వివేకానందము

శిరోమణి

సన్నిధానము సూర్యనారాయణ శాస్త్రి, P. O. L.

వెల ౨ రూ

ప్రతులు ౧౦౦౦

PRINTED AT

ORIENT PRESS, TENALI

1949

గ్రంథ ప్రాప్తిస్థానము :

శిరోమణి సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి,

44 జీరా

సికింద్రాబాద్ (దక్కన్)

Presented In Memory Of

Late Vangapalli Neelakantam.

ప్రస్తావన

వివేకానందస్వామి యన్న నాకుఁ బరమగౌరవము. వారి దివ్యప్రతికృతి నేఁబది యేండ్లనాఁడు ఏసుముహూర్తమునఁ జూచితినో, శాంభవీముద్రాముద్రితములైన తన్నేత్రకమలముల దృష్టిచేత నతిమాత్ర మాకృష్టుఁడ నైతిని. నాఁటఁ గోలె, శ్రీవారి దిగ్విజయాది వృత్తాంతములు వినుటయు, తదుపజ్ఞములైన యుపన్యాసాదికములు చదువుటయు నియమముగా నాకుఁ దటస్థించుచుండెడివి. వారిగ్రంథములలో నేను తొట్టతొలుతఁ జదివినది 'రాజయోగము'. 'త్రయమేకత్ర సంయమః' ఇత్యాదిపాతంజల యోగసూత్రములకు వారు వ్రాసిన వివరణము పఠించుటవలనను, ఆగ్రంథమునకు ఉపోద్ఘాతముగా వారు నెలకొల్పిన యెన్మిదధ్యాయములలోని విషయము పరిశీలించుటవల్లను, యోగశాస్త్రము యొక్క ప్రామాణికత్వమును, తదభిఖ్యాతవిభూతులయొక్క యాథార్థ్యమును నా డెందమున నసందిగ్ధముగఁ బొడకట్టెను. ఆవల నన్నాకర్షించినవి వారి 'జ్ఞానయోగ' భాషితములు. వీని నే నెన్నిమారులు చదివితినో చెప్పఁజాలను. నా చదువుకు మూలమున ఆసంపుటములు రెండుమార్లు శిథిలములై పోఁగా నేఁడు మూఁడవది తాదృశావస్థాపన్న మై యున్నది. వానిలోఁ గొన్ని భాగములు నేఁడును నాకు ముఖస్థములు. కాని గ్రంథమును స్మృతివిధేయము గావించుకొనుట వేఱు. అందలి యాశయముల ననుభవమునకుఁ దెచ్చుకొనుట వేఱు. శ్రీవారిమాటల కెంత పాటవము కలదో కాని, నేఁడు చదువుచున్నను, వానికి నిర్నిరోధముగ హృదయమునఁ జొచ్చుకొనిపోవు వాఁడిమి కలదు. సాక్షాత్కారవంతుల వాక్కుల కట్టి ప్రభావ ముండునుగాఁబోలు.

2. ప్రాచీనభారతమునకు శ్రీశంకరభగవత్పాదు లెట్టివారో, నవీనప్రపంచమునకు వివేకానందు లట్టివారనుట నిక్కువము. శంకరుని యద్వైతడిండిమారవములు భారతదేశైకశ్రుతములు కాఁగా, శ్రీస్వామివారివి అరణ్యానుల నతిక్రమించి, కొండలను చీల్చుకొని, సముద్రముల దాఁటి, సర్వదేశములఁ బ్రతిధ్వనించినవి. వీ రిర్వురు ప్రతిపాదించు తత్త్వము ఒక్కటే యైనను – విని యోగవిషయమున భేదము కానవచ్చుచున్నది. సాధనచతుష్టయసంపన్నుఁడగు పరివ్రాట్టునకుఁగాని బ్రహ్మతత్త్వము చెప్పఁగూడ దనుట శంకరుల మతము. జాతిమతనిరపేక్షముగ జిజ్ఞాసువుల కెల్లరకుఁ జెప్పవలయుననుట వివేకానందుని మతము. (318) దీనాతిదీనులై దాసానుదాసులై విదేశ

ప్రభువులకు కేలొగ్గి యున్న యస్మద్దేశీయజనసహస్రములఁజూచి, వీరియందడఁగి యభివ్యక్తముగాకున్న యాత్మస్వరూపమును జ్ఞప్తిసేసిన, వీరు ఆత్మగౌరవము నధిగమించి, ఆధ్యాత్మికబలమువడసి, మానవులలో మానవులై, సాధువులలో సాధువులై, వీరులలోవీరులై తలయెత్తికొని తిరుగఁగలరని వివేకానందుని నిశ్చయము. పాశ్చాత్యుల స్వాతంత్ర్య ప్రియత్వమును, భారతీయుల (పారతంత్ర్యేఽపి) ధన్యత్వమును జూచిన శ్రీవారి కిట్లుతోఁచుట వింతకాదు. సత్యమొక్కటియే యయ్యు దేశకాలనిమిత్తములఁజేసి, బోధించువిధులు భేదిల్లుచుండునను టయే యిందలి రహస్యము. శంకరులుముక్తులయ్యు, జగన్మిథ్యాత్వదర్శనము కలవారయ్యు చేసినపని యంతయు, వ్రాసినగ్రంథములన్నియు జగముకొఱకే. అట్లే వివేకానందుఁడును, శంకరుఁడు, తనరచనలచే జనులకపునర్భవమునకు దారిఁజూపఁగా వివేకానందులు భవ మెత్తినమానవులు భౌతికముగా, నైతికముగా నార్థికముగా నభివర్ధిల్లుటకుగూడ వలయునుపదేశములను గావించియున్నారు. గృహస్థులకుఁగాదు సన్న్యాసులకే ఇట్టిది సాధ్య మనియు, కర్తవ్యమనియు స్వామివారితలంపు. (711)

3. శ్రీవారి గ్రంథములఁ బెక్కేండ్లుగాఁ జదువుచుండినవాఁడ నయ్యు, వారి చరిత్రము మాత్రము, మొన్న మొన్నటిదాఁక సాకల్యముగా నెఱుంగకుంటిని. శ్రీవారి చరిత్రములు చిన్న చిన్న వెన్నో యున్నవి. కాని పెద్ద. వానిలోఁ బేర్కొనఁదగినవి 1933సం॥ మన్మిత్రులు శ్రీబులుసు వేంకటేశ్వరులు బి.ఏ. గారు వ్రాసిన దొకటియు, 1939 సం॥ మాననీయులు శ్రీ చిరంతనానందస్వామి రామకృష్ణమఠముగారు రచించిన దొకటియు ఈ రెండును చక్కని వచనగ్రంథములు. స్వామివారి చరిత్రము పద్యాత్మకముగా నున్న నెంతో హృద్యముగా నుండునని నే ననుకొనుచుండువాఁడను. కాని చరిత్రము దృష్టి వేఱు. కవిత్వము దృష్టి వేఱు. చరిత్రమునకు సత్యము ప్రధానము. కవిత్వమునకు రసము ప్రధానము. ఒకవంక రసము చెడకుండ, ఒకవంక సత్యముడివోవకుండ వ్రాయుట అసిధారావ్రతము. అందువల్లనే గీర్వాణభాషలో నున్న శంకరాదుల చరిత్రములు అత్యుక్తిభూయిష్ఠములై, చారిత్రకదృష్టికలవారి కసంగతములై, విశ్వాసము కొలఁపుటకుమాఱు వివేకులను విచికిత్సాపాల్చేసి, ఉద్దిష్టప్రయోజనమునకు దవిష్ఠులను, జేయుచున్నవి. ఇందుకు నేఁడు విద్యారణ్యుని పేరఁ బరఁగుచున్న శంకరవిజయకావ్యమే ప్రబల దృష్టాంతము.

4. శ్రీ శిరోమణి సన్నిధానము సూర్యనారాయణ శాస్త్రిలవారు ఈ చూపుల వెంటి జోడించి తమ 'వివేకానందము' అతి నిపుణముగ నిర్వహించిరనుట యందు యేమాత్ర మతిశయోక్తి లేదు. నిర్దిష్టాంశమును పఠితృజనచిత్తభిత్తికలఁ జిత్రించుటకు శాస్త్రులవారు ఉపమ, ఉత్ప్రేక్ష మొదలగు నలంకృతుల నాశ్రయించినను, ఇతివృత్తకథనమున రేఖామాత్రమైన సత్యమునకెడసి నడచినవారు కారు. అసలు శ్రీవారి చరిత్రమే యద్భుతముల కాకరమైనది. శైశవము దొరఁకొని నిర్యాణమువఱకుఁ గల తదీయోదంతములన్నియు అతిలోకమహత్త్వ సంపన్నములు. వాని నెల్ల శాస్త్రులవారు రమణీయముగను, రసోచితముగను, దిద్దితీర్చి మనకుఁ బ్రత్యక్షము గావించియున్నారు. అన్నియు నొక్కయెత్తు, అగస్త్యుఁ డొకయెత్తు అన్నట్లు శృంగారమును (అందును దదాభాసమును) పాకము చెడకుండ వర్ణించుట సుకరమైన పనికాదు. అది ముదిరెనేని, అశ్లీల మగును. లేకున్న రసపరిణతికే రాకయుండును. జగద్గురుని 'స్త్రీపరాఙ్ముఖత' నభివర్ణించుచు, శాస్త్రులవారు రచించిన సందర్భములు మూఁడును మిగుల నాగరికములుగా నున్నవి. ఆ కామినుల ప్రలోభనములును వారికి శ్రీ స్వామివారి ప్రత్యుత్తరములును అంత సుకుమారముగ వాక్రుచ్చుట శాస్త్రులవారికే సాధ్యమైనది. అందుఁ గొంత వేర్పఱచి యిట నుద్ధరించుటకన్న వానిం జదువుకొను కార్యము పాఠకులకే వదలివేయుచున్నాను. అవకాశముకొలఁది శాస్త్రులవారు ఇతరరసములనుగూడ చక్కఁగా పరిపోషించియున్నారు. ఉదాహరణమునకు 588 పద్యమున హాస్యరస మెట్లు వెల్లివిరియుచున్నదో చూడుఁడు. ఇట్లే యితరఘట్టములును — అతి హృద్యములుగా నున్నవి. ఉండకేమి? శాస్త్రులవారి పాండితి సర్వతోముఖము. ఎక్కడనేని యొక సాహసము కానవచ్చిన అది "తేజీయసాం న దోషాయ" యనుటకు లక్ష్యము. పాణినీయ వ్యాకరణమునందెంతెంత పరిశ్రమము చేసియున్న 'తత్సమచంద్రిక' వంటి గ్రంథము వ్రాయుటకు సాధ్యమగును? తెనుంగు బాసమాత్ర మభ్యసించి గీర్వాణాగమప్రౌఢోక్తి ఫలముల గ్రాసమేయు కవివామనులకు అది నిశ్రేణికవంటిది కాదా? అట్లే కావ్యాలంకార సంగ్రహమునకు (నరసభూపాలీయము). వీరు వ్రాసినవివృతియు నలంకారశాస్త్రమున వీరు గావించిన యుదాత్తకృషికి ఎత్తిన పతాకగా నున్నది. ఇట్లెవ్వరును రచింప సాహసింపని వ్యాకరణ, అలంకార శాస్త్రముల నాంధ్రభాషలో రచించి భాషోద్ధరణము గావించుటయే కాక ఆంధ్రభాషకుఁ గ్రొంగ్రొత్తలగు జాతక

కథాగుచ్ఛము మొదలయిన యుత్తమకావ్యములను రచించియు సత్కవిగాఁ గీర్తితు లయిరి. ఎన్నియున్నను ప్రస్థానముల గృతశ్రీములు కాని వారు, శ్రీ వివేకానందస్వామి హృదయమువ నూకముగ నవగతము చేసికొన నేరరు. ఆ విషయమునను వీరపశ్చిములుగానే యున్నారు. పరమతపారగరిష్ఠులగు బ్రహ్మశ్రీ మేడవరపు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలవారు వీరి కద్వైత తత్త్వోపదేష్ట లని యెఱుంగుటకు నే నెంతయు సంతుష్టుండ నగుచున్నాను.

ఇన్ని తెఱంగుల యోగ్యతగల శాస్త్రిలవారికి వివేకానందస్వామి జీవితము పద్య ప్రబంధముగా నిబంధింపఁ దలంపు కలుగుట పాఠకుల భాగ్యవిశేషము. దానిం గృతిగొన్న మానెయ్యురు, బంధుసింధుచంద్రాయమాణులు మహోదయులు చి॥ పులిగుండ్ల వేంకటకృష్ణయ్యగారి ధన్యత్వము నేమని కొనియాడవలయును? వివేకానందుని యాశీర్వాదము క్షేత్రీపురప్రభువునకుం బోలె ఈ కృతిపరిగ్రహము ఆ జాయాపతులకు-సత్సంతానప్రదము, సర్వాభీష్టదాయకము నగుగావుతమని సర్వశక్తిసమన్వితుండగు పరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచున్నాను. వస్తుగౌరవము వక్తృగౌరవము—రెండునుం గల ఈగ్రంథము ఆంధ్రదేశమున బహుళప్రచారముం బొరసి విద్వాంసులయు, విద్యార్థులయుఁ గరముల నలంకరించి పెద్దల స్వస్వరూపావబోధనమునకును పిన్నల లోకకల్యాణ హేతుకార్యనిర్వాహమునకును తరలించు.గావుత మని యాశంసించుచున్నాను.

నెల్లూరు
9—7—1949

దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మ

విజ్ఞప్తి

నా యీ గ్రంథ రచనకుఁ బూజ్య శ్రీ చిరంతనానంద స్వాములవారి వివేకానంద జీవిత చరిత్రమే యొజ్జ బంతి. కాని రెండు విషయములు శ్రీ స్వాములవారు సూక్ష్మముగా సూచించిన వానిని (౧) తన్నుఁ జేపట్టినచో ధనికురాలగు నొక వనిత యాతని దారిద్ర్యమును రూపుమాపుదు నని పలుక నరేంద్రుఁ డా ప్రస్తావనమును దృణీకరించెను; (౨) ఇట్లే మరియొక యువతి యాతని వ్యామోహితునిఁ జేయుట కై యత్నింప నాతఁ డిట్లు తన విశుద్ధ హృదయమును వెల్లడించెను. (చూ. దారిద్ర్యము. దైవ ప్రార్థన పుట 52) కల్పించి విస్తరించితిని. ఇవి చరిత్రాంశములు గాకున్నను వివేకానందుని విశుద్ధబ్రహ్మచర్య వ్యంజకములు. ఈ కల్పనము కావ్యశిల్ప దృష్టితో విమర్శించినచో దూష్యము గాదని నా నమ్మకము.

ఈ కావ్యమున న, ణ ల ప్రాసము, రేఫ శకటరేఫ ప్రాసము, సబిందు నిర్బిందుక ప్రాసము, నన్నయ ప్రయుక్తమైన 'లేకను,' "లుక్సంశ్లేషౌనాచిద్రుతస్య" అని సూత్రించియుఁ దత్ప్రయుక్తమైన 'అన్నిష్టసఖ' వంటి అచ్చుతోడి సంశ్లేషమును, నిట్లే కొన్నింటిని బూర్వుల ననుసరించియుఁ గొన్నింటిని స్వతంత్రించియుఁ బ్రయోగించితిని. మరియు రేఫ శకటరేఫ నియమములు, అర్ధానుస్వార నియమములును మత భేదములు పెక్కులుండుటవలన విశేషించి పాటింపలేదు. రెండు తావులందు యతిభంగము గలిగినది. వానిని సాధు పత్త్రమున సంస్కరించుకొంటిని. సామాన్యముగా నేను రస

మును గుఱించివలె యతిప్రాసలను గుఱించి శ్రద్ధవహింపను. అవి యాదృచ్ఛికముగానే పడును. ఒకచోఁ బడకుంటయుఁ గలదు. అవి పడనిచో దోషి నైతి నని భావింపను. ఏలన నివన్నియు రసదోషములు గావు. నిజముగా 'రసాపకర్షకా దోషాః' అనుచోఁ బ్రతి దోషమును రసాపకర్షము గాక రసాపకర్షకమైనది మాత్రమే దోషముగాఁ బరిగణింపఁబడునని యర్థము

నా యీ కావ్యకన్యకమూల్యమైన 'ప్రస్తావనా' రూప మగుఁ కల్యాణతిలకమును దిద్ది దీవించిన నా పూజ్య మిత్రులు అభినవ తిక్కన శ్రీ దూర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారికి నా కృతజ్ఞతా పూర్వక వందనములు.

మరియు నా గ్రంథమును గూర్చి విన్నంతమాత్రముననే దీని నంకితము నొందఁ గోరి తమ కోరికిని నానుఁ దెలిపి నా గ్రంథమునకు నుదాత్తతను జేకూర్చిన శ్రీ శ్రీ పులుగుండ్ల వేంకటకృష్ణయ్య, బి. ఏ., బి. యల్. గారికి భగవంతుఁడు దీర్ఘాయురారోగ్యములను, ధన కనక వస్తు వాహన సమృద్ధియుఁ, బుత్త్రపౌత్రాభివృద్ధియుఁ బ్రసాదించుఁ గాత మని ప్రార్థించుచున్నాను.

గ్రంథకర్త.

కృతికర్త కృతిభర్త

కృతిపతి వంశావళి

కం. "శ్రీ కృష్ణంభొట్లు" సమా
ఖ్యాకుఁడు పులుగుండ్లకులుఁడు ద్వారావతి ము
న్నాకృష్ణుని చందంబునఁ
బ్రాకట 'నెలుప్రూఁడి' పురినిఁ బాలనపఱచెన్. ౧

కం. వెలలేని శ్రోత్రియకమున
వెలలేని తపఃప్రభావ, స్మృత్యోజ్జ్వల కీ
ర్తుల, నతఁ డానల్లిండ్లగు
నెలుప్రూఁడినిఁ జేసినైచె వెలిప్రూఁడినిఁగాన్. ౨

కం. అతనిగృహంబున సతతము
శ్రుతిఘోష ప్రతిధ్వనించు; సూరిస్తుత్యం
డతఁ డా కర్మబ్రహ్మ
ప్రతిపాదికి జైమినికి సరాసరి వచ్చున్. 3

ఉ. ఆ పులుగుండ్ల వంశ కల
శాంబుధియందు శశాంకుఁడట్లు శ్రీ
'పాపయ' ధీవరుండు ప్రభ
వంబు వహించి కళాప్రపూర్ణుఁడై

లోపములేక యెందు, నతి
లోక పవిత్ర చరిత్రుఁడై ప్రతి
ష్ఠాపనముం బొనర్చెను ది
శాపలయంబునఁ గీర్తిచంద్రికల్. ౪

కం. శ్రీలుండగు నాతని యి
ల్లాలు సతీరత్నమగు 'మహాలక్ష్మి' గుణా
వాలము; తనపతి దిద్దెను
వాలాయము మాధవునిఁగఁ బాపయనామున్. ౫

కం. పిలిపించి పెట్టుచుండును
గలకాలము భిక్షువులకుఁ గడుపారఁగ; గు
డ్డలు గుడుసులిచ్చు; నొసఁగును
వలసిన; వా యమ్మ దీనబాంధవి తలఁపన్. ౬

కం. ఆపుణ్యదంపతుల కొగి
శ్రీపతిపాదాబ్జచంచరీకమనస్కుల్
ఔపనిషదపథవర్తను
లాపుత్రులు 'చెంచురామయ'యు 'సుబ్బయ'యున్. ౭

కం. 'శ్రీరామయ్య'యుఁ గలిగిరి
ధీరులు; త్రేతాగ్నులో? శ్రుతిత్రయమో? యం
చూరూరఁ జెప్పికొందురు
వారిని నాబాల వృద్ధ పౌరజనంబుల్. ౮

గీ. 'చెంచుసుబ్బయ్య', 'పాపయ్య', ప్రాంచితమతి
యైన 'వేంటకృష్ణయ్య' యార్యచరితు
లైన 'సుందరరామ', 'రంగయలు' 'శార
దాంబ' యును చెంచురామయ్య లౌరసతతి. ౯

సీ. శ్రోత్రియాగ్రణి బుధస్తుత్యుండు 'చెంచు సు
బ్బయ్య' పెండ్లాడె 'లక్ష్మమ్మదేవి'
నల 'రెవెన్యూ'శాఖ యందు 'దినస్పెక్టరై'
'పాపయ్య' మనియె 'సుబ్బమ్మ'తోడ
ఆర్య 'సుందరరామయ' 'సబుమేజస్ట్రీటు'
'శ్రీరామసుబ్బమ్మ' చెట్టవట్టె
రైల్వేమహోద్యోగి 'రంగయ్య'బుధుఁడు 'స
రస్వతీ'దేవితో రాణనొందె

గీ. భ్రాతృపంచకమున రహిఁ దారకాళి సు
ధాంశుఁడట్లు కృష్ణయార్యుఁ, డతని
యువతి యన్నపూర్ణయును రోహిణివిధానఁ
బరగుచుండ్రు కనులపండువుగను. ౧౦

కం. పరువుఁ, బ్రతిష్ఠయు, శీలము
వరకీర్తియు, దానధర్మపరతయు నీమె
ల్లరికినిఁ బిత్ర్యంబగు సిరి ;
సరాసరిగఁ బంచుకొనిరి శ్లాఘ్యులు భ్రాతల్. ౧౧

గీ. వీరి సోదరి శ్రీమతి శారదాంబ
గృహిణిగాఁగొని పెద్ద యదృష్టమొందె
ననఘు దుర్భాన్వయుండు 'పిచ్చయ్యశర్మ'
వడసి 'కష్టమ్ను'శాఖలో ప్రముఖపదవి. ౧౨

కం. ధీమహితుఁడు 'కృష్ణయ' మ
ధ్యేమణివలె భ్రాతృతతిని దీపించుచు శ్ర
ద్ధా మేధాదిక సుగుణ
స్తోమము రూపొందినట్లు శోభిలుచుండెన్. ౧౩

కం. 'పులుగుండ్ల చెంచురామయ'
లలామ భూతుండు పెద్దలకు, విప్రులకుం
దలబంతి; తపోమహితుఁడు
వెలింగె శ్రీరాముఁడన్న విఖ్యాతిమెయిన్. ౧౪

కం. అడుగనివారిది పాపము
పుడుకుల ప్రమాఁకనఁగ నతఁడు ముప్పొద్దులు బి
ట్టెడుచుండు; వానిచేతికి
నుడువుదురు నరంబు లేదనుచు నెల్లరునున్. ౧౫

గీ. అతని యర్ధాంగలక్ష్మి 'కామాక్షి' పేర;
శీల సంపద కామెను సీత యండ్రు
పుణ్యులగు వారి శుభనామమును స్మరింపఁ
గలుషకాండంబు పంచబంగాళమగును. ౧౬

కం. చరియించుచుండ్రు మున్నూ
టరువదినా ళ్ళెన్నో వ్రతాదులు; గావిం
తురు దంపతిపూజలు ; భూ
సురసంతర్పణ లొనర్తు శోభితభక్తిన్. ౧౭

కం. విని దీనాక్రందనమును
గనికరమున మనసుగరఁగఁ 'గామాక్షమ' దాఁ
దినఁబోవు కబళ మెత్తుక
కొనిపోయియు వారికొసఁగి కొను సంప్రీతిన్. ౧౮

ఆ. వె. దివ్యమూర్తులయిన దేవకీ వసుదేవు
లకును కృష్ణుఁడట్టులను జనించె
విబుధవినుతగుణుఁడు వేంకటకృష్ణయ్య
ధన్యులైనయట్టి దంపతులకు. ౧౯

ఆ. వె. అత్యుదారులయిన యా దంపతు లపత్య
హీనులకు స్వపుత్రదాన మొసఁగి
మొగిఁ గాచినారు పున్నామనరకంబు
సందుఁ గూలకుండ నార్ద్రమతులు. ౨౦

కం. అల కృష్ణుఁడు నంద యశో
దల కటు తనపాలకులగు దెలిదండ్రులఁ బు
త్త్రుల 'రంగమ' 'పిచ్చయ్య'ల
నెలయించెను కృష్ణమూర్త్యుఁ డెల్లరు మెచ్చన్. ౨౧

ఆ. వె. దత్తపుత్త్రుఁడయ్యు బత్తిమై 'వేంకట
కృష్ణుఁ' డౌరసుండె యీతఁడనఁగఁ
బెంచుకొన్నయట్టి పితరులు ముదమొందఁ
గన్నవారి నట్లె కాంచఁదొడఁగె. ౨౨

గీ. కర్ణునింగాంచు నల రాధకరణి,ఁ గృష్ణుఁ
గనుఁగొను యశోదసరణి, రంగమ్మ తనదు
పెంపుడుకొమారుఁడనుచు భావించ దెదను;
కృష్ణయార్యుని జననినం జెప్పుడుఁ దలఁచు. ౨౩

సీ. అహరహంబును బ్రాహ్మమందు మేల్కొని పోయి
పాదాభివందన వ్రతమొనర్చుఁ;
బరమభాగ్యంబుగా భావించి యనుదినం
బోగి మైలపుట్టంబు లుదుకుచుండు;
సాయాహ్నములయందు శ్రద్ధమై దరిఁ జేరి
తమిఁ దదీయోపదేశములు వినును;
గనుదమ్ములకు నద్దుకొని రాతిరులఁ బాద
సంవాహనక్రియల్ సలుపుచుండు;
గీ. నడుగులకు నెల్లవేళల మడుఁగులొత్తు
చాదిదంపతులనుబోలె నవితరంబుఁ
గొలఁదిమీఱినబత్తిమై గొలుచుచుండుఁ
దల్లిదండ్రులఁ గృష్ణయ్య ధర్మవిధిని. ౨౪

కం. క్షితినిఁక వేంకటకృష్ణయ
పితృపైతామహకులంబు పెంపడరఁగ న
ద్భుతముగ మాతామహకుల
మతిలోకంబైనయట్టి యశమున వెలిఁగెన్, —౧౫

సీ. వైదికాచారసంపత్తి లెస్సగఁగల్గి
నిత్యాగ్నిహోత్రియై నెఱి వెలింగ
వేళపాళలులేక విధివిరామములేక
తనయింట నన్నసత్త్రమును నడపె
స్వపరహస్తముల ద్రవ్యంబును గడియించి
యిచ్చియజ్ఞంబు సేయించెఁ బ్రీతి
లోకతంత్రమున నలోకసామాన్యంబు
ప్రజ్ఞ సంపాదించి ప్రౌఢిమెఱసె
గీ. అల చతుర్వేది సత్కుల కలశవార్ధి
సోముఁడైనట్టి 'సుందరరామ'యార్యుఁ
డల్ల వేంకటకృష్ణయ్య తల్లితండ్రి;
అతని కాతండె సముఁడందు రవని జనులు. —౧౬

కం. దేవబ్రాహ్మణగోగణ
సేవాపరతంత్రుఁడతఁ; డశేషజనంబుల్
జేవెట్టుచుందు రాతని
కావించిన మేళ్ళు పెద్దగాఁ బేర్కొనుచున్. —౧౭

మ. క్షితి '(శ్రీ)రామయ'నాఁగ 'రాఘవయ'నా,
(శ్రీ)'రామచంద్రయ్య' నా
సుతు లా'సుందరరామ' యార్యునికి సం
శోభిల్లినా రగ్రగు ; రా
యతపుణ్యల్ సుత లైరి 'రంగమ'యుఁ 'గా
మాక్షమ్మ' 'సుబ్బమ్మ' (శ్రీ)
మతి 'రామమ్మ'యు వేంకటాదియగు ల
క్ష్మమ్మన్నవా రేవురున్. ౨౮

కం. (శ్రీ)రామయ పుణ్యోజ్జ్వల
చారిత్రను 'వెంకమాం'బ సతిగాఁగొనియెన్
(శ్రీ)రాముఁడు సీతనువలె;
వారలదాంపత్య మలరెఁ బ్రస్తుత్యంబై. ౨౯

కం. నూరాఱులిచ్చి బుధులకు
(శ్రీ)రామయ గౌరవంబుసేయు; నతఁడు నె
ల్లూరి పురిం గట్టించె; ను
దారుఁడు సంస్కృత కళాసదనమందు గదిన్. ౩౦

గీ. వారి కుదయించె 'సత్యగోపాలుఁ'డనఁగఁ
గొడుకు; మన కృతిభర్తకుఁ గుడిబుజంబు;
మరియు "వేంకటలక్ష్మమ్మ" నిరుపమాన
వర్తన కొమార్తె; కృతిపతి ప్రథమభార్య. ౩౧

కం. నయధూర్వహుండు 'కాంగ్రెస్'
ప్రియుండు శ్రీరాఘవయ్య పెండ్లింటికిఁ జ
న్నయటుల్ చెఱసాలకుఁ జనె
వ్యయించె జీవితము లోకబాంధవునిగతిన్. 3౨

కం. ఘనుఁడై 'హిందూబాంధవి'
యను పత్త్రిక, నిరువదేఁడు లాదట నడిపిం
చెను రాఘవయ్య దా నిలి
పిన శ్రీమత్తిలకవిప్రవిద్యాలయమున్. 33

ఆ. వె. ఇతని పుత్త్రకుండు కృష్ణయ్య. బాల్యంబు
నందె జ్ఞానవృద్ధుఁ డయ్యె నవుర!
అతఁడు దొంటిజన్మమందు యోగభ్రష్టుఁ
డయి, జనించె నిప్పు డనుచుఁ దోఁచు. 3౪

మ. జనసమ్మాన్యుఁడు 'పల్లిపా'డను నెడన్
స్థాపించి కృష్ణయ్య పె
ల్చన సేవాశ్రమమొండు; జాతికుల వై
షమ్యంబుఁ బోఁద్రోలి సే
వను గావించుచు, యోగసాధనల న
భ్యాసించుచున్, గర్మయో
గసరూపుండయి దివ్యజీవనముతో
గాలంబుఁబుచ్చెం దగన్. 3౫

కం. స్ప్రహణీయగుణుం డాతఁడు
మహాత్మగాంధిపదయుగము మరియుఁ గొలుచుచున్
సహవాసంబు 'సబర్మతి
మహాశ్రమ'మునందుఁ జేసి మాన్యతకెక్కెన్. ౩౬

కం. "అరవిందు' సేవ సేయుచు
నరవిందాశ్రమమునందు నతఁడున్నాఁడి
త్తఱిఁ; బుణ్యజీవులందుం
బరగుచు నున్నాఁ డతండు ప్రప్రథముండై. ౩౭

గీ. అతఁడు శ్రీ 'యరవిందు' జీవితము వ్రాసె;
రహిని "విజ్ఞానచంద్రికాగ్రంథమాల"
కంకురార్పణకరులయం దాతఁ డొకఁడు;
ఆంధ్రభారతి సేవకుం డయ్యె నిట్లు. ౩౮

గీ. భ్రాతలందుఁ దృతీయుండు రామచంద్రుఁ
డన్నలకుఁ దీసిపోని సమర్థనుండు
ఏకవృక్షఫలంబులం దెచటనేని
నాకృతింగాక గుణభేద మరయఁగలదె? ౩౯

కం. కృతిపతి వేంకటకృష్ణయ
సుతునింగాఁ జూచుకొనుచు 'స్ఫోటక'పరిపీ
డితు నతనిఁగాంచి, తా మూ
ర్ఛితుఁడయ్యెను; వాని కెంతప్రేమయొ? తలఁపన్. ౪౦

కం. వ్యవహారంబుల దక్షుం
డవనీసురవరుల సభ కుపాధ్యక్షుండై
ప్రవచింపరాని సేవను
స్తవనీయుఁడు సేసె రామచంద్రయ్య దగన్. ౪౧

ఆ. వె. ప్రాచ్యవిద్యలం దపారాభిమానంబు
రామచంద్రయార్యు ప్రకృతియగుట
సలిపె 'సింహపురి'ని సంస్కృతపాఠశా
లకు సహస్రరూప్య నికర మీవి. ౪౨

కం. దయ బీదలందు, కాంగ్రెస్
ప్రియత్వ, మత్యార్జవంబు త్రికరణములలో,
నయశాలిత్వముఁ గలిగి వి
జయియై పొలుపారె రామచంద్రయ్య కడున్. ౪౩

కం. శ్రీరుక్మిణీ వధూ ట్యవ
తారంబగు 'రుక్మిణి'ని నతఁడు పెండిలియై
శౌరియనఁ జెలఁగి కాంచెను
మారుండనదగ్గ యొక కుమారకమణినిన్. ౪౪

గీ. కడుపునంబెట్టుకొని, తన్నుఁ గాఁచి, పెంచి
పెద్దగావించి చదువుఁజెప్పించి యింత
యింటివాని నొనర్చిన యాద్యులిట్టి
మాతులులభక్తిఁ గృష్ణయ్య ప్రాతిఁగొలుచు. ౪౫

మ. మన శ్రీవేంకట కృయార్యునికి స
మ్మాహాత్మ్యంపుఁజారిత్ర్య, మా
అనివాదాన్యక, మాత్మబాంధవసుహృ
ద్రాశి ప్రియంభావుక
త్వ నయం, బుత్కటకావ్యగానరసలు
బ్ధత్వంబు, సారళ్య, ము
గ్ధునఁద్రావించెనో తల్లి బాల్యమునఁ; జే
కూరెన్ సమృద్ధంబుగన్. ౮౬

మ. ధనసంపాదకు లెందఱో కలరు; ల
బ్ధద్రవ్య మీకృష్ణయా
ర్యుని చందంబున దీనమానవుల శ్రే
యోవృద్ధికై యిచ్చువా
ర్గనరా రొక్కరు; నానువంశికముగాఁ
బ్రాపించెనో దాన ధ
ర్మనిరూఢత్వము, సాధుశీలమును, సా
మంజస్య మవ్యాన్నిశిన్. ౮౭

శా. నాకున్ మిత్రుఁడు నాకుమిత్రుఁడని వి
న్నాణంబుగా నెవ్వనిన్
వాకొం ద్రెల్ల; రజాతశత్రుఁడని సం
భావింత్రు వేసిం బ్రజల్;

లోకారాధనమన్న వేనిమదిఁ గ
ల్లుం బెద్దయుత్సాహ; మా
శ్రీకృష్ణయ్యకు న్యాయవాది మణికిన్
జేపెట్టుదున్ నిచ్చలున్. ౪౮

చ. పెనఁగఁడు పేర్ప్రతిష్ఠలకు;
బీదలపాలిటి పెన్నిధానమై
యొనరుచు గుప్తదానముల;
నోపఁడు స్తోత్రములం బొనర్చుచో
వినయవిధేయవృత్తులకు
వేంకటకృష్ణయ యాటపట్టగున్;
దన పులుగుండ్ల వంశము న
తండు వెలుంగఁగఁ జేసె దీపమై.

కం. ఈచేత గడించిన ధన
మాచే వెచ్చించుచుండు నర్హకృతులకై;
దాఁచినది ప్రాఁచి దనుకొను ;
యాచకకల్పకమసంగ నాతఁడె పుడమిన్. ౫౦

మ. పెనుఝంఝూహతి నావ దీర్ణమయి పో,
బిట్టూర్చుచున్ వార్ధిలో
మునుఁగంబోయెడు కన్య ‘ యాంధ్రసభ ’ స
మ్మోదింపఁగాఁ బ్రాణర

క్షణముం జేసి యొకింటిదానిగ నొగిం
గావించెఁ 'గృష్ణయ్య' యొ
య్యన ; కృష్ణయ్యకు నార్తరక్షణగుణం
బాచారధర్మంబ పో ! ౫౧

సీ. 'అభినవతిక్కన' యని పేరనిన పెద్ద
తనకు 'దుర్భాశర్మ' ధర్మదోగ్ధ
'సరసకవీంద్రుడన్' బిరుదొందు 'మోచెర్ల
రామకృష్ణయ్య' స్వప్రాణసఖుఁడు
గుణోత్తరుఁడు 'సత్య గోపాలకృష్ణుండు'
గలకాలముం దన కార్యదర్శి
అల్ల కోటాన్వయుండగు శ్రీనివాసరా
వలరారు నిజబహిఃప్రాణమట్లు.

గీ. భారతీమహాదేవి పూజారులమగు
మాదృశులు చుట్టపక్కముల్ ; మాన్యతముఁడు
బుధవిధేయుఁడైన పులుగుండ్ల వేంకట
కృష్ణయార్యునిదె యదృష్టమన్న. ౫౨

గీ. 'అన్నపూర్ణమ్మ' యతనియిల్లాలు సాధ్వి
'వేంకటేశ' 'సీతమ్మల' ప్రియతనూజ
నిట్టలము పుట్టినింటికి మెట్టినింటి
కసముఁ దెచ్చిన శ్లాఘ్యురాలామె నిజము. ౫౩

కం. పతి శుశ్రూషయు, నభ్యా
గతపూజయు, దైవభక్తి, కరుణార్ద్రమన
స్కతయును బెట్టని సొమ్ములు
మతిమతియగు 'నన్నపూర్ణ'మకు సత్యముగన్. ౫౪

కం. ఆయమ్మకు నాయయ్యకు
నీయిల నేయమ్మగాని యేయయ్యయుఁ గా
నీ యుండరు పోలంగా;
వేయేలా? సాటివత్తు్ర ఏరికి ఏరే. ౫౫

కం. ప్రవరున కతనిపురంధ్రికి
నవతారము లనఁగవచ్చు నల 'వేంకట కృ
ష్ణ' విబుధవర్యుఁడు, నాతని
యువతీమణి 'యన్నపూర్ణ'యును దలపోయన్. ౫౬

కం. అంకిత మొనర్తు శ్రీమద్
'వేంకట కృష్ణయ'కు నా 'వివేకానందం'
బంకించుత నీయుభయం
బింక మిథో౽లంకరిష్ణు వృత్తి నెసఁగుచున్. ౫౭

శ్రీ పరదేవతాయై.

వివేకానందము

అవతారిక

కం. అలకాయస్థ క్షత్రియ
కులంబునను దత్తనామ గోత్రమునందున్
నెలవలెఁ గడలిని, బాలుఁడు
గలిగెను దశదిశలఁగాయఁగా వెన్నెలలన్. ౧

మ. తొలి నీ భారతఖండమెల్ల నభియు
క్తుండై ప్రయాణించి వా
గ్బలులన్ భిన్నమతస్థులన్ గెలిచి య
ద్వైతంబు స్థాపించు ధీ
బలుఁ డుర్విం డిగె శంకరుండు భగవ
త్పాదుండు పాశ్చాత్య దే
శ్య లలామంబుల శిక్షసేయఁగ వివే
కానందనామంబునన్. ౨

కం. వీరేశ్వరాంశభవుఁడై
'వీరేశ్వరుఁడ'య్యె; ముద్దు పేరఁట 'బిలె';
ధారుణి 'నరేన్' 'నరేంద్రుఁడు'
నా రూఢి వహించెఁ జిన్ననాఁ డంకితుఁడై. 3

గీ. బ్రహ్మసాక్షాత్కృతిం బొంది రామకృష్ణ
పరమహంసానుకంప సుప్రతిభుఁ డతఁడు
స్వామియై వివేకానంద నామ మొంది
యార్షసంస్కృతి నాఁటె ఖండాంతరముల. ౪

౧. బాల్యము

గీ. భవ్యభస్మానులేప మాపాదముఖము,
జడలమొత్తంబుఁ దల, దోలు నొడలియందుఁ
బూని తిరుగాడు బైరాగి కానఁబడినఁ
బరమశివుఁడంచును నరేంద్రుఁ డెఱఁగుచుండు. ౫

గీ. తాత సన్న్యాసి; జనకుండు ధర్మమూర్తి;
జనని సద్భక్తురాల్; భువి సంక్రమింప
కాస్తి పాస్తులు పొలిసిన నాత్మజునకుఁ
దఱచుగా నానువంశిక ధర్మమంటు. ౬

కం. ఇఱువదియైదేండ్లకె తా
విరాగియై యూరినుండి వెలికుఱికిన య
ప్పరమగవంబగు 'దుర్గా
చరణునిఁ' దనతాత గుఱించి సాదుల నడుగున్. ౭

మ. 'నిను యాచించి గ్రహించి తెమ్మనిరి సూ!
నీతాతగా'రంచు డా
యు నరేంద్రుం డదినమ్మి బాల్యమున నా
యాకంఠికా, కర్ణికా

మణి ముద్రాంకటకాంబరంబులను స
మ్యగ్భక్తిమై నిచ్చు చుం
డును సన్న్యాసులకున్ సతంబుఁ దలి దం
డ్రుల్ చూడరా నట్లుగన్. ౮

కం. పరిపక్వయౌవనంబునఁ
బరిత్యజించెఁ దన తాత భార్యాసుతులన్;
నెఱదాత తండ్రి; త్యాగము
నరేంద్రు కులవృత్తియగుట న్యాయంబె కదా! ౯

గీ. ధ్యానమునఁ జేసి జడగట్టుఁ దల యటంచు
విని నరేంద్రుండు ధ్యానించి పెద్దతడవు
తడవికొని చూచుఁ; గ్రమ్మఱ ధ్యానమగ్నుఁ
డగును; వెండియుఁ గనుఁ; జేయు మగిడి యట్లు. ౧౦

కం. నడినెత్తి కెత్తి కురులను
ముడివైచి, యులంది భస్మమును మేనెల్లన్,
నడుమున ధరించి కావిని
బుడుతఁడగు నరేంద్రుఁ డద్దమునఁ జూచుకొనున్. ౧౧

గీ. జనని భువనేశ్వరీదేవి శైశవమున
రామకథ నుగ్గుఁబాలతో రంగరించి
పోసెనో! యేమొ! వినఁజెవి గోసికొనును
వీణవలె నామె పాడు వేళలందు. ౧౨

గీ. ఎవరు రామాయణముఁ బఠియించుచున్నఁ
గేలుమోడిచి కూర్చుండి యాలకించు;
హనుమ త్యాగంబునకు, భక్తి కక్కజపడి
లక్ష్యముగఁ బెట్టుకొనియె బాల్యమున నతఁడు. ౧౩

మ. "హనుమంతుండు వసించు రేలరఁటి తోఁ
టం"దంచు నాలించి బా
లనరేంద్రుం డొకనాఁడు వేచి నిసిఁ జా
లాసేపు సంతప్తుఁడై
చనుదేరన్ భువనేశ్వరమ్మ యిటు లా
శ్వాసించె; 'నాతండు రా
మునికార్యార్థము పోయియుండు; మరి రే
పో! మాపో! రావచ్చులే!' ౧౪

కం. తన తోడిబాలకులతోఁ
జనితోఁటకుఁ గ్రీడలాడి సాయాహ్నము కాన్
"మన మందఱ మిట ధ్యానం
బొనరింత"మ టంచుఁ గూరుచుండె నతఁ డటన్ ౧౫

గీ. యోగసిద్ధుం డతండు గూర్చున్న తృటినె
నిర్వికల్పసమాధి మునింగి పోయెఁ;
గనులు మూయుచుఁ దెఱచుచుఁ గదలుకొనుచు
నట్టిటులు సూచుచుండె నయ్యర్భకతతి. ౧౬

మ. సరిగా బాలకుమారవుం దొకమహా
సర్పంబు మందానిలాం
కురపంక్తిం బడగెత్తి మేయుఁగని గ
గ్గోలొందుచుఁ లేచి బా
లురు పర్వెత్తి యెలుంగు రాల్పడఁగఁ బి
ల్పుల్ పిల్చినం దన్ను, బి
గ్గరఁ జప్పట్లను గొట్టినం గదలఁడుం
గందోయినిఁ విప్పఁడుఁ. ౧౭

కం. పఱచి చోరంబడెఁ బుట్టను
సరీసృపము రివ్వుమంచు శాబకతతిప
ల్లఱపులకుఁ; బెద్దతడపుకు
నరేంద్రుఁ డీక్షించెఁ దెఱచి నయనయుగంబుఁ. ౧౮

సీ. అతఁడు హిరణ్యకశిపాంశ మందుఁ బుట్టె;
నాతఁడు సంహ్రాదుఁ; డింక భయం బదేల?
ఎఱుఁగుఁ డా మీఁది హాస్యంబు; నెఱుఁగ లేక
[illegible]. ౧౯

గీ. [illegible]
[illegible]
[illegible];
[illegible]? ౨౦

౨ పాఠశాలా జీవితము

సీ. తారకావళిలోనఁ జంద్రముఁడుఁ బోలెఁ
దరుగణంబునఁ జందనతరువు బోలె
ముత్తెసరమున నాయకముత్తె మట్లు
గ్రాలె నాతండు దరగతిబాలురందు. ౨౧

కం. తనకడను రమ్మటంచును
దనకడఁ గూర్చుండు మనుచుఁ 'దనకడ' ననుచున్
అనుదినము దోఁడిబాలకు
లు నరేంద్రుం బిలుతు రతని లోకోత్తరతన్. ౨౨

ఆ. వె. ఆనరేంద్రచంద్రుఁ డరుదెంచని దినం బ
మాస యంటు; పూర్ణిమాదినంబ
వచ్చినట్టినాఁడు పాఠశాలాకలా
ర్థులకు; వానినిండుఁ బలుకనేల? ౨౩

కం. తనదగు కరరేఖావళిఁ
గనంబఱచి తోడిబాలకశ్రేణికిఁ దె
ల్పును "నేను సన్న్యసించెద"
నని సాముద్రికుఁడు నొడివె నని హర్షమునన్. ౨౪

కం. ఒకకాల్ క్రీడాస్థలమున
నొకకాల్ బడియుండు వాని; కొకనాఁడును బు
స్తకమంటు పాపమునఁబోఁ
డొకటవ వాఁడుగఁ బరీక్షను త్తీర్ణుఁడగున్. ౨౫

మ. తన బోధించెడి పాఠముల్ విన కెదో
ధాన్యంబునన్ మగ్నుఁడై
నన నరేంద్రుంగని యొజ్జ కోపితమతిం
దండింపఁ బ్రశ్నింప, వెం
టనె తూచా లును దప్ప కాత్మగురు నో
టన్ వచ్చె నేవాక్యముల్
మును వ్రాసెన్ సరిఁబల్కె దేశికుఁడు లో
లో నక్కజం బందఁగన్. ౧౬

గీ. దిప్పకాయలలో రణదిప్పకాయ
ప్రాజ్ఞమండలమునయందుఁ బ్రాజ్ఞతముఁడు
అయి నరేంద్రుండు బాల్యంబునందు నాన
రేంద్రుఁడగు కృష్ణునింబోలి యిల వెలింగె. ౧౭

కం. మొదలం దరగతి పెద్దై,
పిదపం బడిపెద్దయగుచు, వెనుకఁ గ్రమముగాఁ
జనపెద్దలలోఁ బెద్దయి
యొదిగెను వామనుపగిది నెల్లయుఁ దాన్. ౧౮

మ. తమ జీతంబులు గట్టలేక, గొమొక పో
త్రంబే గోసంబాల కం
గమునం దాలిచి చింకిపాఁతల స్వక
క్షాల్యబాలురం గూడి మా

డీ మెలంగం గోదుకాడు పిల్లలకు ప్రా
ప్తింగూర్చ నాయుమాయి లో
పములం దీక్షించి చేసి నేస్తమును సౌ
భ్రాత్రంబుఁ బాటించుచున్. ౨౯

సీ. "జాతిమతభేదములు లేవు; జాతి యొకటె;
స్పృశ్యతాస్పృశ్యతలు లేవు; స్పృశ్యు లెల్ల"
రన్న యద్వైతసిద్ధాంత మా నరేంద్రుఁ
డింట వాదించుఁ బెద్దలు గంటగింప. ౩౦

కం. అనయము సీతారాములఁ
దనగదిఁగుడ్యమున వ్రేల్చి తత్పరమతి స
ర్చనలను ముప్పొద్దు లోన
ర్చును; భజనలుసేయు నతఁడు ప్రోజ్జ్వలభక్తిన్. ౩౧

మ. తలుపుల్ మూసి ప్రశాంతమానసమునన్
ధ్యానించు చాదివ్యమూ
ర్తుల ముందం దగఁ గూరుచు న్నతని కై
దుఃఖించుచుం దల్లిదం
డ్రులు గాలించిరి పట్న మెల్లఁ; దుదిఁగ
న్గొంజాలిరింట్లోఁ గదిన్
దలుపుం ద్రుద్ది కడుంగను న్నజచి దీ
ర్ఘద్వారులై యొట్టులో! ౩౨

ఆ.వె. "పాలుగాఱు ముద్దుబాలకుం డితఁడేమి ?
ఇట్టి ధ్యానసిద్ధి యేమి ? తలఁప
భువి జనించెనో ? తపోభ్రష్టుఁ డెవఁడేని"
యనుచు సంశయాళు లయిరి వారు. ౩౩

కం. అందంబునఁ జందంబున
నందక వాఙ్మనసముల కుదాహరణంబై
మందికి, నాతఁడు శైశవ
మందును సడిసన్న యశము నంది వెలింగెన్. ౩౪

కం. ఒకనాఁడు క్రీస్తుమత బో
ధకుఁ డొకచో నొక్కరుండు తత్రత్యుల క
జ్ఞ కులంబునకుం గఱపుచు
స్వకీయమతధర్మనిష్ఠ వైశిష్ట్యంబున్. ౩౫

కం. "శ్రీకృష్ణుఁడు దేవుండే ?
పోకిరియై చెఱచెఁ బెక్కుపొలఁతుకల; నసం
ఖ్యాకము లొనర్చెఁ జౌర్యము;
లేకరణిని బూజ్యుఁ డాతఁ ? డీరలె చెప్పుఁడీ ! ౩౬

కం. పరులొనరించినఁ బాపము;
హరి యొనరింపంగఁ బుణ్యమగునే ? దీనిం
బరికించి యేమొ ? యని గ
క్కఱి 'మహాత్మాం నాస్తి పాతక' 'మ్మని వినఘుల్. ౩౭

సీ. నానుడిలఁ గద్దు "రామాయణమ్ము రంకు;
భారతము బొంకు; వేయేల భాగవతము
బండుబూ"తంచు నీ గ్రంథవార మెల్ల
మీరు ప్రామాణికముగ నమ్మెదరు గాదె? ౩౮

ఆ. వె. రుబ్బురాయి శంకరుఁడు ; పంగనామంబుఁ
బెట్ట దాని కగును విష్ణుమూర్తి ;
ఆంజనేయుఁ డయ్యె నంటింపఁగాఁ దోఁక ;
దొండమిడ వినాయకుండు నయ్యె. ౩౯

కం. కృతదురిత ఫలంబులు క్షితి
శతజన్మము లనుభవింత్రు జనులని హిందూ
మతమును : మా క్రీస్తుప్రభు
వు తగన్ క్షమియించి యిచ్చుఁ బోఁ మోక్షంబున్. ౪౦

కం. అనుచున్ హైందవదేవత
లను వారి పురాణగాథలను దెగడుచు ని
ట్లనె "నేమిసేయు విగ్రహ
ము నాదు దండమున లెస్స పూజింపంగన్."! ౪౧

మ. అనుచుం బామరలోకపండితుఁడు గ్రై
స్తాచార్యుఁ డాడంగఁ ద
జ్జనముల్ నమ్మక నమ్ముచున్ నగుచుఁ ద
త్సంబద్ధ హాస్యోక్తులన్

వినుచుండంగ నరేంద్రుఁ డాఁగి యెటకో
విచ్చేయు చాలించి జ .
ల్పన లాపాదశిరంబుగాఁ బ్రబల కో
పజ్వాలలం గ్రాఁగుచున్ ౪౨

కం. "మీ దేవుఁడైన క్రీస్తును
నా దండముచేతఁ బూజనముసేయు" మటం.
చాదేశించును మాకన
మీఁదికిఁ గ్రిందికినిఁ జూచి మెరమెరఁబోఁడన్ ౪౩

కం. "మరణానంతర మీదృశు
నరకంబునఁ గట్టిత్రోయు నా దేవుఁ" డనెన్
దౌర ; "జంపకోఁతవట్టును
బరపరమని యముఁడు నిన్నుఁబట్టి" యని మరిన్ ౪౪

సీ. ఆర్షమైన సనాతనంబైన ధర్మ
తత్త్వమెఱుఁగంగఁ బ్రకృతిశాస్త్రములు దగవు ;
దల్లక్రిందులుగాఁ గృచ్ఛ్రతపము సేసి
యోనిఁ బశ్చిమబుద్ధుల కెఱుఁగరాదు." ౪౫

సీ. అనిన యుపకోశోభయు నరేంద్రుఁ గని యులరుచు
సభ్యులందఱు చప్పట్లు చఱచి నగిరి
మొగము వెలవెలఁబాఱి నా బోధకుండు
నిలువఁజాలక చనె నెత్తి దులుపుకొనుచు. ౪౬

3. కళాశాలా జీవితము

గీ. శైశవమ్ముతోడ నా పాఠశాల వదలి
జవ్వనమ్ముతో మహాకళాశాలఁ జొచ్చె
వ్యాసవక్తృత్వ చర్చాసభల నతండె
యుండెవేసిన చేయియై యులరె నందు. ౪౭

శా. వ్యాయామం బొనరించి మల్లురకుఁ మా
ర్తాండుం డనం బెక్కు ప
ర్యాయంబుల్ గొనె మల్లయుద్ధముల శ్లా
ఘ్యం బైన కాన్కల్ ; కుశా
గ్రీయప్రజ్ఞయుఁ గాత్రపుష్టియును నే
కీభూతమై కూరుచున్
శ్రేయోరాశి; నదే నరేంద్రునికిఁ బె
చ్చెం బో! నరేంద్రత్వమున్. ౪౮

సీ. బాహాస్ఫాళించెనా ! ప్రతిమల్లుఁడు పఠించు
స్వాత్మఘుభ్రాంతి సజ్జనుస సేప్పు
గానంబుఁ బాడెనా ! గండుఁగోయిల యటంచుఁ
'గో' యని బాలికల్ కూయుచుండ్రు
పాకంబొనర్చెనా ! పాచకాగ్రేసరుల్
నల భీమసేనుల నాల్కలూఱు
వాదించెనా ! తర్కవాక్ప్రౌఢిమల్ కాణాద
గౌతములేసి మూకత నపహంత్రు

సీ. మూఢవిశ్వాసములకు దంభోళి యతఁడు
భయతమస్కాండమునకు భాస్వంతుఁ డతఁడు
సత్త్వసాహసములకుఁ గేసరి యతండు
గల్గఁడె? యట్టిండు గండరగండఁ డొకఁడు? ౭౯

కం. చదువుల సరస్వతి, యపర
మదనుఁడు, దేశాభిమాని, మహనీయగుణా
స్పదుఁడు, బలదర్పసింహము,
వెదకినఁ గనరాదు వెలితి వీస మతనిలోన్. ౮౦

సీ. ఆకళాశాలప్రాచార్యుఁ డానరేంద్రు
సర్వతోముఖవిజ్ఞానచణతఁ గాంచి
తన్నుఁ దనతోడి విబుధబృందమ్ముఁ దలఁచు
దివిటికడ వెల్వెలంబోవు దీపములుగ. ౮౧

సీ. యౌవనారంభమందు సూనాయుధుండు
పొంచి యువకుల డెందముల్ చించువాఁడు
ఆనరేంద్రుని హృదయంబుఁ బూని యోనిఁ
దాఁక లేఁడయ్యె నుగ్రావతార మనియొ? ౮౨

ఆ.వె. విరులపొదల వైపుఁ బరికింప సహచరుల్
వానిదృష్టి మఠము వైపు మరలె;
ధనచయార్జనమునఁ దమకింప వారు ప్ర
బోధనార్థ మతఁడు పోవనుంకె. ౮౩

గీ. తాల్చి యాంగ్లేయవేషమ్ముఁ దారుచుండె
వా,రతఁడు గోరెఁ గాషాయవస్త్రములను
"ఊరియందఱి దొకత్రోవ; యుల్లిపికట్టె
దొక్కత్రోవ" యని వారెక్కుసక్కె మాడ. ౬౭

కం. "నలసారము సంసారమ
ఖిలదుఃఖావహము; భయనికేతన; మస్థిరం
చలము; పరాధీనం; బిం
దుల జీవనమేల నమ్మెదరు తత్త్వజ్ఞుల్."

గీ. "మానినాథ! కుటుంబజంబాలపటల
మగ్న మాదృశగృహమేధి మండలంబు
నుద్ధరింపంగ నౌషధ మొండు గలదె?
యుష్మదంఘ్రిరజోలేశ మొండుదక్క."

గీ. అని గృహస్థాశ్రమమ్ము దూషణ మొనర్చ
నయ్యయి పురాణసూక్తుల నాలకించి
"అకట! ఆబ్రహ్మమశక ముత్సుకము లోక
మీ గృహస్థత్వకై" యంచు నేవగించు. ౬౮

సీ. దర్పకాంతకుఁడయ్యు దారుకావనపురం
ధ్రుల వెంటనంటి శర్వుండు చనఁడె?
దనుఁదాఁకు పాపసంతతి నిల్వనం గాల్చ
ననలుండు మునికాంతలను గ్రహింపఁడె

మొగి మూఁడుకాళ్ళల ముసలియయ్యెను సుర
జ్యేష్ఠుండు దనకూఁతు చెట్టవట్టె
శతమఖుండయ్యెను గ్రతుభుగీశ్వరుఁడయ్యె
శక్రుండు రంభాది సతులఁ గూడె.

గీ. ఒకరిఁగా ; దిద్దరిసిఁగాద ; వికవిక నగ
నలుగురుఁ బదాఱువేవురు చెలులఁ గలఁచె
గృష్ణుఁ డవతారపురుషుఁడై యిస్సి ! యనుచు
నా నరేంద్రుఁ డసహ్యించె నాత్మ వారి. ౫౮

ఉ. కన్నియ గోరు రూపముఁ, ద
గం జనయిత్రి వరించు భాగ్య సం
పన్నత; తండ్రి యిష్టపడు
మాన్యచరిత్రము, బంధులెన్న వి
ద్యోన్నతియుం, గులీనతయు
నొప్పు నరేంద్రుని కీడుఁగన్న సం
పన్నులు " మేము నే " మనుచు
వచ్చిరి యాతని తండ్రియొద్దకున్. ౫౯

మ. " పదివేనూఱులు గట్నమిత్తు" మనుచున్
"స్వర్ణాభిషేకంబు స
ల్పెద" మంచుం " బరదేశవిద్యలకు ను
ద్యోగంబుగా శుల్క-ము

చ్చెద" మం చొండొరులం గడుం గడఁచుచున్
శ్రీమంతులా గేస్తు లా
డుదు రాబాలుని తండ్రితో సుతల
నీటుల్ గోటులుం జెల్పుచున్. ౫౮

కం. జననీజనకులు తగు యువ
తినిఁ బెండిలి సేయఁగా మదిం దలఁచిరి; త
త్తనయుండు ముక్తియువతిని
మనంబున వరించియున్న మాటెఱుఁగ రహో ! ౫౯

మ. తలిదండ్రుల్ స్వపరాఙ్ముఖత్వము వినం
దద్దన్ వగం గూలి పోఁ
గలరంచున్ వచియింప కవ్విధిఁ "గళా
కారాత్థ్య మార్జించి య
వ్వలఁ బాణీకరణంబుఁ జేసికొనఁగా
వాంఛింతు ; నీపై నిఁకన్
బలవంతం బొనరింపఁబోకుఁ డనుచుం
బ్రార్థించు "బీతే" కడున్. ౬౦

౪ గవేషణ

కం. "భగవత్సాక్షాత్కారమె
యగుఁ బరలక్ష్యం; బిఁకం గృహస్థాశ్రమ మం
దు గజేంద్రుఁడు మకరమునకుఁ
బగిదిని జీవుండు చిక్కువడ నేల యుసీ!" ౬౧

కం. పురుషార్థంబులఁ గడపటి
దరయఁగ సన్న్యాససాధ్య; మ త్తఱి గృహియై
తరువాత సన్న్యసించుట
బురదం దిగి కాలుకడుగు పోలికి గాదే! ౬౧

చ. తెలిసియు తెన్న లాఁతి కుప
దేశమొనర్పఁగఁజాలి స్వీయబో
ధలఁ జరియింపఁజాలఁడు గ
దా! శకునంబులఁ జెప్పు బల్లియో
తెలియక చేటుపాటుఁ, గుడి
తింబడినట్టులు జీవి యక్కటా!
కలుషమహాబ్ధియందు మును
కల్ వయిచుఁగ సతముఁగ గృహస్థుఁడై.

సీ, క్షితి స్వగమ్యస్థలంబు ప్రాగ్దిక్కుగాఁగఁ
బశ్చిమాశకుఁ బయనించు వాని పగిది
లక్ష్యమగు మోక్ష మొందఁజాలఁడు గృహస్థు;
ప్రాప్యమగు నది సన్న్యాసపథమునను. ౬౨

కం. ఈ వెఱ్ఱిచదువు లేటికి?
జీవితలక్ష్యమగు మోక్షసిద్ధికై నేఁ
గావింతు యత్నమును; గురు
దేవుని శోధించుకొని సుధీరత్నంబుఁగ. ” ౬౩

కం. అని నిశ్చయించి బడికిం
జనకయు, నొకవేళఁ జన్న శ్రద్ధాళువుగా
వినకయు మతి మాలినగతిఁ
గనంబడుచునుండెఁ గొంతకాలము దాఁకన్. ౬౬

సీ. తలదాల్చి జడలమొత్తము గాత్రమున భస్మ
మెత్తి వర్తిల్లెడు మేటి జోగు
నుఱవుగా మెయి ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రంబులఁ
దీర్చి దిద్దిన సద్వ్రతి వ్రజంబు
మొగినిఁ గూర్మమయూరముఖ్యాసనములచే
హఠయోగనిష్ణాతులైన మునులఁ
దలక్రిందుగాఁ గృచ్ఛ్రతప మాచరించుచు
నణిమాదిసిద్ధిఁ గన్నట్టి యోగుల
గీ. బట్టి దర్శించుకొని వారివారి నాతఁ
డాత్రపాటునఁ బ్రశ్నించు నవిరతంబు
"బ్రహ్మసాక్షాత్కృతిని మీరు వడసినారె?"
యనుచు విని తత్సమాధానమును మునుఁగు. ౬౭

ఆ.వె. భువి మహర్షియన్న పొగడిక గన్న దే
వేంద్రనాథుఁ గాంచి యిట్టు లడిగె
"స్వామి! తమకుఁ గానవచ్చెనే? భగవంతుఁ"
డనుడు మాఱుపలుకఁడయ్యె నతఁడు. ౬౮

మ. కనుఁ గ్రైస్తాలయముల్; మసీదుల నమా
జ్జావించుఁ; జొత్తెంచుఁ బ్రా
ర్థనకై బ్రహ్మసమాజ మందిరములన్
రాత్రిందినం బిట్లు తి
ర్గినఁ బెక్కేండ్లు నరేంద్రు మానసము సం
తృప్తంబు గాదయ్యె దే
వుని సాక్షాత్కృతి నాఁడునాఁటికి నభః
పుష్పంబుగాఁ జేలుటన్. ౧౯

మ. భగవద్దర్శనముం బొనర్ప మదిఁ దీ
వ్రంబయ్యె సంకల్ప "మె
వ్వాగ దర్శింతును? జూచినార మనుచున్
వాక్రువ్వ రెవ్వారు; శా
స్త్రగణం బాతని దివ్యరూపము నవి
శ్రాంతంబుఁ గీర్తించు చుం
డు; గురుం డెవ్వఁడు దివ్యదృష్టి నిడి "క
న్గ"మ్మంచుఁ జూపించునో? ౨౦

కం. చనుఁ బగలు, రేయి, వారము
లును, బక్షంబులు, సల నెలలును, నిటులే యేం
డ్లను బారెండ్లు; జీమ సేయును
ఘనగంగాయాత్ర; నేను గడచన నైనన్. ౨౧

ఆ.వె. చక్రవాళరేఖ చందాన వెనువెంట
కరుగుచుండు నతఁడు దరియుకొలఁదిఁ
బట్టియిచ్చునట్టి పరమకృపాళుండు
దొరకు నాకెవండు ధరణియందు ?'' ౭౨

కం. అనుచుఁ క్షణక్షణంబును
మనమున దర్శనముకొఱకు మ్రగ్గుచు నన్నం
బును పానీయంబును గై
కొనకయును దదేకచింతఁ గుములుచు నున్నన్. ౭౩

గీ. తనదు బాంధవుఁడగు "రామదత్తుఁ" డతని
చిత్తవృత్తిని గ్రహియించి చెప్పె నిటులు
ఏఁగుము ! నరేంద్ర ! యలదక్షిణేశ్వరమున
రామకృష్ణాఖ్యుఁ డొక మహాద్రష్ట గ్రాలు. ౭౪

కం. చదువకయ సంగ్రహించెను
జదువుల సారంబు నెల్ల; సాగరమును ని
ర్మథియింపక సుధఁ గొన్నటు
లదసీయచరిత్ర మద్భుతావహము సుమీ ! ౭౫

కం. సమలోష్టకాంచనుం డా
యమి; పసిఁడినిఁ బాఱవేయు నానల; సుంహాం
పుము ! తజ్జితేంద్రియత్వము
స్వమానినిని 'జనని !' యంచు సంబోధించున్. ౭౬

ఆ.వె. మఱుగుదొడ్డు లూడ్చు; మాలమాదిగల యు
చ్ఛిష్ట మెంచె యజ్ఞశేష మంచు
విప్రవంశ్యుఁడయ్యు; భేదభావం బిట్లు
పోలియఁ జేసి బ్రహ్మభూయ మొందె. ౨౭

మ. అల 'తోతాపురి పేరి' దివ్యయతి శి
ష్యత్వంబునం జిత్తవృ
త్తి లయంబొందఁగ నిర్వికల్పకసమా
ధిం బొంది బ్రహ్మిష్ఠుఁడై
కలకాలంబును గాళికామహిత ప
త్కంజద్విరేఫంబునై
యలరారెం జుమి రామకృష్ణుఁడు పురా
ణర్షీంద్ర దేశీయుఁడై. ౨౮

కం. గురులకు గురులనఁదగు పె
క్కురు తచ్ఛిష్యు లఁట; దేసఁగూర్చి యెఱిఁగినన్
ఎఱుఁగంబడు సర్వం బా
పరతత్త్వము గోచరించె వాని కిఁకేలా? ౨౯

కం. పడుకొన్నఁ గూరుచున్నను
నడచుచునున్నను నతండు నమ్ము! సమాధి
స్థుఁడుగా నెంచు మనలకుఁ;
బుడమిని నీనాఁడు లేరమూదృశ యోగుల్. ౩౦

ఆ.వె. అతనిఁ 'బరమహంస' యంద్రు; కుటీచకుం
డని, బహూదకుండు, హంస, పరమ
హంస, లనియుఁగలరు యతులుత్తరోత్తరో
త్తములటంచు విబుధతతి వచించు. ౧౧

కం. స్వయముగఁ దీర్ణుండగు వాఁ
డయి పరులఁ దరింపఁజేయు నర్హుం; డేలా
హాయిరాణి? యెండమావుల
కయి పర్వెత్తుచుఁ దటాక మదిగోఁ; గనుమా !" ౧౨

కం. వినినంతనె యప్పలుకులు
మనోవ్యథాభార మెల్ల మటుమాయంబ
య్యెను; దేలిక య్యెను నరేం
ద్రునికి; భవిష్యంపు నీడ దోఁచదె? దొలుతన్. ౧౩

కం. " మును రామకృష్ణుఁగూర్చి
వినియుంటినిఁగాని యింత వింతగ విననై
తిని; నతని పేరు వినినసె
మనః ప్రసన్నత్వ మొసవె మాయురె ?" యనుచున్ . ౧౪

సీ. ఆనరేంద్రుడు దద్దర్శనాభిలాష
నిలువెడలుచుండ మ్రోఁగె దేవళముగంట;
ముంగిటను నిండుకుండతో ముత్తైదువ
యెదురుగావచ్చెఁ; గాంచెనో యిట్టి శుభము ? ౧౫

౩. రామకృష్ణ సందర్శనము

సీ. ఆశ్రమద్వారమందున్న యలరుఁజెట్టు
లర్ఘ్యపాద్యంబు లొసఁగె; విహంగవితతి
స్వాగతంబు సమర్పించె నానరేంద్రు
నకు ముదంబయ్యె నాపూజనంబుఁ గాంచ. ౧౬

మ. చని వీక్షించెను జీర్ణపర్ణకుటి వృ
క్షచ్ఛాయఁ గూర్చున్న వా
నిని, సంతృప్తముఖుండయ్యు వేనికోఁజూకో
నిష్టప్రచిత్తంబుతో
డ నిరీక్షించుచునున్న వాఁడనుచుఁద
ట్టంజేయు వానిన్, మహా
ర్షినిఁ, బూతాత్ముని రామకృష్ణుని, జగ
చ్ఛ్రేయోభిలాషిం దగన్. ౧౭

సీ. తప్పిపోయియుఁ గాననాంతరమునందుఁ
దన్ను వెదకుచు వచ్చు వత్సమును గాంచు
ధేను వన రామకృష్ణుండు శ్రీనరేంద్రుఁ
దన సమీపాగతుఁ గాంచి కొనె ముదంబు. ౧౮

సీ. ఆ నరేంద్రుని యొక్కొక్కయడుగు దఱియ
నెక్క నొక్కొక్కకళ రామకృష్ణు మోము
నప్డు కళ లక్కకొలఁది సాక్ష్యపతివగు
నా నరేంద్రుని హృత్తమం బపగఁ దొలఁగ. ౧౯

గీ. తలఁచి సాష్టాంగ మెరఁగి తత్పాదపద్మ
ములను గన్దోయి కద్ద, సమ్మోదపడుచుఁ
బరమహంస స్పృశించి తచ్ఛిరము లేపి
బాష్పగద్గదకంఠుఁడై పలికె నిట్లు. ౯౧

గీ. "ఎంతకాలాన కిచ్చోటి కేఁగుదెంచి?
తింత నైర్ఘృణ్య మేల వహించితోయి!
నీదు సందర్శనమునకై నీవెఱుఁగవు
వాచియున్నవి నాకనుల్ వాస్తవముగ." ౯౨

కం, అని తనదు ప్రాఁతచుట్టం
బనఁగా శ్రీరామకృష్ణుఁ డాడుచు వానిం
గొనిపోయి పర్ణశాలకుఁ
దినిపించెను గొన్ని మధురదివ్యఫలంబుల్. ౯౩

కం. నిలఁబడి బద్ధాంజలియై
పలికెం దగఁ బరమహంస "పరశివుఁడవు; చిం
తిల దీనోద్ధరణార్థం
బిలపై జన్మించినాఁడ వేలా పెక్కుల్?" ౯౪

మ. అనుచున్ వాని శరీరమంటుచును గా
ఢాశ్లేషముం జేయు చా
తని నెమ్మోమున మోముఁ గ్రుచ్చుచు విశు
ద్ధంబైన తత్త్వక్రియల్

కని యున్మత్తుఁడో? యంచు నెంచు; ముఖరే
ఖల గాంచి బ్రహ్మజ్ఞుఁడో?
యని శంకించు; నరేంద్రుఁ డయ్యె విచికి
త్సాయత్తచిత్తుం డిటుల. ౯౪

కం. బాలోన్మత్తపిశాచులఁ
బోలెం గాన్పించు జ్ఞాని; బుధవరు లెఱుఁగం
జాలుదురు దద్విభేదముఁ
బాలను మజ్జిగను దెలియు వడువునఁ బుడమిన్. ౯౫

గీ. అంత శాంతిల్లఁ బారవశ్యంబు రామ
కృష్ణుఁ డాఁదటఁ గోర నరేంద్రుఁ డచట
సమ్మృతమేఘంబువర్షించు నవ్విధమున
నామసంకీర్తనంబు నొనర్పఁ దొడఁగె. ౯౬

కం.* "మనసా! స్వదేశమునకుం
జనుమా! పరదేశమైన సంసారమునం
దనయముఁ బరిభ్రమింతువు
మునుఁగుచుఁ దేలుచును దుఃఖముల నహరహముల్" ౯౭

ఆ. వె. ఇట్లుపాడ, రామకృష్ణుని చిత్తంబు
పోయెనో స్వదేశమున? కతండు
గానరో ? యోగనిద్రఁ; గూర్చున్నవాఁ డట్లె
కదలకుండనుండెఁ గనులు మూసి. ౯౮

* "మణ్ చలో నిజని కేతనె,
సంసార బిదేశె బిదేశిర వేశె భ్రమ కెనో అకారణె."

గీ. ఎంతకాలంబు పాడెనో యెఱుఁగఁడాన
రేంద్రుఁ; డా రామకృష్ణుండు నెఱుఁగకుండె
నెంతతడ వాసమాధిలో నిట్టులుండెఁ;
జాలతడవున కిర్వురుఁ మేలుకొనిరి. ౯౯

కం. పరులనువలెఁ బ్రశ్నించెను
నరేంద్రుఁ డాతని "మహాత్మ! నాకుం జెపుఁడా!
దరిసించితిరే మీరలు
పరాత్పరుని?" నటన్న లెస్స వదనము విఱియన్. ౧౦౦

కం. "అఁదుగో నోయీ! కానం
బడు భగవంతుండు నాల్గు వలఁకుల; నినుఁజూ
చెడురీతిఁ జూతు; నిఁక వే
మడుఁగుల విస్పష్టముగను మరియుం జూతున్. ౧౦౧

ఆ. వె. చూడఁగలవు నన్నుఁజూచిన ట్లీవు; నా
తోడఁబోలె మాటలాడఁగలవు;
పడుగుపేకలుగను వ్యాపించె భగవానుఁ;
డేల కానరాక మూల డాఁగు? ౧౦౨

కం. రవికోటిభాసమానుం
డవలోక్యుఁడు గాక యుండునా? నాతండ్రీ!
అవలంబించునె మూకత?
ప్రవచింపక తా సహాస్యవదనుం డయ్యెన్. ౧౦౩

కం. నరమాత్రుఁడైన ఱేనిం
దరిసింపంగా, గడింపఁ దదనుగ్రహ మి
ద్ధర దుశ్శకంబు ; సులభమె ?
కరణాగోచరుని గాంచఁగా భగవంతుణ్ ? ౧౦౪

గీ. ఉదధి మథియింప నుబికెఁ బీయూషఘటము ;
జ్వలన మావిర్భవించుఁ గాష్ఠముఁ గలంప;
బహు తపఃక్లేశములఁగాని భవ్యమైన
బ్రహ్మసాక్షాత్కృతిం బొందరాదు సుమ్ము ! ౧౦౫

ఆ. మబ్బువాయఁ జంద్రమండల మట్టులు,
ముసుఁగుఁదీయఁ బసిఁడిబొమ్మ యట్లుఁ,
బాయఁజేయఁ దనదు ప్రతిబంధకతమంబు
రవిసహస్రకాంతిఁ గ్రాలు నతఁడు. ౧౦౬

గీ. తల్లికై చంటిబిడ్డచందమునఁ, బ్రియుని
ప్రాప్తికయి చూచు ప్రోషితపతిక పగిది,
దేవతాదర్శనమునకై తీండ్రమైన
తహతహావహింప నతఁడు ప్రత్యక్షుఁడగును. ౧౦౭

కం. తనపొక్కిటి కస్తురివల
పును దెలియక నలుఁగడలకుఁ బోరిఁ బఱచు మృగం
బన జనుఁడు లోనివానినిఁ
గనఁజాలక లోకమెల్లఁ గట్టా ! తిరుగుణ్. ” ౧౦౮

కం. అనవుడు నరేంద్రుఁ డిట్లను
కొనె; "దేవునిఁగంటివె యన్న కోవిదుఁ గనుఁగొం
టిని నైదంప్రాథమ్యము
గ నేఁడు; నాపంట పండెఁ గాఁబోలు నిఁకన్. ౧౧౯

కం. భగవద్గానము వినఁగనె
యగు మాతృస్వరము విన్న యర్భకునివలెం;
దగులున్ సమాధిని ప
న్నగపడు నిర్మిథ్యుఁడుగనె యాలోకింపన్. ౧౨౦

మ. తొలిచేతల్ పలుకుల్ మదిన్ సడఁగుగాఁ
దోఁపించెఁ గానీ సము
జ్జ్వలతన్నేత్రయుగంబు వెల్వడెడి తే
జోరేఖ లేమందు? శ్రం
ఖలలై నన్నుఁ గడింది గట్టివయిచెన్;
గ్రమంబు లవ్వాని సూ
క్తులు గాఢానుభవప్రకాశకము లెం
దుం జూడఁబో! యీస్పృశున్. ౧౨౧

కం. వెలి కుబ్బుచుండెనో లో
పలఁగల తచ్ఛుద్ధసత్త్వభావపుంజ మనన్
బలితుండై యాపదశిఖ
మలోకసామాన్యమగు మహత్త్వమునఁ దగెన్. ౧౨౨

ఆ.వె. పరుసవేది సోఁకు వడసిన యినుము బం
గారమయినపగిది ధీరవర్యు
రామకృష్ణుస్పర్శఁ బ్రాపించి క్రొత్త తే
జమున వెలుఁగుచున్న సరణి నుంటి. ౧౧౩

సీ. భవనకోణస్థమగు తేనెపట్టుఁ గనక
కాని కానలఁబడినట్లు కానఁబోక
ప్రక్కనేయున్న బ్రహ్మిష్ఠుఁ వ్యర్థముగను
దేశదేశంబులం జెడఁదిరిగికొంటి." ౧౧౪

కం. అని తాఁ దరించిన ట్లే
యనుకొని "ప్రొద్దయ్యె నేఁటి; కానతిఁగొని నేఁ
జని మగిడివత్తు" ననుకొని
పునరాగమమునకు శపథము నొనర్చి చనెన్. ౧౧౫

సీ. పంపెనే కాని "క్రమ్మఱ వచ్చునా? న
రేంద్రుఁ డని రామకృష్ణుండు, నెపుడు మరల
నాశ్రమంబున కేగుదు?" నని నరేంద్రుఁ
డును విటీవిటులట్లు కొట్టుకొని పెనఁద. ౧౧౬

సీ. పరుసమగు; నేదొ యడ్డంకివచ్చి యాఁగు
నగము దవ్వేఁగి వెనుకకు జను పథుండు;
తొందరించినకొలఁదియు దూరదూర
మగుచు వాంఛితమైన లక్ష్యంపుసిద్ధి. ౧౧౭

కం. మఱల నొకానొక దినమున
నరేంద్రుఁ డాపూజ్య దర్శనముసేసి యపద
శ్చరణాంబురుహద్వయమున
కెరఁగఁగ నాతాఁకుకతన నేమి వచింతున్? ౧౧౮

మ. భ్రమియింపందొడఁగెం జరాచరపదా
ర్థంబుల్, కుటీరంబు నం
దుముహూర్తంబున; నాశ్రమీయతరుసం
దోహం బూగి నూర్ధ్వమూ
లమథ శ్శాఖముగా గనంబడెఁ; గరా
ళంబైన వాత్యన్ స్వదే
హాము గారాకన మింటిపై సుడియుచు
న్నట్లయ్యెఁ జిత్రంబుగన్. ౧౧౯

కం. క్రమముగ నీయూవద్వి
శ్వమునుం దానును లయంబుఁ బ్రాపించు విధం
బు మదిం దోఁప నరేంద్రుం
డమూంతముగ నఱచె గడు భయంబున నిట్టుల్. ౧౨౦

ఆ.వె. "నన్ను మీ రేమిచేయుచున్నారు స్వామి!
ఇల్లువాఁకిలి గలదు నా; కింటియొద్దఁ
దల్లిదండ్రులు గలరు; భ్రాతలును గలరు;
బ్రదుకనీయుండు పదియేండ్లపాటు నన్ను." ౧౨౧

కం. అని విహ్వలగాత్రుండయి
మనంబు ఘూర్ణిల్ల, నోటిమాటలు దడఁబా
టును బొంద, మోడ్చి కేల్దో
యినిఁ గలియఁగఁ దెలివిమఱవులిటు బిట్టఱచెన్. ౧-౨౨

కం. శిరసునఁ గరతలమిడ నం
త రామకృష్ణుండు స్వస్థతంగానె నతఁ; డ
త్తఱిసిం ధువా నడంగిన
తెఱఁగున దారుణపరిస్థితి ప్రశాంతిల్లెన్. ౧-౨౩

కం. నిపుణమ నరేంద్రు వెన్నును
సవిస్తరముగా నెఱుంగఁజాలుదు వానా
యువి శేషము; లిత్యాది చా
లు వత్స! నేఁటి కని దయ విలోకించెఁ దగన్. ౧-౨౪

కం. మఱియొక్కదినమునం దా
నరేంద్రు నొడలంట నాక్షణముననె బాహ్య
స్మరణంబుదొలఁగి యాతఁడు
తురీయదశ నందికొన్న ట్రీవఁ గనఁబడెన్. ౧-౨౫

ఆ.వె. ఆనరేంద్రు డిట్టు లాయూఖు యనుభూతు
లందు "ఇంద్రజాలమా? యథార్థ
మా? యిదెల్ల" యంచు మనసునఁ జింతించు
నమ్ముచుండు; మరల నమ్మకుండు. ౧-౨౬

కం. "ఇదమిత్థం"బని వానికిఁ
దదీయమగు తత్త్వ మవగతము గాదయ్యెన్
మది బలవంత మొనర్చును
బదింబదిగఁ దన్ను శిష్యభావము నొందన్. ౧౨౭

కం. అలరామకృష్ణుఁ డొకపరి
నలరంగఁ దపస్సమాధి నగపడె సప్త
ర్షులలో నొకరుఁడు వసుధా
తలంబున నరేంద్రుఁడై వతారించి నటుల్. ౧౨౮

కం. మరియొక్క దివసమున గో
చరించెను నరేంద్రు భావిచరితం బెల్లం
గరబదరసమానంబుగ
నిరంతరధ్యానయోగనిష్ఠం జెలఁగన్. ౧౨౯

కం. విడువంజాలక విడుచును
వెడలంగాఁజాల కెట్లొ! వెడలుచునుండన్
ముడివడఁగఁ బ్రీతి భక్తుల
నెడందలుగడు, గురు శిష్యు లేకమయి రిటుల్. ౧౩౦

మ. తనకుం దెల్పిన నాఁటి కెవ్విధముచే
తం గాని రాకుండ నే
ని నరేంద్రుం డలరామకృష్ణుఁడు విష
ణ్ణీభూతచిత్తంబుతోఁ

జని కాళీచరణారవిందముల ప
జ్జఁ బ్రాలి వేఁడుఁగ "నరేం
ద్రుని రప్పింపవె ? తల్లి ! వానిముఖచం
ద్రుం జూపవే ?" యంచునుఁగ. ౧౩౧

కం. నలుఁగడల నరేంద్రుండే;
యలసస్వప్నసమాధులందు నాతఁడె తోఁచెఁ;
బిలుచు 'నరేంద్రా !' యని య
న్యుల; బ్రహ్మపదార్థమయ్యె యోగి కతఁడిటుల్. ౧౩౨

కం. ఒకబాలునికై యిటు వా
ర్థకనిర్మగ్నుఁడగు తాను దపియించుట యే
టి కటంచు ముడుఁచుఁ దన మో
మొకత్రుటి; ధ్యానించు మరల నొకత్రుటి నతనిఁ. ౧౩౩

సీ. రామకృష్ణుండు శిష్యవర్గంబుతోడ
నా నరేంద్రునిఁగూర్చి యాడు నిట్లు
"షోడశదళాబ్జములు మీరు; చూడుఁ డీన
రేంద్రుఁడు సహస్రదళపద్మ; మిది నిజంబు. ౧౩౪

సీ. బురదఁదాఁకని కుమ్మరిపురుగుపగిదిఁ
బద్మినీపత్త్రమంటని వారికణ మటు
క్షితిని సంసారయాత్ర సాగించుచున్నఁ
గామరాగవిలిప్తుండు గాఁ డతండు. ౧౩౫

గీ. ఆతనిది వేయునేల విహంగయాత్ర;
అరసిచూడఁ బిపీలికాయాత్ర మీది;
హస్తిమశకాంతరంబుండె నాతనికిని
మీకును; జగద్గురుత్వార్హతాకుఁ డతఁడు ౧౩౬

గీ. అతనికథ వే; అతండు దైవాంశమందు
సిద్ధుఁడయి పుట్టె; నిఁకఁగాఁడు బద్ధుఁ; డెట్టి
రవతరింతురు లోకకల్యాణమునకుఁ
జాల నరుదుగ జనతప్రశ్నిల నుహాను. ౧౩౭

మ. తను బంధించిన మేఘమండలముఁ ద
ద్దం జీల్చి చెండాడి తె
న్స నిజద్యోతుల నల్గడంబఱచు కం
జాతాప్తు చందంబు దోఁ
ప నరేంద్రుండు స్వమాయఁ జీల్చుకొని ది
వ్యజ్యోతిచేఁ లోకమె
ల్లను వెల్గించు దినంబు రాఁగలదు స్వ
ల్పంబైన కాలంబునన్. ౧౩౮

కం. కమలాక్షుండో? కాఁడో?
విమర్శ గావింపుఁ డీరె వీనిని; సంశ్లా
ఘ్యములైన యోగికన్నులు
సుమి! వీనివి; లేదు బయలిచూ పీతనికిన్. ౧౩౯

మ. నను శంకింత్రుగదా! నరేంద్రునిపయిన్
నా కింత మోజేల? యం
చును మీరెల్లరు; నిందువల్లనె చుఁడీ!
సూదంటురా యిన్నతు
న్నను మాద్రిన్ దనవంకకున్ జగము నా
కర్షించి శాసింప జా
లు; నరేంద్రాహ్వాయ మర్థవంతమయి పొ
ల్చుం గాళికాసత్కృపన్. ౧౪౦

గీ. అతఁడు గోమాంసముం దిన్న నంట దఘము;
కాల్చు జ్ఞానాగ్ని యెట్టి దుష్కలుషమైన;
నిత్యశుద్ధుండు, బుద్ధుండు, నిత్యముక్తుఁ
డతని కాతండె సాటి; లేఁ డన్యుఁ డొకఁడు. ౧౪౧

కం. శివుఁ డాతఁడు; శక్తిని నే;
నివి యుభయము గూడనేని నేలా పెక్కుల్,
ప్రవచింపఁగఁ? బశ్చిమదిశ
రవిబింబం బుదయమొంది రారాజిల్లున్. ౧౪౨

చ. అని సచియించుచుండ హృద
యంబు ముడుంగఁగ లజ్జ రామకృ
ష్ణునికి నరేంద్రుఁ డిట్లనె; "న
నుం గుఱియించి బహూక్తు లిట్లు లా

డిన మిము వెంగళప్పని క
డింది హాసింపరె? ముక్కుపచ్చలా
అని నను మీర్జగద్గురువ
నొందుమనటందురు; నవ్వులాటాలకో? ౧౪౩

సీ. "సకలవిద్యాచయం బపోసానముఁ గాని
గురుతపస్సిద్ధి నార్జించుకొన్న విజ్ఞు
లీ మహాభాగులేడ? నేనేడ? నిట్లు
పలుకకుం"డన బదులాడెఁ బరమహంస. ౧౪౪

సీ. "ఇవి స్వభావోక్తు లేకాని యెంచఁబోకుఁ
డతిశయోక్తులటంచు; మాయమ్మ దెలిపె
వీని భూతభవిష్యత్కథానకములు;
నమ్ముడా! నాదు ప్రత్యక్షరమ్ము మీరు." ౧౪౫

కం. అనుచున్ శిష్యులతోఁ బ
లికె "నరేంద్ర! నినుంగుఱించి లేనివి పలుకం
బనియేమి? నాదు నుడువులు
విను; తూచాతప్పు; దేల వేపలుకు?" లనెన్. ౧౪౬

కం. పరశివునిమూర్తి యంచును
నరేంద్రుఁడు శుశ్రూషఁ గైకొనంబోవఁడు; దాఁ
బరశిష్యులతో పాటుగఁ
బరికింపఁడు పరమహంస పావను నతనిన్. ౧౪౭

కం. ఎవరేఁ దెగడ నరేంద్రుని
"శివనిందాపాపమునకు సిద్ధపడితి రో
కొక్కొ ? విమర్శింపకుఁ డాతని
నెవ రర్థముసేసికొందు రిట్టి"దని యనెన్. ౧౪౮

కం. గురుదేవుం డివ్విధమున
నరేంద్రుఁ గావించు మన్ననం గనుఁగొని యా
పరశిష్యగణము రెండవ
గురుదేవునిఁగాఁ దలంచుకొనుచుం గొలుచున్. ౧౪౯

సీ. ఆ నరేంద్రుండు బ్రాహ్మసమతావలంబి
విగ్రహారాధనంబన్న విముఖుఁ డగుటఁ
గాళికాపూజనాదులఁ గాంచి నవ్వ;
మరిమరియు రామకృష్ణుండు మందలించు. ౧౫౦

కం. "ఈ నవ్విననోటనె నీ
వీ నా కాళింగుఱించి యేడ్తువు సుమ్మీ !
జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధు వి
ధానన్ మాటాడ" కంచు దద్దయుఁ దెగడున్. ౧౫౧

మ. ప్రవరోత్తంసుఁడు రామకృష్ణముని "స
ర్వంఖల్విదం బ్రహ్మ" య
న్న వచోఽర్థంబును చెప్ప మొట్టమొదటన్
"నాబల్ల, నాకఱ్ఱ, నా

యవి సర్వంబగు వస్తువుల్ బళిర ! బ్ర
హ్మంబంట ! సీ ! కాదొకో ?
అవివేకం బిది " యంచు జేయు నపహా
స్యం బా నరేంద్రుం డొగిన్. ౧౫౨

ఆ. " జగము మిథ్యయంట; స్పష్టంబుగా నిట్టు
లలరుచుండ నెట్టులగును మిథ్య ?
వస్తుజాల మింత భాసిల్ల " నేహ నా
నాస్తి కించ " నన౯గ నగునె ?" యనును. ౧౫౩

గీ. మొదట నద్వైతసిద్ధాంత మదుకదయ్యెఁ;
దలకు రోఁకలి చుట్టుచందమున నుండె;
నా నరేంద్రుని యాదల హస్తముంచి
చొచ్చెను సమాధి రామకృష్ణుం డొకప్డు. ౧౫౪

ఆ.వె. ఆ నరేంద్రుఁడును సమాధినిష్ఠుం డయ్యెఁ;
దెరను దీసినట్టి కరణి నంత
నద్భుతముగఁగాంచె నండపిండాత్మక
మయిన జగము బ్రహ్మమయము గాఁగ. ౧౫౫

కం. తన బల్లయుఁ దన కజ్జయు,
దన నానావస్తుతతియుఁ దగ బ్రహ్మంబై
కనఁబడె నరేంద్రునకు; నా
ఘనుని సహస్రార మది వికస్వరమయ్యెన్. ౧౫౬

సీ. అమృతవారాశి నిర్మగ్నుఁ డట్టు లతఁడు
బ్రహ్మమున మున్గి తెన్ను దివానిశంబు
పొరి మనశ్శాంతి, నానందమును వహించు
చెల్ల బాహ్యప్రపంచంబు నెఱుఁగకుండె. ౧౫౭

కం. పగలు క్రమేణ గతించిన
పగిదిం దనవస్థ గడవ వచ్చెను నిశతీ
రుగ జాగ్రద్దశ ; యతనికి
నగపడె లోకంబు నీరసాత్మకమగుచున్. ౧౫౮

ఆ.వె. స్వానుభూతి తోడ నద్వైతసిద్ధాంత
మయ్యె నాతనికిఁ గరామలకము
ఇనుమడించె రామకృష్ణునిపై భక్తి;
నెపుఁడ శంక లెల్ల నింకిపోయె. ౧౫౯

సీ. ఆమహాత్మ్యుని తాఁకుచే నబ్బెఁ దనకు
నిట్టి దివ్యానుభూతి ; యీ ఋషివిధమున
స్వయముగ సమాధినిఁ బ్రవేశంబు సేఁత
తనదు గుఱియంచును నరేంద్రుఁ డనుకొనె మది. ౧౬౦

ఆ.వె. "పసిఁడి సానరాయిపైనిఁ గీచినఁగాని
మేలు గీళ్ళు మనకుఁ దేల ; నట్లు
నన్నుఁ బరీక్ష సేసి నామాటలకుఁ గల
విలువఁ దెలియుఁడనుచుఁ బలికె స్వామి. ౧౬౧

మ. అరిగెన్ బైటికి రామకృష్ణుఁ డొకనాఁ;
డవ్వేళ కచ్చోటికిం
దరిసింపం జనుదెంచి లేమిఁగని త
త్తల్పంబులో నొక్క రూ
క రహిం బెట్టె నరేంద్రుఁడుఁ; డందుఁ బడుకోఁ
గా రామకృష్ణుండు దు
ర్భరవహ్నిం బొరలించినట్లొడలు త
ప్తంబయ్యె నొంటెన్ వ్యథన్. ౧౬౨

కం. కడుఁగడు క్షోభిల్లుచు నా
తఁడు పానుపుడిగ్గె; శిష్యతతి కనుఁగొని "యీ
బెడఁదేమని పురుగేదే
నడుగునఁ గలదేమొ?" యంచు నది గదిలింపన్. ౧౬౩

ఆ. వె. రూప్యమొకటి పెద్దమ్రోఁగుచు ఖంగున
"నేనె" యంచుఁ బడెను నేలమీఁద
రామకృష్ణుఁ డంతఁ బ్రశ్నింప నద్దాని
కత, నరేంద్రుఁ డరిగెఁగదలి యచటు. ౧౬౪

కం. నిజగురుని కామకాంచన
విజయంబును గాంచి శిష్యబృందము కడు స
క్కజమొందె; లజ్జితు నరేం
ద్రుఁజూచి మెచ్చుకొని గురుఁడు దోసములిపెన్.

కం. తఱచుగ నిట్లు నరేంద్రుఁడు
పరీక్షగావించి గురుని జ్వాలనంబున బం
గరుపూస పట్లుటెంగెను
బలిష్ఠమెపొల్చు తత్ప్రభావం బెల్లన్. ౧౬౬

కం. కనుపింపగు తనప్రియు నినుఁ
గనుఁగొన్న సరోజకోరకముపగిది నరేం
ద్రుని. గన్న రామకృష్ణుని
మనంబు సగఫుల్లమగును; మరి యట్లయ్యున్. ౧౬౭

మ. తనపైనింగల భక్తిచందమును శో
ధన్ జేయఁగాఁ దొంటిరీ
తిని వీక్షింపక రామకృష్ణుఁడు కడున్
ధిక్కారముల్ సేయు; నే
పనిఁ గావించిన నెగ్గులెంచును; బదుల్
వల్కండు వెంటాడుచు
న్న; నరేంద్రుండు యథాపురంబు కొలువన్
వచ్చున్ దృఢాభక్తియై. ౧౬౮

మ. "ఱను దెంతేల ? నరేంద్ర! ప్రత్యహము నా
సామీప్య; మే నొక్కమా
టను మాటాడక మోమునెత్తి, యఱకం
టనైన వీక్షింపకుం

టెనిఁ; జీకొట్టితి బిట్టు"టంచు గురుఁడా
డెన్ "దేవ! మీ రేమిసే
సిన దర్శింపక యుండ లే"నని వచిం
చెన్ శిష్యుఁ డుదాత్తభక్తుఁడై. ౧౬౯

కం. చనుచుండె నరేంద్రుఁడు నాలి
దినముల నపుడపుడు; పిదప దినదినమును భ
క్తినిబద్ధాంజలి గురుఁగను;
జనకున్నం దలఁచుఁ 'దప్పునలిపితి' ననుచున్. ౧౭౧

కం. గురుదేవుండు నరేంద్రునిఁ
బరికింపఁగ మనసువుట్టఁ బయసంబ్రమ తా
తిరెఁ బెంజీఁకటి నాతని
యురవున కేతెంచుఁ దిరుగు చీమానందుల్. ౧౭౨

చ. పితరులు రామకృష్ణుపయిఁ
బెద్దయు బత్తినిఁ జూపుచుండియున్
సుతుఁడు విరాగియై యతని
సూక్తులలోఁబడి సన్న్యసించి సం
సృతిఁ ద్యజియించునో యని వ
హింత్రు భయంబును గోపమాత్మ; స్వ
హితుఁడును శాత్రవుండును న
రేంద్రుని దేశికుఁడయ్యె వారికిన్. ౧౭౩

కం. జననీజనకుల ప్రీతికె
చనును నరేంద్రుండు పార్శ్వశాలకు సతతం
బును, దనపితృప్రాణ మివ్విధ
మున నిర్యాతన మొనర్పఁబూనెనో బుద్ధిన్. ౧౨౩

౬. స్త్రీపరాఙ్ముఖత్వము (౧)

కం. కాశీపట్టంబునఁ బర
బాలురతోఁ గూడియాడి పాడుగ నిడుచున్
'బీలే' వసించుచుండె వి
శాలంబగు నొక్కగదిని సౌధంబుపయిన్. ౧౨౪

గీ. ఏకసంధాగ్రహుండు వీరేశ్వరుండు
చదువఁ బ్రశాంత మనస్యుల చందమునను
బరమభాగవతుండనఁ బరవశుఁడయి
ధ్యానమొనరించు భక్తిఁ గీర్తనము సేయు. ౧౨౫

కం. భగవత్సంకీర్తనమున
బగలును రేలును మునుంగఁ బ్రహ్లాదుఁ డనన్
మిగిలిన బాలురు వీనిని
నగుదురు వెగడుదురు చాటునన్ మూర్ఖనుచున్. ౧౨౬

గీ. కంటవత్తిడి తార్పరీక్షకుఁ బఠింత్రు
చెలియ దాతండు పొత్తమ్ముఁ దెఱచిన కత
అగ్రతాంబూల మతనిదే యాపరీక్ష
నక్కజంపడి లజ్జింతు రతనిఁగాంచి. ౧౨౭

గీ. చనక యొక్కొక్కతఱిఁ గళాశాల కతఁడు
మధురముగఁ గీర్తనముసేయు మఱచి తన్ను;
రాళ్లుగరఁగును; మొలకెత్తు మ్రాళ్లు; చూచి
గండుగోయిలపిండు వాకట్టుఁబొందు. ౧౭౮

శా. యాతాయాతజనంబు లాఁగి యదసీ
యంబౌ శ్రవఃపేయసం
గీతంబుల్ వినుచున్ దమున్ మఱచి యా
క్రేవన్ వినోదిం త్రహి
ప్రాతంబట్లు శిరంబులం గదుపుచుం
బల్మాఱు; లాతఁడు ద
ద్గీతిన్ మానినఁ బాడుచున్నటులె హ్లా
దింత్రాత్మ స్వాదించుచున్. ౧౭౯

కం. ఒకనాఁ డాతని సంగీ
తకముతఱిని వచ్చినిలిచె ద్వారస్తంభ
ద్వికమునకుఁజాఁచి కేల్గవ
నొకబాలవితంతు వంగజోన్మాదమునన్. ౧౮౦

కం. ప్రతివేళని యాసుందరి
యతనిం గ్రేగంట గాంచు; హాసిత మొనర్చున్;
మతిమాలి వానియెదిటికిఁ
బ్రతిగమనముసేసివచ్చు బాటను జనుచోన్. ౧౮౧

గీ. ప్రాహ్ణసాయాహ్నముల వీథి రాకపోక
లాచరించెడి తటి దీర్ఘమైన వాని
నీడ ధనమీఁదఁబడునట్లు నెలఁత నడచు
చతనిఁగాఁగిలిగొన్నట్టు లలరుచుండు. ౧౮-౨

సీ. అభ్యంజనంబాడి యారఁబెట్టినకురుల్
వింజామరంబయి వీవఁదొడఁగ
శృంగారరసమును జిమ్ము చూడ్కుల కల్వ
విరిదండ లెదయందు వ్రేలఁదొడఁగ
జిలుఁగు పైకఁబిగిల్చి వెలికుబ్బు గుబ్బల
జంట గన్పడఁ బైఁట జాఱఁదొడఁగ
నాలింగనస్పృహాయాళువు లంగక
ములు గడుంగడుగగుర్పొడువఁదొడఁగ

గీ. అఱముడింగిన కన్నుదామరలతోడ
మోదమున ముక్కులాడు నెమ్మోముతోడ
నలసుధాజలయంత్రమౌ గళముతోడఁ
బాడుచున్న యువం గన్చి బాల నిలువ. ౧౮-౩

గీ. నాగకన్యక చంద్రాసఁ దీఁగఁబోఁడి
డాసి మాతసయెదుట నాడందొడంగె;
బాహ్యమెఱుఁగదు నలరాజుపట్టియుంటు;
బాహ్యమెఱుఁగం దతండును భక్తిచేత ౧౮-౪

కం. తరుణుండు పూని గాసముఁ
దెఱచెన్ నయనములు; కాని తెఱవ మొగముచం
దురుఁగాంచి వాని యాత్మా
మరదోయియుముచ్చముడిఁగె మరలం ద్రుటిలోన్. ౧౮౫

గీ. మరల జతనంబుతోఁ గనుల్ దెఱచి చూని
వైఖరి గ్రహించి యూదలవాంచి పలికెఁ;
"జెల్లెలా! నన్నుఁజూడవచ్చితివె? పేర్మి
నేనె రావలె ననుకొందు నిన్నుఁజూడ ౧౮౬

గీ. బావ పోయినదుఃఖంబు పారమొయిద
కున్న నినుఁ బరామర్శింపకున్న యన్న
నన్ను మన్నించివచ్చిన నిన్నుఁగాంచ
సిగ్గిలుచునుంటి; వెఱతును శిరసునెత్త. ౧౮౭

కం. పతిశోకముచే హృదయము
కుతకుతలాడంగ శాంతిగూరమి నీదుః
స్థితి కౌషధంబుకై వ
చ్చితివని శంకించుచుంటిఁ జెల్లెల! యదెకా? ౧౮౮

కం. "మరణంబె ప్రకృతి జీవుల
కరయఁగ జీవితమె వికృతి" యని బుధులు వచిం
తురు; విధి గడవఁగరానిది
పరితాప మెడంద ప్రీల్చి ప్రయ్యలొనర్చున్. ౧౮౯

ఉ. నిద్దుర లేచి తొంటికర
ణిం బ్రణమిల్లుము! భర్తృచిత్రముం;
బ్రొద్దుట సాయపుందటేనిఁ
బూజలొనర్పుము వానివిగ్రహం;
బద్దము కన్నుదోయికిని
నా భగవానుని విగ్రహంబుఁగో;
నద్దియ నీకుఁగూర్చును మ
హత్తరశాంతిని నమ్ము! సోదరీ! ౧౯౦

కం. పరులను భావింతువు సో
దరులని; వర్తిలుదు దేవతాభక్తిని; నీ
వెఱుఁగుదువు పుణ్యసాధ్వీ
చరితములు; వచింపఁదగ్గ సంగతు లున్నే? ౧౯౧

మ. చనుమీ! సోదరి! యింటి; కింకెపుడు నీ
చందాన రాఁబోకు! ని
న్ననుమానింతుసు; సాధ్వి మైథిలికె క
ష్టాం! యెట్టి నీలాపనిం
దను గల్పించెను; గాకిమూఁక యనుచున్
సమ్మందగున్ లోకమున్;
మనుమీ! సందగపట్టరానిగతి మా
న్యంబైన శీలంబునన్. ౧౯౨

చ. అని వచియించినం జనక
యట్టులె చిత్తరుబొమ్మకైవడిం
గనుచుఁ, దనుం గటాక్షతతిఁ
గట్టుచునున్న లతాంగిఁ బాసి యా
ఘనుఁ దురితాళ్ళి ద్రెంచుకొని
ప్రక్కన బైటికిఁ గాలుదూసి వ
చ్చిన హరిణంబురీతి నిలి
చెం దిగి సౌధమునుండి క్రిందికిన్ ౧౫-౩

౬. స్త్రీపరాఙ్ముఖత్వము (౨)

కం. చనె నొకనాఁడు నరేంద్రుఁడు
వనంబునకు స్వీయసఖుల ప్రార్థనఁ దద్వా
హనముపయిన్ వాహ్యాళికి
వినోదమొప్పార సంజవేళం బ్రియతన్. ౧౫-౪

కం. ఫలములతోడ, రసాయన
ములతోడ, మిఠాయితోడఁ బొలుపారఁగ వె
న్నెలవిందు లారగించిరి
యల చెలికాం డ్రచటి రమ్యహర్మ్యమునందున్. ౧౫-౫

ఆ. పుచ్చపువ్వుచందమునఁ బండువెన్నెల
గనులవిందుగాఁగఁ గాయుచుండె
మలయమారుతములు మలయుచుండెను ; కీర
శారికాళిపాడె శ్రావ్యగీతి. ౧౫-౬

కం. ఆటలలోఁ, బాటలలో,
మాటలలో నొకరినొకరు మఱియుఁ గడచి పూఁ
దోఁట విహరించి "మన మీ
పూట వసింతమిటఁ బ్రొద్దువోయె" నని రోగిన్. ౧౯౭

కం. "అదిపాడుమోయి! బీతే!
ఇది పా"డని తమకుఁ దమకు హితమగు పాటల్
పదుగురుఁ బాడించుచు న
య్యదవన న్నాయాసపఱచి రాతనినిఁ గడున్. ౧౯౮

ఆ.వె. "విశ్రమింపు" మనుచు బీతేకు గదిసూపఁ
బోయి యతఁడు దలుపు మూసి పండె;
వెలిసె నంత గదిని గలగల మంజీర
కంకణారవములఁ గలికి యొకతె. ౧౯౯

కం. తెరచాటున నిలఁబడెనో!
పరికింపఁగరాక కలదొ? పానుపుక్రిందన్;
అఱబి త్తలయై కన్నులు
మిఱుమిట్టులు గొలుపుచున్న మెయిజిగి మెరయన్. ౨౦౦

కం. కొరడాలోవలె జడలో
శరములలోవలెఁ గటాక్షజాలములోఁ దా
గుఱిసేసి గుండ్లలోవలె
నగుదెంచెను బొమ్మలొడ్డి యతనిం దాఁకన్. ౨౦౧

కం. జిలుఁగుల, లలితాంగమ్ముల,
నలరుసరుల, వలపుఁజిమ్ము చదివ మోహిని నాఁ
దళుకులు బెళుకులు, గులుకులు
నొలికించుచు నడచి పాన్పునొద్దఁ నిలిచెఁ. -౨౦౧

చ. తెఱచి యతండు గన్గవను
దివ్యవిలాసినినోల నున్న యు
త్తెఱవనుగాంచి యద్భుతమ
తిఁ వడిఁ దల్పము డిగ్గి "అమ్మ! యె
వ్వరితవు? మూసినట్టిదగు
ద్వారము మూసినయట్లులుండె; నె
క్కరణిని జొచ్చి తీగదిఁ ద
గం బ్రతిబింబక మద్దమం దటుల్. -౨౦౩

కం. పరపురుషుఁడనగు నాద
గ్గఱి కిట్టి నిశీథమం దొకర్తవిటుల్ నీ
వరుదెంచుట గర్హ్యము; నీ
చరిత్రమున మచ్చవుట్టు సాధ్వీ! చను" మనెఁ. -౨౦౪

కం. కలకలనవ్వులు దీపపు
వెలుంగుఁ గీడ్పఱచి పండువెన్నెలఁగాయఁ
బలుకులఁ గురియుచుఁ దివ్యని
పులకండంబులు నచించెఁ బూఁబోఁడి యిటుల్. -౨౦౫

కం. "ఇది నాగది ; యిది నాపా
న్పిదిగో ! నీసఖులు నాకు హితసఖులు ; భవ
త్సదృశుల కాతిథ్యంబిడు
చుఁ దలంతుఁగా సతత మొంద శోభనశతముల్. ౨౦౬

కం. పరపురుషులు స్వపురుషులని
పరికింపము మేము భేదభావము ; మాకె
ల్లరును సఖులె ; మాచరితము
సరసస్తుత్యము ; సదా వసంతమె మాకున్. ౨౦౭

కం. "కొను మిదె! పాద్యం" బని యా
తనిపయిఁ బన్నీరు సల్లి తడయక "యిదె! కై
కొను మర్ఘ్య" మంచుఁ దనకర
మునఁ గల మల్లియలు విసరిపుచ్చె నతనిపై. ౨౦౮

ఆ. వె. బెదరవచ్చెనంచుఁ వెన్కవెన్కకు రోసి
జరిగె మొగముముడిచి ; జాఱఁబైఁట
వానికేలువట్టఁ బోఁగ నాజంతయు ;
సందకతఁడు సురిగె నందు నిందు. ౨౦౯

కం. దినమును నిశచందంబున
నిను సంధ్యాకాంతవోలె నెన్నో గతులం
గొని, వానిఁబట్ట యత్నిం
చిన నాజవ్వని కతండు చేపడఁ డయ్యెన్. ౨౧౦

కం. గలగలఁ మ్రోయఁగ నూపుర
ములు పరుగిడు చతనిఁ బట్టు పూనికిఁ బడెఁ గా
ఘులకడ్డఁగఁ బావడ కు
చ్చెలు ; కుమతుల తలఁపులెల్ల సిద్ధము లగునే ! —౨౧౧

కం. వలఁజిక్కి చించి యెట్లో
వెలికుఱికిన పులుఁగువోలె "బీలే" వడి నీ
వలఁబడి గ్రహించి యది మి
త్రులకుట్రని వారిఁ జూడ గోసి మదిఁ జనెన్. —౨౧౨

కం. ప్రవరాఖ్యుని యవతారమొ ?
నవీన లీలాశుకుండొ ? నారీవిముఖుం
డవసని మరొక్కఁ డెవ్వఁడు ?
పుష్పవిల్తుని దాసులయిరి మువ్వురుమూర్తుల్. —౨౧౩

౭ దారిద్ర్యము - దైవప్రార్థన

కం. జనకుండు విశ్వనాథుఁడు
చనస్వర్గంబున కొనర్చె సహగమనం బా
యన వెనుకలిమియు నాతని
వెనువెంటనె పుణ్యసాధ్వి వితమునఁ గట్టా! —౨౧౪

గీ. తల్లి భువనేశ్వరీదేవి తారు దోడఁ
బుట్టువులు నల్వురును బాసిపోవలిబ్బి
నెండబెట్టకు నీరెల్ల నింకిపోవ
బైటఁబడినట్టి చేపలపాటు గొనిరి. —౨౧౫

ఉ. గుండిగలోనికాపురము
గుప్పిటిలోనికివచ్చెఁ; జుట్టమొ
క్కండును జూడరాఁడు; చెలి
కాఁడొకఁడేనియుఁ బల్కరింప రాఁ
డండెను; నుత్తమర్ణులు గ
టా! యమకింకరులట్లు చుట్టి; రా
లెం; డిల సందుఁజూచి కబ
ళింపఁ బయింబడు నెల్లనర్థముల్.

కం. అఱకసుపుకోడ మూసిన
చిరిగినపుట్టంబుకోడఁ జెప్పాలయిన లే
కరుగుఁ గళాశాలకు నా
నరేంద్రుఁ డోర్పుమెయిఁ గాలినడఁ గడుదవ్వుల్. —౨౧౭

చ. నెలితిపసండు లేదనుచు;
స్వేచకుటుంబపుఁ గష్టపాటు తె
ట్టుబడ్డా? గ్రహించి యొజ్జలు క
డుం దయనొంది నరేంద్రు విందుకై
పిలుతురు; పస్తుఁబండుకొనఁ
బిన్నలుఁ బెద్దలు నింటఁ దాఁ దినం
దలఁచునె? చెల్పి యేనెపమొ!
తప్పుకొనుం బలుమారు లొప్పుగన్.

కం. తన బడిజీతముఁ గట్టిరి;
తనయింటికి భోజ్యవస్తుతతియు ధరింపం
గను నూత్నవస్త్రజాలం
బనిపిరి; యాతం డెఱుంగఁడయ్యెను వేసట? ౧౧౯

కం. "పనిచితి వీవే"యని యో
జనములో! తెచ్చిచ్చిరంచు శోలంచాప్యుం
డును, జనయిత్రియుఁ దెలిపిరి;
యనేకయత్నము లొనర్చి నాచూఁకి గొనక. ౧౨౦

కం. ధనయౌవనవరలావ
ణ్యనిధానంబయిన యొక్కయంగన యమ్మో
హనమూర్తికొఱకు నొందం
బున నుర్వీళ్లాలు నింటిముం దరుగుతఱిన్. ౧౨౧

కం. ప్రతిదినముఁ గళాశాలకు
గతాగతంబుల నొనర్చు కాలంబున నా
సతి చక్కఁగ ముస్తాబై
రతివలె నమ్మదనమూర్తి రహిఁ నీక్షించున్. ౧౨౨

ఆ. వె. వెడలునపుడు వానివెంబడింజని మళ్లు;
వచ్చునపు డొనర్చు స్వాగతంబు;
మల్లెపూలఁజల్లు; నల్లకల్వలు గప్పు
మగువచూపు వాని మార్గమందు. ౧౨౩

గీ. ముక్కునకుసూటిగ నతండు పోవుఁగాని
శిరసుఁ బ్రక్కకుఁద్రిప్పి వీక్షింపఁ డెవరిఁ;
గలికియొక్కతె తనపైనిఁ గన్ను వేసి
యిట్టులు వ్రాయించుచుంట నూహింపఁ డయ్యె. ౧౧౪

చ. "త్రికరణశుద్ధిగా నిను వ
రించితిఁ; దావకపాదపద్మసే
వకుఁ దపియించుచుంటి; నెల
ప్రాయము జన్నియవట్టియుంటి; మ
త్సకలముఁ దోడ నాకగుము
స్వామివి; నాదగుకోర్కెఁ గాయ సే
యుము; దయసేసి మానుకగ్ర
హం బొనరింపుము! స్వర్గభూమిగన్.

కం. ఈయావదాస్తియును నీ
దే; నేఁ బ్రతినిధిని; విని త్వదీయస్థితి నా
థా! యువ్వి యివ్వి పంచితి
నీయానతిఁ గొనక; పైఁపు నేగను గోనిన్." ౧౧౫

కం. అని వ్రాయఁబడిన యొక లే
ఖను గ్రిందటనున్న సంతకముఁగని తన పే
ఠినియున్న జమీందారుని
తనయయని గ్రహించి కోసి నాసనిఁ బెంచెన్. ౧౧౬

కం. ఆనాఁటినుండి యూతం
డా నవలాయింటివీథి కడుగునిడక చు
ట్టైనను మఱొక్కమార్గము
లో నిచ్చలు రాకపోకలు పొనర్చెఁ దగన్. ౨౨౮

కం. ఒకదినము తపాలావాఁ
డొక మడఁచినకమ్మఁ దెచ్చె; నొగిఁ దెఱువంగా
నొక పదివేరూకల "చె
క్కు" కానఁబడి యక్కజంబుఁ గొలిపె నతనికిన్. ౨౨౯

కం. "కనువిందైతివి; మును నా
పెనిమిటితో నాగృహంబు విజయంచేయన్;
నినుఁ జూపి యేఁగుగడఁగాఁ
జనె నాతఁడు నెలకుముందు స్వర్గంబునకున్. ౨౩౦

కం. వినితివి నా దౌర్భాగ్యము;
వినితి భవద్దుర్గతియును; వెను కెవ్వరు లే
ర్వేను నాకు; నీవె సర్వం
బనుకొంటిని; భర్తృమిత్రుఁ డాత్మీయుఁ డౌకా! ౨౩౧

కం. ఈపైకము నీకిమ్మని
నాపతి సెలవిచ్చె; నీవు నాకగుదునటం
చూపిరితో నుంటినిఁ గా
కీపాటికి నతనివెంట నేఁగియ యుందున్. ౨౩౨

సీ. జలధరమునకుఁ జాతకలలనవోలె
జాబిలికి వెన్నెలపులుంగుచందమునను
స్వాతివానకు శుక్తియువలెనె యోన
రేంద్ర! నీరాకకై పెద్ద యెదురుసూతు." ౨౩౩

కం. అని యున్న జాబునుం గని
వనఁబోఁడి తలం పెఱింగి నానాకథలన్
వినియుంట దానిఁగూఱిచి
వెనువెంటనె యతఁడు ద్రిప్పి వేసెను "చెక్కున్." ౨౩౪

కం. సిరతము దారిద్ర్యాంబుధిఁ
దరింపఁదరి లేక బిట్టు తప్పుండయ్యున్
సిరిరా మోఁకాలొడ్డిన
నరేంద్రుఁడు యతీంద్రుఁడే యనం జెల్లదొకో? ౨౩౫

కం. ఒకనాఁడు రామకృష్ణుని
నికటమునకుఁ జని స్వకీయనిష్ఠుర దారి
ద్ర్యకఠోరయాతనలు విని
చి కరంగఁగఁజేసె నతనిచిత్తంబు గడున్. ౨౩౬

సీ. "మనవిరెమునరించి లోకైకమాతయైన
కాళికాదేవి నా కనుగ్రహము సూపు
క్రమముఁ జింతింపుఁ; డాతల్లి "కాదు నాదు"
భక్తజనకల్పవల్లి మీ ప్రార్థనంబు." ౨౩౭

గీ. అని నరేంద్రుండు మ్రోల దీనాననమున
నిలువ శ్రీరామకృష్ణుండు పలికె నిట్లు
"వేఁడవైతివి ము;న్నింక వేఁడఁబోవ
వెడఁగుకోర్కులు నాకేనిఁ వెలికేని." ..౨౩౮

కం. అని నిర్మొగమోటంబుగఁ
గనికర మది లేనివానిగతి నని "ఓయీ !
చని నీవయి ధ్యానింపుము
మనోరథముఁ దెల్పి లోకమాతను భక్తిన్." ..౨౩౯

చ. అనుడు నరేంద్రుఁ డేఁగి విన
యంబున సాఁగిలి దేవిముందటం
దనమదికోరికల్ మఱచి
"తల్లి! మరల్చి ప్రపంచదృష్టి నా
కనయము మొసంగుమమ్మ! భవ
దంఘ్రిసరోరుహాభక్తి, జ్ఞానముం
గనుఁగొని నన్ను సంసరణ
కూపమునుండి సముద్ధరింపుమా! ..౨౪౦

మ. అని ప్రార్థించి కడిందివచ్చె; "గురుఁ డ
భ్యర్చించితే?" యన్నఁ జే
సినవిజ్ఞాపనఁ దెల్పెఁ; "గ్రమ్మఱను సం
సేవించి యాచింపుమీ!

యని నే; నాతఁడును మోఁకటిల్లి మరలఁ
ప్రార్థించెము న్నట్లై; "పో
మ్మ" నె నాచార్యుఁడు వెండియు న్నతఁ డదే
యర్థించెఁ జిత్రంబుగాఁ. ౨౪౧

గీ. కాళికాదేవి సత్కటాక్షంబు; రామ
కృష్ణుని మనోరథంబు; నీ క్షితిపురంధ్రి
దివ్యచిత్తం బదేమొ! తెలియు నేరి?
కా నరేంద్రుండు ముమ్మాఱు నట్లె కోరె. ౨౪౨

గీ. పేడకై కామధేనువు వేఁడు నెవఁడు?
గోచికై చక్రవర్తినిఁ గోరు నేఁడు?
అర్థి చింతామణిని దేవి నాశ్రయించి
పామరుఁడుదక్క గోరఁ డప్పగిది నెవఁడు? ౨౪౩

గీ. దేవి దర్శింప డెందంబు దిరిగిపోయెఁ
బ్రాక్తనంబైన పుణ్యంబుపండి యప్పు;
దైహికకలాపమందు నిరీహుఁడయ్యె;
నక్కజంపడెఁ దవస్థ కతఁడె కడఁది. ౨౪౪

కం. పలికెనిటు రామకృష్ణుఁడు;
"బలవత్తర మీశ్వరేచ్ఛ; ప్రాపింతువు ని
ర్మలభక్తిజ్ఞానంబులె;
యలకాళీమాతహృదయ మార్ద్రము నీపై." ౨౪౫

౯. ఉపదేశము

గీ. తదుపదేశంబు శ్రుతిసమ్మితంబ యయ్యు
గాదు ప్రభుసమ్మితం; బింక గమ్మసిదగు
మిత్రసమ్మితమై సమున్మేష మొసఁగి
హృదికి నానందసందోహ మిచ్చుచుండు. -౧౮౬

కం. ఒకనాఁడు నరేంద్రాదులు
ఒకచోఁ గూర్చుండి "దేవుఁడున్నాఁడె? త్రిగుణ
ప్రకరం బపౌరుషేయమొ?
సకలంబగు శాస్త్రచయమొ సత్యమొ"! యనుచున్. -౧౮౭

గీ. కడచి యొండొరులను దర్క కౌశలంబు
వెలయ వాదోపవాదముల్ సలుపుచుండి;
రద్ది యాలించి నగుచు నేమనక గురుఁడు
వెడలె నదివైపు వారును వెంబడింప. -౧౮౮

మ. కనుఁగొం చాతటమందు నొండొరులతోఁ
గాట్లాడుచుం, జించుకొం
చునుగొంతుల్, బహుభంగులన్ మొఱుఁగు కొం
చుం, బైకి దూఁకాడుచుం
డినకొన్నింటిని, మెల్లఁగా మెదలకా
కొంకిం గనంబడ్డ పీ
నును భక్షించెడి శ్వావరాహకములం
గొన్నింటినిన్, నవ్వుచున్. -౧౮౯

కం. కనుఁగొనుఁడని శిష్యాళికిఁ
గనంబఱచె ; వారు దాని గ్రహియించి నతా
సను లై స్వశుష్కతర్కము
లను రేఁపక ధ్యానయోగలగ్నులయిరిఁకన్. ౨౫౦

కం. "తనుఁదాను దెలిసికొను టే
సనాతనం బైన ధర్మసారము ; షడ్ద
ర్శనములు వేదంబులు నా
ల్గును జదివినఁ దల్లక్రిందులుగ వృథయ సుఁడీ! ౨౫౧

కం. తనుఁదా జయించు నాతని
కనులకు సాక్షాత్కరించుఁ; గా కవ్విధిఁ జే
సిన నేండ్లుఁబూండ్లుఁ దపముల
నణుమాత్రం బేసి దేవుఁ డగపడఁడు సుఁడీ! ౨౫౨

గీ. ఏడ్చిన నె పిల్లనుం దల్లి యెత్తికొనును ;
గ్రాఁగిన నె లెస్స పాలు మీఁగడ లభించు
గాఢసంతాపమునఁ జేసి కలుగుఁగాని
దైవసందర్శనము; గా దయత్నముగ మీకు. ౨౫౩

కం. ప్రతిమానవుఁడును మాధవు
ప్రతిబింబ మటంచు మీరు భావించుచు సం
తతమును సేవింపుఁడు ; స
ద్గతారతమ్యంబు న్నాశనము సేయుఁ డదన్. ౨౫౪

గీ. మీరు త్రికరణశుద్ధులై మెలఁగికొండు !
సరకుసేయకుఁ డన్యదూషణము లెపుడు;
కుక్క మొఱుఁగుల జీఱికింగొను నె యేన్గు ?"
లనుచుఁ బ్రత్యుత్తరించు శిష్యాళి కతఁడు. —౧౫౫

కం. గురుదేవునోటిఁ బ్రత్య
క్షర మసిధారావ్రతంబు చందంబున నా
చరణమొనర్చి నరేంద్రుఁడు
పరశిష్యగణంబునందుఁ బ్రముఖుం డయ్యెన్. —౧౫౬

కం. అరిషడ్వర్గముఁ ద్రుంచెను
విరాగదివ్యాస్త్రమూని వీరేశ్వరతన్ ;
ధరణి సనాతనధర్మో
ద్ధరణమొనర్పన్ నరేంద్రతన్ మది నూనెన్. —౧౫౭

మ. తన శిష్యావళిలో నరేంద్రుఁడొకఁడే
తారాగణంబందుఁ జం
ద్రునిచందంబున వెల్గుటంగని తదిం
దుం డెప్పుడున్ వృద్ధిఁబొం
ద, నమావాస్యలుఁ, గృష్ణపక్షములు క్షీ
ణత్వంబు గల్పింపకుం
డను, బ్రార్థించును రామకృష్ణుఁడు జగ
న్మాతన్ మహాకాళినిన్. —౧౫౮

గీ. రామకృష్ణుని వదనచంద్రామృతంబు
నానరేంద్రచకోరకం బానుచుండుఁ ;
దరుగ దొకబిందు వేని సుధారసమునఁ;
దనియదు చకోర మెన్నాళ్లు ద్రావుచున్న. ౨౫౯

కం. "తన యాధ్యాత్మిక సంపద
కనంతరీయుఁడు నరేంద్రుఁ డభయమిడి మిమున్
గని పెట్టు నాతఁ"డని ప
ల్కెను శిష్యుల తోడ రామకృష్ణుఁ డొకతఱిన్. ౨౬౦

మ. దివముల్ రాత్రులు నిర్వికల్పకసమా
ధిన్ మున్గి బ్రహ్మైకని
ష్ఠ వినోదించెడి భాగ్యలబ్ధి కభిలా
షం దెల్ప శిష్యుం 'డెఱుం
గవు కాఁబోలును దానికంటె శతధా
గాణేయమైనట్టి భా
గ్యవిశేషంబును నున్నదోయి !" యని య
య్యాచార్యుఁ డున్నేత్రుఁడై. ౨౬౧

గీ. నిర్గుణబ్రహ్మ మెంచి ధ్యానించు కొనుచు
సకలకర్మపరతుఁడౌ టసాంప్రతంబు ;
స్వాయముగాఁ దీక్షుఁడగువాఁడు సలుపవలయుఁ
బరుల నుత్తీర్ణులుగఁ; గాకెవండు సలుపు? ౨౬౨

ఆ.వె. ఒక్క దివ్వె వెలిఁగి పెక్కింటి దూఁదివ
త్తులను దివ్వియలుగ సలుపుపగిదిఁ
దీర్ణుఁడైనవాఁడు దీనుల లాఁతులఁ
దగప్రసుమ్ము ! తీర్ణులుగ నొనర్ప. ౨౬౩

క. అరయఁగ సగుణబ్రహ్మము
చరాచరంబైన జగము ; జగతీరూపుం
బరమాత్మను సేవించుటె
పరులఁ దరింపించుటనఁగ భావింపు మెదన్. ౨౬౪

సీ. కడుపుఁజిచ్చార్పఁ గ్రుక్కెఁడు గంజి దొరకక
మలమల పలుమంది మాఁడుచుండ్రు
మానసంరక్షకై మేనిపై జింకిపాఁ
తయు లేక పెక్కండ్రు తలఁకుచుండ్రు
తగు మందుమాఁకులొప్పఁగు పథ్యపానముల్
వడయక కొందఱు మడియుచుండ్రు
కడు మూర్ఖులై నిరక్షరకుక్షులై యథః
పతితులై యెందఱో బ్రతుకుచుండ్రు.
గీ. మనలలోపల నున్నట్టి తనరుఁగాదె ?
భగవదంశంబు వీరి లోపల నరేంద్ర !
ఇట్టి దీనులసేవయు నేల పెక్కు ?
భగవదారాధనంబని వలయుఁదలఁప. ౨౬౫

కం. కనులర్పించెను గ్రుడ్డికిఁ;
దినఁగా బెబ్బులికొసంగె దేహంబు నహో!
ఘనుఁడుగద ! బోధిసత్త్వుఁడు;
మనెఁడా త్యాగుఁడయ్యు విడక మానవసేవల్. ౨౬౬

కం. వెలుపల, లోపల, సమగతి
వలయును బ్రహ్మానుభూతి వడయంగా, భా
సిలు పంచదారగోలీ
వెలుపల లోపలను నేకవిధి రుచిఁగొనమే ? ౨౬౭

కం. పరికింపరాక పరులకు
ధరణీగర్భంబునందుఁ దాఁగిన గని నా
నరుఁ డే గిరిగుహాయందో
నిరతంబు సమాధిలో మునింగిన ఫలమే ? ౨౬౮

గీ. పడయుదువు లెమ్ము ! నిర్వికల్పకసమాధి
నలఁతితడవుల ; నదియె లక్ష్యంబుగాదు ;
సగుణనిర్గుణముల నిట్లు సమరసముగ
జీవి యనుభూతినందుటే శ్రేష్ఠతరము." ౨౬౯

కం. అని తగ నుపదేశింపం
గ నరేంద్రుం డెట్లు నిర్వికల్పసమాధిన్
మునుఁగందలంచె నొకపరి;
ననయము గాలంబు పుచ్చె ధ్యానైకరతిన్. ౨౭౦

కం. ఒక దివసంబున నాక
స్మికంబుగా ధ్యాననిష్ఠ మెలఁగ నరేంద్రుం
డు కనంబడెఁ దలవెనుకల
నొకానొకటి దివ్యమైన జ్యోతి ఘనంబై. ౧౨౧

కం. క్రమముగఁ బెదపెద్దై యా
క్రమించె నాసాంద్రకాంతిరాశి; నరేంద్రుం
డమనస్కుండై యద్దా
న మజ్జనోన్మజ్జనము లొనర్చుచు నుండెన్ ౧౨౨

ఆ.వె. ఒక్కతూరి నఱచు; నొకతూరి నవ్వు; వే
ఱొక్కతూరి వెక్కి వెక్కి యేడ్చు;
ఆ నరేంద్రుఁడు, డిట్టు లాయూదశాంతర
ములను బొందెఁ బెద్ద ప్రొద్దుదాఁక. ౧౨౩

కం. అతఁ డొకదినమున "ధ్యాన
స్థితుండనైయున్న నన్ను స్పృశియింపు" మనన్
గుతుకమునఁ దోడిశిష్యుఁడు
కృతతత్కార్యుండుగాఁగ నేమందునికన్. ౧౨౪

మ. వడఁకెన్ వైద్యుతయంత్రమున్ గరమునన్
స్పర్శించినట్లుల్ గడు
న్గడు నాపాదశిఖంబుగా నొడలు; క
న్గమ్ముల్ పడెన్ మూఁత; ల

ప్పుడు బాహ్యస్మరణంబు మెల్ల మెలఁగాఁ
బోయెన్; సహాధ్యాయ శి
ష్యుఁడు ప్రాపించి సమాధినిష్ఠను సము
ద్ద్యోతిల్లెఁ దత్తుల్యుఁడై. ౨౭౫

౧౦. రామకృష్ణ నిర్యాణము

కం. మొలకెత్తె రామకృష్ణుని
గళంబున వ్రణంబొకండు క్రమముగ గడ్డై
బలపడి, వాచి, కడుంగడు
నలోకసామాన్యమైన వ్యథ నిడుచుండెన్. ౨౭౬

ఆ. వె. తెఱువరాకనోరు, తినరాకయన్నంబు,
గుటకపడక కొలఁదిగ్రోలునీరు
నిద్రలే కతండు నీరసించియు మానఁ
బోక శిష్యతతికి బోధసేయు. ౨౭౭

ఆ. వె. పలుకఁబోయియూఁగుఁ; బలుకుచు సగములో
మింగిమింగి బాధమీఱ మానుఁ;
గఱపవలయు దానిఁ గనుదోయితోఁ, బెద్ద
మూల్గుతోడఁ, గఱపఁబూనెఁ దుదికి. ౨౭౮

మ. కనుసన్నంగొని రామకృష్ణుఁ దఱియం
గై మోడ్పుతో భక్తిమీ
ర్తి నరేంద్రుండు; దదేకదృష్టిఁగనె నా
దివ్యర్షిచంద్రుండు; ఘా

త్రునిగాత్రంబున సూక్ష్మసూక్ష్మమగు నే
దోశక్తి యీమాటకం
దని దాక్కొమ్మడిఁ జొచ్చె; వీడె నతఁడ
ద్దానన్ స్వబాహ్యస్మృతిన్. ౧౭౯

కం. ఆతఁ డలఁతితడవులకుఁ బ్రా
క్స్మృతిగాంచె; దివ్యామృతంబు సేవించిన యు
ట్లతిమాత్రదర్శనీయ
ద్యుతితతికోడం దదాస్యశోభయుజ మలరెన్. ౧౮౦

మ. భగవానుండగు రామకృష్ణుఁ డపుడున్
బాష్పాయమానాక్షుఁడై
తగ వీక్షించుచు నిట్లు వల్కెను; "నరేం
ద్రా! అమ్మ నాసంచితం
బగు నాధ్యాత్మికశక్తు లన్నిటిని నీ
కై ధారవోయించి రి
క్తుఁగఁ జేసె న్నను; యావదాస్తియును నీ
కున్ సంక్రమించెం జుమీ! ౧౮౧

కం. విను! విశ్వశ్రేయోర్థము
వినియోగింపంగవలయు వీనినని జగ
జ్జననీచిత్తము; తుదిదీ
వన యిదె" యని యుంచెఁ గేలు వానితలపయిన్. ౧౮౨

కం. కనుచున్న యానరేంద్రుని
కనులన్ నీర్దిరిగెఁ; బలుకఁగా మాటయు నో
టను రాదయ్యెను; ముడిఁగెను;
వినయంబున శిరసువాంచి విరచించె నతుల్. ౨౮౩

గీ. రెండునాళ్లకు రామకృష్ణుఁడు దనదు
నాత్మలోఁ బంచభూతంబు లానరేంద్రు
నాత్మమునఁ బంచభూతంబులందుఁ జేర్చి
నట్టు నెల్లరుగన నదృశ్యత్వ మొందె. ౨౮౪

కం. గురుదేవు నస్థిపాత్రను;
గురుదేవునిమూర్తి నట్లు గొనివచ్చి గుణో
త్తరుఁడు నరేంద్రుం డాదల
ధరించి 'బేలూరు'నందు స్థాపనసేసెన్. ౨౮౫

కం. "గురుదేవుం డేగెను సూ
క్ష్మరూపమున లోకమెల్లఁ జరియింప జనో
ద్ధరణార్థం; బాతని స్థూ
లరూప మీయస్థిపాత్రలక్షణ మయ్యెన్." ౨౮౬

కం. అని సోదరశిష్యులఁ గని
"మనకిది పుణ్యస్థలంబు; మహీమండలికిన్
ఘనమైనజ్ఞానకేంద్రము;
జనింత్రు కోటానకోట్లు జగదాప్తు లిటన్." ౨౮౭

సీ. అనిపలికి తోడిశిష్యాళి యనుసరింపఁ
బూని సన్న్యాసమును మంత్రపూర్వకముగ
నామఠమునందు జపతపోధ్యాననిష్ఠ
లాచరించుచునుండె నత్యంతదీక్ష. ౨౮౮

కం. అది లేదని యిది లేదని
మదినిం జింతిలక యాసమయమునఁ దమ కే
య్యదిదొరకిన నదికుడుచుచు
సుదీర్ఘకాలము తపస్సుఁ జొక్కిరి వారల్. ౨౮౯

చ. అనయముఁ గోడికూఁతసమ
యంబున మేల్కొని దివ్యనామకీ
ర్తన మొనరించి స్నాతులయి
ప్రాహ్ణమునందుఁ దపంబునందు వా
ర్మునిఁగెడివారు; ప్రొద్దుపొడు
పు న్నొకనాఁడును బ్రొద్దుగ్రుంకుట
న్నరయ; రొకొక్కకప్పు డశ
నస్మృతి లేకయునుండి రత్తఱిన్. ౨౯౦

చ. అలఁదివిభూతి నాముఖప
దాంతము గాత్రమునందుఁ గావిచీ
రలుధరియించి కేల రుద
ద్రాకలతోనవళేముల్ వహించి మో

ములఁ దగ బ్రహ్మతేజము స
ముజ్జ్వలతఁ దపమాచరించు వా
రలలశివావతారముల
రమ్యతఁబొల్చిరికన్నువిందులై. ౨౯-౧

౧౧. పుణ్యక్షేత్ర సందర్శనము.

కం. క్షితి నాసేతుహిమాచల
గతపుణ్యక్షేత్రములను గనుఁగొని తత్ర
స్థితదివ్యర్షుల దర్శిం
చి తదనుగ్రహమునొంద స్థిరచిత్తుండై ౨౯-౨

గీ. తొడరి గోధేనువును లేఁగదూడలట్లు
దన్ను వెంటాడు తన సహాధ్యాయగణము
నెట్టులెట్టులో! విడి యానరేంద్రుఁ డచట
భిక్షువృత్తినిఁగొని యాదిభిక్షువనఁగ. ౨౯-౩

గీ. పృథివి సంసారసాగరద్వీపమైన
వారణాసినిఁగాంచి ప్రప్రథమమందు
మోక్షకాంక్షుల ముంగొంగు ముత్యమైన
విశ్వనాథునిఁ బెద్ద సేవించె భక్తి. ౨౯-౪

సీ. రామరాజ్య "మయోధ్యఁ" బ్రాపించె; దివ్యంబు
"బృందావనంబు" దర్శించుకొనియె
వలఁగొనెఁ బుణ్య"గోవర్ధన శైలంబు;
జనియె "రాధాకుండమునకు"ఁ బ్రీతిఁ

ప్రఖ్యాతమగు "హరిద్వార"oబునకుఁ బోయి ;
నిలఁ గీర్త్యమగు "హృషీకేశ"మరిగెఁ
బరమపావనమైన "వైద్యనాథము"ఁ జేరె ;
"బదరికావన"మందు బసనొనర్చె

గీ. రహినిఁ "గర్ణప్రయాగ" "రుద్రప్రయాగ"
"శ్రీనగర" మన్న క్షేత్ర మీక్షించుకొనుచు
'వివిదిషానంద' నామంబుఁ బేర్మిఁ దాల్చి
యానతేంద్రుండు 'హస్తిన' కరుగుదెంచె. ౨౯౫

మ. భగవద్దర్శన మాచరించుకొనుచున్
భక్త్యున్నతిన్ బుణ్యని
మ్నగలన్ స్నానమొనర్చుచున్ సలుపుచున్
నానాతపశ్చర్యలన్
దగ దివ్యానుభవంబుఁ బొందుకొను చా
క్త్రపాణి సంసేవయే
భగవత్సేవయకా మదిందలఁచుచుం
బైనించె దేశంబులన్. ౨౯౬

కం. నడచుచు నడచుచు నొకచోఁ
బడలి తరుచ్ఛాయ సతఁడు పండెం జని యొ
క్కఁడు పిల్చుచున్న చిలుమును
నడిగెన్ ; వాఁడీక జరిగి యవ్వల కనియెన్. ౨౯౭

ఆ.వె. స్వామి ! అంటరానివాఁడను ; మీరలు
పుణ్యమూర్తులయిన భూసురులరు ;
కలుషమంటు నాదు చిలుముగొట్టము ముట్టఁ;
గడఁగిరేని నద్ది కడుగరాదు." ౨౯౮

చ. అని పలుకన్ గ్రహింపకది
యాతఁడు గొంచెముదవ్వుపోయి నె
మ్మనమున "నీచరాచర స
మస్తమునన్ భగవత్స్వరూప మం
చనుకొని జాతిభేదముల
నంతముసేసియు సన్న్యసించియుం
గాన వెనుకాడితిం జిలుము
గొట్టమినీ! యతినన్న సిగ్గగున్. ౨౯౯

గీ. తరతరంబులనుండి చిత్తమునయందుఁ
బాఁతుకొని వేఱుదన్నెను వాసనాళి;
ఏతదున్మూలనంబు నెన్నెన్నొ తూర్లు
సలిపినను జాక వెండియు మొలకలెత్తె." ౩౦౦

కం. అనితన్నుఁ దెగడికొంచును
వెనుకకు విచ్చేసి యీయ వెనుకాడెదు మా
లని వేఁడి చిలుముగొట్టం
బును గైకొని కూరుచుండి పొగఁబీల్చ చనెన్. ౩౦౧

కం. చనుచుం జనుచు న్నొకపరిఁ
"దన కేది యీనాఁడయాచితముగ లభించుం
దినుదును గానిన"యని దీ
క్షనుగొని చనుచుండె నతఁడు గారడవిఁబడిన్. ౩౦౨

ఆ.వె. పెనమునోలె నేల బిట్టుఁగాలుచునుండె;
నిప్పుఁ జెఱుగుచుండె నిగిడి గాలి;
దారిడొంక లేని తావున నెట్టెటో
దారిఁ జేసికొను చతండు నడచు. ౩౦౩

ఆ.వె. మండుచుండెఁ గడుపు; నెండుచుండెను గొంతు;
బొబ్బలెక్కె కాళ్లు పుండువాఱె;
నడుగుదీసి యడుగునిడఁజాలఁడయ్యెను;
నీడయేనిఁ దనకుఁ దోడు లేద. ౩౦౪

ఉ. అత్తఱి నాయతీశ్వరుఁడు
హత్తినబత్తిని రామకృష్ణునిం
జిత్తమునన్ స్మరించుచుఁ గృ
శించిన నాఁగకసాఁగె; వృద్ధుఁడె
ల్గెత్తి యెవండొ? "ఆఁగుము న
రేంద్ర! నరేంద్ర!"యటంచుఁ బిల్చుచున్
నెత్తినిమూటతోడ నత
నిం దఱియంజని పల్కె నివ్విధిన్. ౩౦౫

కం. "ఆఁకొన్నాఁడవు పాపము!
ఈకూటినిఁ గుడిచి, క్రోలి యీచన్నీటిన్,
జేకొనితగు విశ్రాంతిని
నేకడకేనియును బిదపనేఁగుము తండ్రీ!" ౩౦౬

కం. అని మాటనొసఁగి "నాకత
వినుతును బిస్మృటను; ముందు వేగఁగొనుము! భో
జన;మింతలోనవచ్చెద"
నని క్రమ్మఱ రాకయేఁగె నాతం డెటకో! ౩౦౭

కం. అమృతంబు నారగించిన
క్రమంబున నరేంద్రుఁ డప్పుడు గజబలుఁడై చి
త్తమునందు రామకృష్ణ మ
హిమంబుఁ గొండాడుకొంచు నేఁగెను బైకిన్. ౩౦౮

ఆ.వె. ఆఱవయిచి తీరమందుఁ గోపీనంబు
స్నానమాడ నొకట నది మునింగె;
లేచిచూచుసరికి లేదయ్యెనయ్యది;
యపహరించె దానిఁ గపియొకండు. ౩౦౯

కం. తలపాగా రచియించును;
వలెవాటుగఁ దాల్చు బుజముపైకి; మెడను దా
వళమట్లు ప్రేల్చుఁ; జుట్టును
మొల; కీయక యాతఁ డెంత మొఱ్కుచునున్నన్. ౩౧౦

కం. కడ కతఁడు విసివి కానలఁ
బడి నిరశనవృత్తిఁబూని పయనమయి చనన్
నడిబాట నతనికంటం
బడె నాకాషీన; మెట్లువచ్చెనో? యటకున్. ౩౧౧

గీ. ఆతఁ డుత్తరదిశ నమ్మహాహిమాద్రి
యాత్రలుముగించి పొంది దివ్యానుభూతిఁ;
బూర్ణ యాత్రనుగావింప బుద్ధిపొడమి
పయనమయ్యెను దక్షిణాపథమునకును. ౩౧౨

విగ్రహారాధనము (౧

ఆ.వె. నిగురుగప్పినట్టి నిప్పుచందంబునఁ,
బడగముడిఁచికొన్న పాముపోలెఁ,
గావిపుట్టములను గట్టి క్రుమ్మఱె గుప్త
తేజుఁడతఁడు దేశదేశములను. ౩౧౩

గీ. సురఝురము పిచ్చుగుంటును దరిసినట్లు
జంగమంబైన తీర్థ మాస్వామి పూజ్య
పాదుఁడు నరేంద్రుఁ డరిగెఁ దత్ప్రభునిపుణ్య
భూతి నాళ్వారుసంస్థానమునకు నంత. ౩౧౪

గీ. ఆపురీవీథి విచ్చేయు నతనిఁగాంచి
బింబిసారుని పురరథ్య వెడలుచున్న
బుద్ధదేవుని స్మరియించి పూర్ణభక్తిఁ
బూజ సేసిరి కరపద్మములను బ్రజలు. ౩౧౫

కం. కనుఁగొని మఠ మొక్కం డం
దునికిసిఁగొనియుండ నొక్కరొక్కరె తద్ద
ర్శనమునఁ గృతార్థతంగొన
ననిశం బరుదెంచుచుండి రా యతికడకున్. ౩౦౬

సీ. వ్యాఖ్యాన మొనరించు నరఁటిపండొల్చిన
ట్లౌపనిషదరహస్యములు విప్పి;
పరవశుండయి చేయు భజనలు పాడుచుఁ
జైతన్యముఖభక్తజనుల పాట;
లతిలోకగతి నుపన్యసియించుఁ దా శ్రుతి
స్మృతిపురాణైకవాక్యతఘటించి;
గాలించి పైకెత్తుఁ గ్రైస్తవ మ్లేచ్ఛుల
సిద్ధాంతములలోని చేవయెల్ల;
గీ. రామకృష్ణునిమహిమ వర్ణనము సేయు;
సకలమతముల సామరస్యమును జాటు;
స్వానుభూతి నివేదించు నాయతీంద్రుఁ
డెల్లజను లుల్లమందు సముల్లసిల్ల. ౩౦౭

కం. ఒకఁడే దైవము ప్రాప్యం;
బొకటే వర్ణంబు; జాతియొకటే; సర్వం
బొకటె; యని "నేహ నానా
స్తి కించన"యటన్న శ్రుతి నదికె నతఁ డెదకున్. ౩౦౮

శా. ఆకారంబున మీనకేతనుఁడు, వి
ద్యారాశి వాగ్దేవి, ప్ర
జ్ఞాకౌశల్యమునందు గీష్పతి, సమం
చద్గీతరాగంబునన్
బైకాగ్రేసరుఁ; డాంగ్లవాక్ఛ్రేణులలోఁ
ప్రాచార్యవర్యుం; డెనం
డాకర్షింపఁబడండు వాని సదుప
న్యాసంబు నాలించినన్ ? ౩౧౯

సీ. మురళీధరుని గానమును విని ముగ్ధలై
వివశలై పఱతెంచు వ్రేఁతలట్లు
వత్సభూపతి ఘోషవతిహృద్యగీతికిఁ
జెవులూఁచు మదగజశ్రేణులట్లు
అలమహాశ్వేత వీణారావ మాలించి
క్రేళ్ళుదాఁటుచుఁ బాఱు లేళ్ళులట్లు
అహితుండికుని శ్రావ్యమైనట్టి నాగస్వ
రమునఁ బైకుఱుకు సర్పంబులట్లు
గీ. వరనరేంద్రుని ధార్మికప్రవచనంపు
వార్త నాత్మక్రియాకలాపములు మఱచి
జనులు తండోపతండముల్ వెనుదిరుగక
యెండనక వాననాక, వత్తెల్లితఱుల ౩౨౦

గీ. ఇక్షుఖండంబు ముసిరెడు నీఁగలట్లు
సురభికుసుమంబు మూఁగు బంభరములట్లు
ఆ మహాత్మునిఁ జుట్టి యహర్దివంబుఁ
గొల్చుచుండిరి వాని వాక్సుధలు జనులు. ౩-౨౧

శా. ఆయాళ్వారు ధరాధినాథుని యమా
త్యాగ్ర్యుండు దివ్యర్షి దే
శీయున్ స్వామిని విన్న స్వప్రభుని నా
స్తిక్యంబు నిర్మూలమై
శ్రేయంబొందునటంచు నెంచి, కొనితె
చ్చెన్ స్వామి దర్శింపఁగా
నా యుర్వీపతి వచ్చి జోతలిడి
మర్యాదన్ విడంబించుచున్. ౩-౨౨

కం. "మీరలు లెస్సగఁ జదివిన
వారఁట; మీచేయరాని పనియుండద; యీ
తీరునను నీచసూచనఁ
బ్రారంభించితిరె గౌరవంబడుగంటన్ ౩-౨౩

గీ. కావు గ్రుడ్డివి; కుంటివిగావు నీవు;
మల్లమర్త్యుండునట్లుండి మాన ముజ్జ
గించి క్రుమ్మఱుదసి యేవగించుకొనరె ?
కాయకష్టంబుచే బ్రదుకంగరాదె ? ౩-౨౪

గీ. ఈయమాయికలోకంబు నిట్లుగాని
మోసపుచ్చంగరాదంచుఁ బూనుచుంద్రు
పలువు రాషాఢభూతులు; వారివంటి
వార లోకవేళఁ గాకపోవచ్చు మీరు." 3. ౧౫

ఆ.వె. అనుచుఁ గరుడువాఱినట్టి నిర్లక్ష్యభా
వమునఁ దన్నెదిర్చిపలుక నెవఁడు
సాహసించునంచు సరవి దేవానాంప్రి
యుండు నలికెఁ గొదుకకుండ లవము. 3-౧౬

మ. యతి యాలించి తదీయవాక్య మనె "రా
జా! ముందువాక్రువ్వు; మా
తతమోహంబున రాజ్యనిర్వహణతం
ద్రాళుండవై భోగినీ
తతిఁ దోఁగుచు నాఁడు చెందుకుఁ బ్రజా
ద్రవ్యంబు వెచ్చింతువో ?
మతిమంతుండవు; కాయకష్టమున సం
పాదించితే యీసిరిన్ ? 3-౧౭

కం. అని వెనుకాడక పలుకఁగఁ
జనులందఱు చూచి స్వామిసాహసమును ద
మ్మును గోపగించునో ఱేఁ
డనుకొని చేష్టుడిగియుండ యతి కాతఁ డనెన్. 3-౧౮

కం. "నాయిష్టంబది; పరులు మ
దీయచరిత్రంబుఁగార్చి యేలతడవ? నా
శ్రేయస్కరమెదో! యెఱుఁగుదు"
నా యతియని నాజవాబు నదియే నీకున్ 3౨౯

మ. నినుయాచింపఁగరాను; నీవలనఁ గా
నిన్నేనిఁగైకోను బో!
తృణమున్ మేరునగరంబు నాకు నౌకరీ
తిందోఁచు; సన్న్యాసి; ధా
త్రి నినుంబోలిన మత్తచిత్తులకు బో
ధింపంగ గుర్వాజ్ఞఁగై
కొని సంచారమొనర్తుఁ; గాయసుఖముల్
కోరంజుమీ! నీవలెన్ 330

ఆ.వె. అత్తచేయుదాని కారళ్లు లేవు; పా
తకములేదు పెద్దతలలకండ్రు;
నిన్నెదర్చి పలుకనేరమి నీప్రజ
సాఁగుచుండె నీదు నాగడంబు. 33౧

కం. ఓయీ! రంధ్రాన్వేషము
సేయకు; మేపుట్ట నెట్టిచిలువగలదో? క
ట్టా! యదిబుస్సని లేచిన
దూయంగావలయుఁ గాలు దుందుడుకుమెయిన్." 33౨

కం. అని కోపంబును హాస్యం
బును సమముగ నేశవించి బుధవరుఁ డాడన్
జనపతి ముడింగి తెలివిగ
క్షణమూరక యుండి తత్ప్రసంగము మార్చెన్. 333

గీ. "స్వామిజీ! కాదె మహార్థ్యంబు? ప్రాణశూన్య
విగ్రహంబులఁ బూజఁగావించు క్రమము;
క్రైస్తవమహమ్మదీయు లీకరణి విగ్ర
హప్రతిష్ఠార్చనములు సేయర నిజంబు. 334

శా. ఓతప్రోతముగా జగంబలమి తా
నొప్పార నీశుండిలన్
రాతిన్ రప్పను గట్టెఁగఱ్ఱను సమా
రాధించు నేలా? జన
వ్రాతం బెట్టులు? మ్రొక్కఁ బుణ్యసతి వి
శ్వస్తం, దనుం బోలుచుం
బ్రాఁతిన్ వర్ధిల్లుమన్న రీతి ఫలలా
భంబౌఁగదా! వారికిన్. 335

గీ. అనవుడు నరేంద్రుఁ "డితనికి నాణఁదాకు
బోధఁగావింతు" ననుకొని ముందుసూచి
గోడపయి వ్రేలుచున్న యాక్షోణినాథు
చిత్రపటమును దెప్పించి చేతఁదాల్చె. 336

సీ. సేవకులఁబిల్చి "మీరు నిష్ఠీవనంబు
సేయుఁడీ కాగితపుబొమ్మఁ; జేయ కిట్టు
లొండొరులమోములను జూచుచుంటి రేల?
కొదుకుకొం(దేల? మదినేల గొణుగుకొందు)?   332

గీ. దీనమన్నాఁడు మీధరాధీశ్వరుఁడని
తటపటాయించుచుంటి; రాధరణివిభుని
స్వస్వరూపంబుగాదిది; ప్రాణహీన;
మిందు నుమియంగఁ బిర్కి కదేల మీకు?   333

చ. అనవెఱఁగంది పెగ్గడ "మ
హాత్మ నరేంద్రునిఁ దన్ను జేఁడఁ ము
న్వెనుకలుసూడ కల్కమెయి
బెట్టిదముల్ పలుకాడునే మొ! దు
ర్వినయమొనర్చునే మొ!" యని
భీతివడంకు "చిదేమి! స్వామి! మా
జనపతిపూజ్యచిత్రమును
జన్నఁ బౌనర్పగదూష్య మీక్రియన్ ?

కం. "నావిష్ణుః పృథివీపతి"
నా వినుచున్నాము; భూమినాథుని చిత్రం
బావిష్ణుచిత్రమేకద!
దేవర! పాపక్రియోపదేశ ముచితమే?"   340

మ. పలుకంగానిటు లాయమీంద్రుఁ డనియెన్
"ద్వ్రదాజచిత్రం బిటన్
మలినీభూత మొనర్ప మైలవడునే
క్ష్మా జాని? దూషించు మి
మ్మలుకంజూచునె? చంపవచ్చునె? త్వదీ
యస్తోత్రముల్ కాని పూ
జలుగానీ కొని సంతసంపడిన యా
చందంబు మున్గంటిరే? ౩౮౧

ఆ.వె. రాతివిగ్రహమునఁ బ్రాణంబులేనట్లు
చిత్రమునకు లేదు జీవితంబు;
అయిన మీరు దానినర్చింత్రు భక్తిప్ర
పత్తులలర"నంచుఁ బ్రభువుఁగాంచి. ౩౮౨

శా. "రాజా! చూడుము! నీదుసేవకులు చి
త్రంబున్ విలోకించి నీన్
బూజల్ సేసినయట్లు చేయుదు; రొక
ప్పుడ్ దానినిర్జీవపున్
నైజంబెన్నరు; దా ని కెట్టియవమా
నంబున్ సహింపంగఁబో;
ర్యాబ్జై నంబడనీక కాతు రనయం
బుం ద్వత్ప్రతీక్షంబునన్. ౩౮౩

సీ. విగ్రహంబులఁ బూజఁగావించువార
లీశ్వరుప్రతీకమని దాని నెంచుకొంద్రు
దానికర్పించునర్చలు "దైవతంబు
స్వీకరించున"యని విశ్వసించుచుంద్రు ౩౮౪

కం. ఓతప్రోతముగ సమా
మ్నాతుండగు నీశ్వరుండు నానాప్రతిమా
వ్రాతమున నేలయుండం ?
డాతనియర్చనమె విగ్రహారాధనన్. ౩౮౫

కం. ఏరూపముతోడ నలం
కారంబులుగానఁబడ్డఁ గాంచన మొకటే !
ఏరూపునఁదోఁచిన వే
ల్పేజయి యీశ్వరుండొకండె విగ్రహములలోన్. ౩౮౬

కం. " ఎవరేగతి భావించిన
నవుదును ప్రాప్యముగ వారికారూపముతో
భువి"నంచును భగవంతుం
డు వచించెను గీత నర్జునున కిదివినరో ! ౩౮౭

కం. ప్రవచింపఁగ నివ్విధమున
నవనీనాథుఁడు గరద్వయము మోడిచి " నా
యవివేకము మన్నింపుము !
తవిలితిఁ బాశ్చాత్యమోహతంతువులందున్. ౩౮౮

కం. జనుషాంధుఁడనగు నాదగు
కనుఁగవఁ దెఱచితివి; స్వామి! కాకుండిన నే
మునిఁగెడివాఁడను బాపా
బ్ధిని; నీ యీ ఋణము నెట్లుదీర్పఁగల నిఁకన్? ౩౪౯

కం. అని చరణంబుల వ్రాలఁగఁ
దనదర్పముకరఁగి, యతియుఁ దలఁ గేలిడి యా
జనపతితో "మన్నించును
నిను భగవంతుం డీ యాతనిం గొలువు"మనెన్. ౩౫౦

టారీఘాట్ స్టేషను ౨.

కం. కానీ లేకయుఁ గరమున
నానాయాత్రిలసతం డొనర్చు చోకతతిన్
బూనికిని రాజపుత్ర
స్థానమునఁ బ్రయాణకంబు సలుపుచునుండెన్. ౩౫౧

కం. మలమలమాడ్చుచుఁ బెనుమం
గలముకరణి నేల నెల్లఁ, గడు వేఁచుచుఁ బ్రా
ణులఁ బేలగంజలను వలెఁ
జెలరేఁగె నిదాఘమంతఁ జెరగుచు నిప్పుల్. ౩౫౨

కం. వడఁ దాకి యొండిగొంతులు
పుడమింబడెఁ బెక్కుజంతువులు గనుఁగొని న
ల్గడల మరీచికలను జల
తడాగములటంచు భ్రమసి తఱియఁబఱచుచున్. ౩౫౩

కం. సురగాలి దుమారంబును
గరమరుదుగ రేఁపి నాసికాకర్ణములం
జొరఁగా నుక్కిరి బిక్కిరి
పఱచుచుఁ గలఁచెం బ్రయాణపరులను రథ్యన్. ౩౫౪

గీ. అట్టి వేసంగి మట్టమధ్యాహ్నమందు
స్వామి పయనించు చొకనాఁడు ధూమశకటి
'టారిఘాట్టున' డిగి నిరాహారుఁడగుట
డీలువడియుండెఁ గాల్దియఁజాలకుండె. ౩౫౫

గీ. పంచపాత్రెఁడునీ ర్విక్రయించుచుండి
రొకయణావెల; కాస్వామినికటమందు
నెఱ్ఱనేగాని లేద; నోరెండుచుండె
నుస్సురనుకొంచు నందాతఁ డొరిగెనేల. ౩౫౬

గీ. వచ్చి యమకింకరునిఁబోని భటుఁ డొకండు
'వలదుపండంగనిటు' నంచు వెలలనడఁచె
సదనముంగాచు నీచంపుశ్వాన మదియె
దొరనటంచును దర్పంబుతో మొఱుంగు. ౩౫౭

గీ. విస్ఫులింగంబులట్టులు బెట్టిదముగ
మండుచుండినరాళ్లతో నిండియున్న
బయలునం గూరుచుండె నాభవ్యతముఁడు
పండునిప్పులకొలిమిఁ గూర్చుండినట్లు ౩౫౮

సీ. స్వామిసామీప్యమునఁ దరుచ్ఛాయయందుఁ
బురుషుఁ డొకరుండుగూర్చుండి మూటవిప్పి
భోజ్యములనారగించు చెంబువులఁ గ్రోలి
త్రేన్చుకొంచును స్వామిజీదెసకుఁ జూచి ౩౫౯

సీ. "తిండియుం దీర్థమును లేక యెండియెండి
యిగిరిచచ్చు టెకాఁబోలు! నీయతులకుఁ
బ్రాప్యమగు మోక్షమం"చు నప్రాజ్ఞతముఁడు
కృపణుఁ డొనరించె బిట్టవహేళనంబు. ౩౬౦

సీ. క్షుత్పిపాసార్తికిందోడు క్షుద్రభటుని
ధూర్తవర్తన, దానికితోడు మెండు
మండుభువి, వీని లెక్కింపకుండు నాతఁ
డీ యధమువహేళనంబు లక్ష్యించునొక్కొ? ౩౬౧

ఆ.వె. "నడుమువంచి కష్టపడి కూలిసేసినఁ
గడుపునిండఁగూడుఁ గుడుతువుగద!
జోగివేసమూని సోమరిపోతవై
తిండి లేక చచ్చుచుండ నేల?" ౩౬౨

కం. అని మరియుఁ దెగడఁగా దూ
షణభూషణధిక్క్రియావిజయిగావుట నా
ఘనుఁ డూరకుండె వినుచుఁ;
శునకము మొఱుఁగంగ నేన్గు క్షోభిల్లు నొకో! ౩౬౩

మ. అలభక్ష్యంబులు, భోజ్యచోష్యములు, లే
హ్యాంబుల్ కడుం బేయముల్
గలపళ్యంబు శిరంబునందునిచి యొ
క్కండెవ్వండో? యెల్లది
క్కులు వీక్షించుచు వచ్చి స్వామికడకున్
గుర్తించి పెన్బత్తి సాఁ
గిలి చిత్రాసనమున్ భువింబఱచి ని
క్షేపించి యాపళ్లెమున్. ౩౬౮

ఉ. "స్వామి యనుగ్రహించి నను,
సాపడుఁ"డంచును దోసిలొగ్గఁగా
నామహానీయుఁ డద్భుతము
నందుచు "భద్ర! యెవండవీవు? ని
న్నే మునుజూచియుండ; నను
నెవ్వరిగా భ్రమియించినావొ? యీ
గ్రామము కేను గ్రొత్తసుమి!
కావునఁ బొ"మ్మన నాతఁ డిట్లనెన్.

శా. "దేవా! నేను మిఠాయివర్తకుఁడ; రా
త్రిన్ నాకుస్వప్నంబులో
దేవోత్తంసుఁడు రామచంద్రుఁడు దయో
త్సేకుండు ప్రత్యక్షుఁడై

ఏవంరూపుని నిన్నుఁగన్పఱచి "నా
యీభక్తునిఁ క్షుత్పిపా
సానైవశ్యు భుజింపఁజేయు"మని యా
జ్ఞాపించిపోయెఁ ననుఁ ౩౬౬.

కం. కల కల్లగదా! యనుకొని
చలింపక శయింప మరల స్వప్నమువచ్చెన్
దొలివలెనె; బద్ధకించితి
మెలఁకువఁగొని; యెవఁడో? కేల మెయిఁదట్టె ననుఁ ౩౬౭

గీ. భగవదాదేశమియ్యది వాస్తవముగ
దాఁటరాదంచుఁ గైమోడ్చి తానమాడి
దాల్చిధౌతంబు వండి పదార్థములను
దెచ్చితి; భుజించి ననుఁబ్రసాదింపుఁడయ్య! ౩౬౮

గీ. అనుచు బ్రతిమాలఁగా స్వామి యాలకించి
రామచంద్రుని దివ్యదర్శనముకలిమి
ధన్యుఁడగు వానినిం దాఁకి తలఁచి తన్ను
ధన్యునిగ నారగించెఁ బదార్థమెల్ల. ౩౬౯

ఆ.వె. అవిరతంబుఁదన్ననన్యభక్తినిఁ గొల్చు
భక్తకోటి కొంగుఁబసిఁడియగుచు
నేడుగడయునగుచు నెపుడు యోగక్షేమ
మరయుచుండు దైవ మనఁగవినమె? ౩౭౦

కం. ఈదృశ్యంబును గాంచుచు
నాదిక్కున నిలిచియున్న యామూర్ఖుఁ డెదం
బ్రాదుర్భూతవివేకుం
డై "దోసముసైఁపు"మని తదంఘ్రులఁ ప్రాలెన్. ౩౭౧

క్షేత్రీనగరము. ౩

ఆ.వె. యాత్ర సేయుచాతఁ డాదేశమందున్న
క్షేత్రినగరమున వసించెఁ; బ్రజలు
దినదినంబుఁ దదుపదేశార్థమరుదెంత్రు
పండ్లగంపకడకుఁ బఱచునట్లు ౩౭౨

గీ. కంచుగీసినగతి వానిగళము మ్రోఁగు;
నన్నివేళల శ్రోత్రపేయముగఁ బాడు
చిలను బుంభావభారతి యీత డనఁగ
సంతతము ధర్మబోధలు సలుపుచుండు. ౩౭౩

ఆ.వె. మంత్రబద్ధులట్లు మాటాడ రెవ్వరుఁ
గదలిపోరు; వానికడ నెయుండు;
రిద్ది నిద్రవేళ, యిద్ది భోజనవేళ,
యిద్ది స్నానవేళయేని ననక. ౩౭౪

ఆ.వె. అరుగుదెంచువారియం దొక్కరుండేని
స్వామిభిక్షఁగూర్చి పలుకఁడయ్యెఁ;
జద్దితిన్నపడఁతి స్వపతియాఁకలిగూర్చి
యెఱుఁగఁదన్నమాట సరిపడంగ. ౩౭౫

గీ. చర్మకరుఁ డొకఁ డీరహస్యంబెఱింగి
స్వామిదర్శించి తనజాతి స్పష్టపఱచి
“వంటఁ జేయింతు బ్రాహ్మణప్రవరుచేత
భిక్షఁ గైకొండు! నాకుఁదృప్తిగ” నటంచు ౨౬

మ. బ్రతిమాలంగ యతీశ్వరుండనియె “స
ర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ” యన్
శ్రుతి బోధించు “చితండుపంచముఁడు; వి
ప్రుండీతఁ” డన్ భేదమున్
మతిఁ బాటింతునె? నీవ వండికొని తె
మ్మా! శంకలందక్క” యం
చతఁడర్పించిన మైలకూడుదినె; బ్ర
హ్మజ్ఞుం డమూఢాత్ముఁడే! ౩౨౨

కం. ఎఱుఁగంగవచ్చె ఖేత్రీ
పురపతి కాస్వామిఁగూర్చి; పోయియతని నా
దరపూర్వంబుగ వేలుపుఁ
గరణిం దోడ్తెచ్చి పూజఁగావించెఁ గడున్. ౩౨౩

ఆ.వె. అడుగులొత్తె; నుదికియాఱవైచెను శాటి;
స్వయముమోసి తెచ్చి పఱచెఁ బాన్పు;
మహితభక్తిఁ దత్కమండలువుం దోమెఁ;
దొడిగెఁ బాదుకలను బుడమితేఁడు. ౩౨౪

ఆ.వె. భర్తమించిభార్య; భార్యను దా మించి
భర్త స్వామిఁ గట్టి భక్తిఁ జోడ
నహరహంబుగొలుచు చాతని యుపదేశ
మమృతరసమునట్టు లానుకొనిరి. ౩౧౦

ఆ.వె. స్వామి మెచ్చి వారిభక్తికి నారాజు
వాంఛితంబెఱింగి పాణిపద్మ
మతనిసిరసుపైని నాన్చి "పుత్రోదయ
ప్రాప్తిర" స్తటంచు వరమొసంగె. ౩౧౧

గీ. "వివిదిషానందుఁ"డామహీవిభునిప్రార్థ
నముఁ దా 'వివేకానంద'నామ మొందె;
నామరూపంబులప్రధానంబులైనఁ
గోవిదులు భక్తహృత్ప్రీతిఁ గూర్తురిట్లు. ౩౧౨

కం. చనుచుండ నొక్కపరిఁ గా
ననమునఁ బులియొక్కఁ డాయనకు నెదురయ్యెన్
అనుకొనెనొ? "వచ్చెఁబుట"ని
చనియెం బెడదారి నతనిచక్కిం గనుచున్. ౩౧౩

ఆ.వె. "శివునియాజ్ఞ లేక చీమేనిఁగుట్టద"
టన్నసూక్తి సత్య మక్షరాల;
నరునిఁగాంచి మీఁది కుఱుకక వ్యాఘ్రంబు
పరుగువాఱెనన్న నరిదియొక్కొ? ౩౧౪

ఆ.వె. జయపురంబు, నాబుశైల, లిమ్డీ, భూజ
నగరపుణ్యపత్తన, మహిసూర,
కొచ్చిదేశములను గోర్కెమైఁగనుచు రా
మేశ్వరమున కాతఁ డేఁగెఁ బిదప. ౩౮౫

దక్షిణయాత్రలు ౪.

మ. తొలిజన్మంబులపాపముల్ కడుగు సే
తుస్నానముం జేసి, బి
ట్టెలమిన్ సైకతలింగదైవతము, రా
మేశాఖ్య, మాజానకీ
లలనాప్రాణపతిప్రతిష్ఠిత, మన
ల్పంబైనభక్తిన్ సమ
ర్చలుగావించి యతీశ్వరోత్తముఁ డెదం
బ్రాపించెఁ బెన్హర్షమున్ ౩౮౬

ఆ.వె. కడలికరుడులేఁదె 'కన్యాకుమార్యగ'
మునకు నచటు గదలిపోయె నతఁడు;
సరవి దుస్తరంపు సంసారసాగరం
బీఁదినట్టిఁ డేది యీఁదలేఁడు ? ౩౮౭

ఆ.వె. అతఁ డమ్మవారి నర్చించి యచ్చటి
జలధితీరగండశిల వసించి
తనకు దారినడుమ ననుభూతమగు లోక
వృత్తమును స్మరించి యిట్లనుకొనె. ౩౮౮

చ. చిలుకలవోలె శాస్త్రము వ
చించినపల్కులె యెల్లకాలముం
బలుకుచు స్వానుభూతి యణు
మాత్రముఁగానక తారు పట్టుకుం
దెలునకు మూఁడుకాళ్ళని ప
దిం బదిగా- బిడివాదమాడు మూ
ర్ఖులగు మతాధికారులఁట!
రోఁతగదా! మతధర్మరక్షకుల్. ౩౮౯

మ. అడుగంటెన్ మనభారతీయమగు వి
ద్యల్; పుచ్చిపోయెన్ గడు
న్గడుధర్మంబును; వేషభాషణములున్
బాశ్చాత్యలోకంపుఁ బో
కడలన్ మైలవడెన్; సమస్తజనల
క్ష్యం బర్థకామంబులై
పెడదారింబడె; బూతిగంధియయి యీ
విశ్వం బిసీ! కన్పడున్. ౩౯౦

మ. తినఁగామూఁగుచు నెంగిలాకులపయిన్,
దీర్ఘంగఁ బెన్దప్పినిం
జనుచున్ సీ! గవులూఁఱుగుంటలకు, వృ
క్షచ్ఛాయలంబండు చెం

డను వానఁ, మెయిఁజింకిపాఁతలను మహా
నంబేళ్లొ! రక్షించుకొం
చును జీవించెడిపేదలం గనఁగఁ జిం
చుందుఃఖ మిూఁదముఁ. ౩౯౧

గీ. సప్తభూమికమైన ప్రాసాదములును,
బంచభక్ష్యాన్నములు, జిల్గువలువపిండుఁ,
గడిఁదిసిరిసంపదలుగల్గి యడరువార
లెఱుఁగఁబోవర వీరు సోదరులటంచు. ౩౯౨

సీ. ముక్కారుఁబండుభూములు పచ్చగడ్డియు
మొలవని చవిటిపఱ్ఱలుగ మారెఁ;
ప్రాణికోటులకు జీవనమిచ్చుచునుండు
వారిదశ్రేణులు వట్టిపోయె;
బండ్లకొలంది నెప్పట్లఁబండులనీను
చెట్లమొత్తంబుల చేవదగ్గెఁ;
బిదికినఁగడవలపెచ్చుగాఁబాలిచ్చు
నెల్లయావులపొదుంగు లెండిపోయె;

గీ. నోషధులశక్తియుకుగంటె నూచముట్టు;
దీసె విజ్ఞానవాహిని తేమమిగుల;
నానవాలునుగాన్పింప కాఱిపోయె
బొత్తిగా దేహబలరేఖ భూజనులకు ౩౯౩

గీ. అక్షరాస్యులు నూట దశాంశముండి;
రుండెవేయింట మెఱియ యొక్కండుమాత్ర;
గలఁడు గండరగండఁ డోకండు కోటి;
భరతఖండంబు క్షయరోగిపగిది నుండె. ౩౯-౪

మ. ఘనశిల్పంబుల,ఁ దత్త్వశాస్త్రమున, సం
ఖ్యాశాస్త్రమందున్, రసా
యనతంత్రంబున భూఖగోళముల, వై
ద్యంబందు, నిట్లన్నిటన్
గనె లోకోన్నతి భారతంబు మును; లో
కాలోకముల్ దాటిపో
యెను దత్కీర్తి; యదృష్టరేఖ యిపు డీ
స్సీ! మాసిపోయెం గదా! ౩౯-౫

గీ. తమకు సేవకు వలసినంతగనె యలఁతి
యలఁతివిద్యల నేర్పింతు రాంగ్లవిభులు;
"మాటలకుఁగన్నతల్లియు మాఱుదల్లి
పెట్టున" కటన్నగతిఁ గానిపింత్రు వారు. ౩౯-౬

శా. చాలున్ మూలయు లేని
సాంఘికదురాచారంబులే యయ్యెఁబో
మేలుంబంతులు జాతిక భగతభూ
మిం; దత్పురోవృద్ధికిన్

ఆలోచింపఁగ వేరుపుర్వులు మఠా
ధ్యక్షుల్ ; పురోధోగణం
బేలా ! పెక్కులు ? దయ్యముల్ కరణి నెం
తేఁ బట్టి పల్లార్చెడిన్. ౩౯౭

గీ. నఖశిఖాంతంబు మార్చె హైందవు నెల్లఁ
బ్రాఁకి పాశ్చాత్యసభ్యత వ్యాధివోలెఁ ;
పారమార్థికదృష్టి కోల్పడెను ; దానఁ
స్వార్థచింత విశేషించె నవధిఁగడచి ౩౯౮

గీ. స్వస్వరూపంబు మఱచిరి భారతీయు
లకట ! పరాత్మస్వరూప మనుధ్యానించుఁ
దృష్టులయిరి పాశ్చాత్యులీయిరువురికిని
గనులు దెఱపింపవలెఁ గలికమును వేసి ౩౯౯

కం. అన్నట్టు స్మృతికి వచ్చెను ;
మొన్న "అమెరికా"ఖ్యదేశమునను "షికాగో"
యన్నగరిఁ బ్రపంచమతస
భన్నడిపింతురని వింటిఁ బత్రికవల్లన్. ౪౦౦

మ. అదిగో ! సాగరుఁ డూర్మిహస్తముల
నాహ్వానించుచుండెం బ్రతీ
చ్యదిశాయాత్రకు నన్ను ; విశ్వమతస
భ్యశ్రేణిలో రామకృ

ష్ణుదయుఁ భారతధర్మదుందుభి నభి
ష్టుత్యంబు మ్రోగించి ప్రతి
ష్పూమ నానాఁటికి నార్షసంస్కృతికిఁ ను
ద్బోధించి పాపంగులఁ. ౪౦౧

సీ. చిల్లిగవ్వేనియును నాదు చెంత లేద;
అమెరికా దేశమున కెట్టు లరుగఁగలను?
బిలిచె రత్నాకరుఁడు నన్ను వెఱపదేల?
కలదు నా తల్లియగు రత్నగర్భ మరియు." ౪౦౨

సీ. అనుకొని ముగించుకొని తీర్థయాత్ర నంతఁ
జెన్నపత్తనమునకుఁ విచ్చేసె నతఁడు;
తరణి దర్శనమునకయి తమ్ములట్లు
తనుఁ బ్రతీక్షించు ప్రజల సంతసము పఱుప. ౪౦౩

గీ. అపరశంకరుఁడని పండితాళి పలికెఁ;
బామరగణంబు "పైల్వానుస్వామి" యనియె;
యువతము "మన్మథస్వామి" యనుచుఁ బొగడె;
వాని విద్యాబలాంగసంపదలు గాంచి. ౪౦౪

కం. అమృతంపుజల్లు పగిదిని,
హిమాంబుపూరంబు కరణి, నేతదుపన్యా
సము కంఠమాధురియు, వా
క్చమత్కృతియుఁ గలిగి తద్ద శ్లాఘ్యంబయ్యెఁ. ౪౦౫

కం. "తెలిసియుఁదెలియ కహర్నిశ
ముల సలుపు సమస్తపాపములఁ దొలఁగింపన్
దలపుము! రేపును మాపును
నలసతఁ గ్రమముం ద్యజింప కాపరమేశున్. ౪౦౬

కం. కొనిపోవుఁ బ్రాచ్యసభ్యత;
జనుధర్మాశ్రయత నీశసన్నిధి; కనుపున్
వెనుకకుఁ బ్రతీచ్యసభ్యత
ఘనార్థకామైకబద్ధ గావుట సతమున్. ౪౦౭

గీ. శ్రీపరాత్పరుసాక్షాత్కరించుకొనఁగఁ
దివిరి దగ్గఱిదారినిఁ దెలుపునట్టి
మతమె యత్యుత్తమంబైనమతము సుమ్ము!
అనుసరింపుము! తద్ధర్మమును గ్రహించి. ౪౦౮

గీ. కడుపుఁ జంకకుఁ దగిలించి పుడమినాల్గు
చెఱఁగులందు యథేచ్ఛఁ గ్రుమ్మఱుము; కాని
వేషభాషాప్రవర్తనల్ వీడకోయి!
వీడెదే మానవత్వంబె వీడు నిన్ను. ౪౦౯

గీ. జ్ఞానముంబట్టి యుచ్చనీచతలు గలుగుఁ
గాని కేవలజాతిచేఁ గాదు! కాదు!
కాన గర్వోన్నతంబు నీదైన చూపుఁ
గ్రిందికిం దింపి సామాన్యవృత్తి మనుము! ౪౧౦

కం. "చిలుకుఁడు సంస్కృతవిద్యా
జలధి; ననర్ఘ్యమగురత్నజాలము దానం
గలదుచుఁడి! దేవభాషను
వెలివెట్ట దరిద్రుఁడగును విజ్ఞానమునన్. ౪౧౧

ఆ.వె. ప్రకృతిశాస్త్రములను బఠియించి నాస్తిక
వాదులై మెలంగవలదు! వలదు!
ప్రకృతిశాస్త్రములను భారతీయులతత్త్వ
శాస్త్రములను జతగఁజదువ మేలు! ౪౧౨

కం. నిరతంబు సాముసేయుడు !
శరీర మాద్యముగుధర్మసాధనముగదా!
మెఱుఁగిడుకొను నన్యోన్యము
శరీరబలమును ధరిత్రి జ్ఞానబలంబున్. ౪౧౩

కం. పరదేశ్యులు వ్రాసిన మన
చరితలు కల్లలకరుళ్ళు; స్వమహాపత, స్వే
తరుల లఘిష్ఠత వారికి
గుఱి; భారతబుధులె వ్రాసికొనవలె నింకన్. ౪౧౪

కం. తొలి గూడుగుడ్డలిడి బీ
దల సాదుల మనుపవలయుఁ; దదుపరిఁ గఱపన్
వలె విద్యయు; మానవసే
వలె మాధవసేవలంచు భావింపుఁ డెదన్. ౪౧౫

గీ. "భూతదయ" "భూతదయ" యంచుఁ బ్రాఁతిఁ బలుకఁ
బోవకుఁడు! భూతదయగాదు భూతసేవ
సకలభూతంబు లీశ్వరాంశములుగాన;
భూతదయ నా సహాంయుతా స్ఫూర్తి దోఁచు." ౮౬

గీ. అనుచుఁ బ్రత్యుత్తరించె నాయనయు ప్రాజ్ఞ
సంచయప్రశ్నములకెల్ల స్వామి సభల
విచ్చె సంశయములు మంచువిచ్చినట్లు;
తేజరిల్లెను జిత్తముల్ దెసలువోలె. ౮౭

గీ. స్వామిసంకల్పముగ్రహించి సభ్యులెల్ల
నాయనప్రపంచమతసభాయాత్రకైన
వ్యయమునకు నైదునూర్లరూప్యంబులొసఁగఁ
గైకొనండయ్యె గుర్వాజ్ఞ గామి నపుడు ౮౮

గీ. పశ్చిమాద్రికిఁ జను నాత్మబాంధవుఁగని
ముడుఁగుతమ్ములచందాన మోడ్పుఁగేలు
పరగఁ బౌరులు హైదరాబాదుకరుగు
స్వామివరు సాఁగనంపిరి భక్తిమెరయ. ౮౯

గీ. హైదరాబాద్ నవాబు నాహ్వానమంది
పోయి దర్శించి యాతని ముగ్ధుఁ జేసె;
జదువులసరస్వతియకదా! సందియంబె?
అతనిప్రాగల్భ్యమునుగాంచి యబ్రపడఁగ. ౯౦

సీ. వ్యాసుఁడో? వసిష్ఠుఁడో? యీమహామహుండు
ఆంగ్లవిద్యాచణుండయి యవతరించె
'శకపురుషుఁ'డన్నఁజెల్లు నీస్వామి యుంచుఁ
దదుప దేశంబువిని ప్రజల్ తలఁచుకొనిరి. ౪౨౧

ఉ. కానుకలిచ్చి ధన్యతను
గాంచ నవాబుదలంచి పంపనా
హ్వానము నిస్పృహుండగుట
నాయన వానిఁదిరస్కరించె; నా
పైని 'నిజా 'మిఁకెట్టులని
"పశ్చిమఖండపుయాత్రకై వ్యయం
బేనిభరింతు" నన్న నద
నియ్యదిగాదని యిచ్చె దీవనల్. ౪౨౨

కం. 'ఇసలాము' మతముఁగూర్చి
నసిగ ముసల్మానుబుధుల సంప్రశ్నింపన్
అసమర్థులయిరి వారలు
సుసంగతంబగుజవాబుఁ జూచి వచింపన్. ౪౨౩

సీ. తనదు పశ్చిమఖండయాత్రనుగుఱించి
యెదను దలపోసికొంచు వహింప నిద్ర
స్వామి గలఁగాంచెనొకనాఁడు రామకృష్ణుఁ
డుదధిఁజొచ్చుచుఁ దనుఁబిల్చుచున్నయట్లు ౪౨౪

గీ. అంత మేల్కాంచి స్వామి సాష్టాంగనతులు
సేసి యనె "దేవ! యిగో! ప్రతీక్షించుచుంటిఁ
దావకాజ్ఞకు; నేఁటికి సేవకుఁడగు
నాపయి న్నీకు దయగల్గెనా?" యటంచు ౭_౨౫

గీ. హైదరాబాదునుండి ప్రయాణమయ్యె
స్వామి యాచార్యదేవుని రామకృష్ణు
పత్నియగు శారదాదేవి పాదపద్మ
దర్శనమొనర్చి దీవనల్ తగ గ్రహింప. ౭_౨౬

కం. గురుపత్నినాఁగ రెండవ
గురుదేవతయంచు నెంచుకొందురు శిష్యుల్;
గురువుకడకఱచువిద్యకు
గురుపత్నిశుభాశిషములగుఁ దోహదముల్. ౭_౨౭

గీ. శారదామాత దివ్యాశిషంబులంది
స్వామి చింతించుచుండంగ వ్యయముఁగూర్చి
సిద్ధసంకల్పుఁడగుట విచ్చేసె నొక్క-
కమ్ముఁగొని లెంకయొకఁ; డిట్లుగలదు దాన. ౭_౨౮

గీ. "పూజ్యులగు వివేకానంద బోధతిలకుల
పాదపంకజసంచరద్బంభరంబు;
ఖేత్రిపురరాజు, పెద్దలసేవకుండు
వినతిపూర్వకముగ వ్రాయువిన్నపంబు. ౭_౨౯

మ. భవదాశీర్వచనప్రభావమున నా
భాగ్యంబుపై కుబ్బె; మ
ద్భవనంబం దుదయించెఁ జంద్రుఁడు; మదు
ద్యానంబుపుష్పించె; నా
భువియందుఁ లభియించె రత్నఖని; యీ
పుత్రోదయానంద మే
భవదీయంబగు దివ్యదర్శనముచే
వాంఛింతుఁ బూరింపఁగన్. ౪౩౦

సీ. తమరు పశ్చిమఖండయాత్రనుగుఱించి
ముచ్చటించుచునుంటిరి యచ్చటచట
నా వ్యయంబును భరియించునట్టిభాగ్య
మొదవునే? నాకటంచుఁబొందుదును జింత" ౪౩౧

కం. అని యున్న జాబుఁగని యా
క్షణమున "సంపన్నమయ్యె సర్వంబును నా
కనఘుఁడు గురుదేవునిదయ"
ననుచుఁ క్షేత్రీపురప్రయాణ మొనర్చెన్. ౪౩౨

ఉ. పొచ్చెములేనిభక్తిమెయి
భూపవరేణ్యుఁడుఁ దల్లతాంగియుఁ
వచ్చినస్వామిదివ్యపద
పద్మయుగంబును సమ్మదాశ్రులం

గ్రచ్చుఱఁగడ్డి స్వీయకర
కంజములన్ వరివస్య సేసి తా
రిచ్చిరి వానిచేతి కతఁ
డిచ్చిన యా పసిముద్దుపాపనిన్ ౪౩౩

గీ. శిరసునం జేయినిడి 'చిరంజీవ' యంచు
నతఁడు "స్వస్త్యస్తు" టంచు 'శ్రీర' స్తటంచు
బిడ్డ నాశీర్వదించి, దీవించి వారిఁ
బ్రణతశిరసుల సంతోషపఱచెఁ గరము. ౪౩౪

౧౨ మొదటి అమెరికా ప్రయాణము.

గీ. సర్వసన్నాహములొనర్చి స్వామియాత్ర
కార్యుఁడగు క్షేత్రిపతి యాత్మకార్యదర్శిఁ
బంప వెంబడిఁ, జేరి ముంబాపురంబు
నెక్కెనోడను వీడ్కొలునీయఁ బ్రజలు. ౪౩౫

శా. చీనాలోదిగి బౌద్ధమందిరము లీ
క్షించెన్; జపాన్ దేశ్యముల్
నానాయంత్రపరిశ్రమాలయములం
దర్శించెఁ; దద్వర్గ్యవి
జ్ఞానాభ్యున్నతి, దేశభక్తియును, ద
జాశ్శౌర్యానిద్రాణ ని
ర్మాణప్రౌఢిని మెచ్చుకొంచమెరికా
రాష్ట్రింబుఁ జేరెం దుదిన్. ౪౩౬

కం. అతఁడు "షికాగో"నడుగిడ
"మతసభ జరుగు నిఁక రెండుమాసములకు; ద
త్ప్రతినిధులును నిర్ణీతుల";
యితి విని తనరాకయయ్యెవృథయని వగచెన్. ౪౩౭

సీ. స్వామి క్షణమూరకుండి "శ్రీరామకృష్ణు
నాజ్ఞ, శారదాదేవిదివ్యాశిషములు
గావు నిష్ఫలములుగ; మార్గంబు నాకు
దొరకకుండద"యని ధైర్యమఱకయుండె. ౪౩౮

కం. ప్రతిభాసమన్వితుండగు
నతండు పెదవింగదల్ప నచ్చటి ప్రజ య
ద్భుతపడెఁ; గర్ణాకర్ణిగ
శ్రుతమయ్యెను వానిలోఁతు సూరివరులకున్. ౪౩౯

కం. మతపరిషత్ప్రేషిత పం
డితులనె ప్రతినిధుల గాఁగ నియమించెడి ప
ద్ధతి నుల్లంఘించు సభా
పతి స్వామిని నర్హతమునిఁ బ్రతినిధిగఁ గొనెన్. ౪౪౦

మ. నియతంబైన దినంబునందు సభ సం
ధింపంబడెన్; దిగ్విశా
లయశోధుర్యులు వేలమంది విబుధుల్
పాండిత్యనిష్ణాతు ల

య్యయి దేశార్హములైన వేషములతో
నాసనులై రందు ది
వ్వ్యయ లాస్యంబులయొద్ద నిష్ప్రభములై
పెంపేది కానంబడెన్. ౨౨౧

౧౩ విశ్వమత సభారంగము.

ఆ.వె. కావిశాటితోడఁ, గావిలుంగితోడఁ
బసిఁడివన్నెలీను పాగతోడ
బ్రహ్మతేజముట్టిపడు నాననముతోడ
నచట దర్శనీయుఁడయ్యె స్వామి. ౨౨౨

కం. "ఎవరీతం? డెవరీతం?
డెవరీతం?" డంచు మోములెత్తికసరి స
భ్యవరులు; వైలక్షణ్యము
ప్రవచింపఁగరాని దెదియొ? వారి కగపడెన్. ౨౨౩

చ. ప్రతినిధు లొక్కరొక్కరె స
భాపతి వేదిక నెక్కి తీసి కా
గితములు ముక్కుటద్దము లొ
గిన్ సవరించుచు మధ్యమధ్య దృ
క్తతి సభపై నిగుడ్చుచును,
దాండవమాడుచు, బల్లగుద్దుచున్
క్షితి స్వమతంబె మోక్షమును జేర్చునటంచు
నహంకరించుచున్. ౨౨౪

కం. పులుముడు పులిమిరి యూ యూ
పలుకుల, నాపాతమధుర భావంబుల, వా
రలు; 'బచపటబటారము లో
పలను లొటార' మనుగతి నుపన్యాసములన్ ౨౨౫

కం. ప్రతిప్రతిసిథియును దనకా
గితమె మహత్తమమటంచుఁ గీర్తించుకొనెన్
బ్రతివాఁ డద్దమున ముఖ
ప్రతిబింబముఁగాంచి సుందర మ్మనుకొనఁడే! ౨౨౬

కం. తరువాతి వంతువచ్చెను
నరేంద్రునికి; మొదటఁ గంపనమునొంది యతం
డలముడిఁగి రామకృష్ణుని
స్మరించి యుత్సాహమొంది చనివేదికకున్. ౨౨౭

గీ. మొగిచి కేలు "సభాయై నమో" యటంచు
హైందవాచారముంబట్టి "అమెరికా స
హోదరీ సహోదరులార !"నాఁ దదీయ
నవ్యసంబుద్ధిఁ గరతాళనాద మబ్బె. ౨౨౮

కం. అడఁగఁగ సముద్రఘోషము
వడువునఁ గొండొక్కవడి కుపన్యసియింపన్
గడఁగె నతఁ డాశుఫక్కినిఁ
జిడిముడిగొనకుండఁ బలుకు చేడియపగిదిన్. ౨౨౯

గీ. “కలఁడు భగవంతుఁడొకఁడని యిలఁ గలట్టి
యెల్లరు మతస్థులొప్పిరిం; కేమి భేద ?
మనఁగ సదసియమందిరంబునకుఁబోవు
మార్గములె భిన్నభిన్నముల్; మతము లివియె ! ౪౫౦

గీ. వంకలెల్లయుఁ గడలి కేపాఱునట్లు
వివిధమతసంప్రదాయముల్ వేయునేల ?
ఋజువులైనను, కుటిలంబులేని నిజము
సాఁగు నాపరమేశ్వరు సన్నిధికె. ౪౫౧

కం. “ఎవరేగతి భావించిన
నవుడును బ్రాప్యముగ వారి కారూపముతో
భువి”నంచును భగవంతుం
డు వచించెను గీత నర్జునునకుం బ్రీతిన్. ౪౫౨

గీ. శ్రీపరాత్పరు సాక్షాత్కరించుకొనఁగఁ
దివిరి సామీప్యమార్గంబుఁ దెలుపునట్టి
మతమె యత్యుత్తమంబైన మతము సుండు !
కాదు నిర్ణాయకంబు సంఖ్యాబలంబు. ౪౫౩

గీ. మానసం బద్దమట్లు నిర్మలినమైనఁ
బ్రతిఫలించును దానఁ బరాత్పరుండు ;
జీవి యంతర్ముఖమున నీక్షించెనేని
నతఁడు సాక్షాత్కరించు; దివ్యత్వ మొదవు. ౪౫౪

కం. భగవత్సాక్షాత్కారమ
నఁగ నపరోక్షానుభూతినా, మోక్షమునా
భగవత్సాయుజ్యమునా,
భగవత్ప్రాప్తియన నొక్కభావమె చుండీ! ౪౫౫

గీ. పుణ్యఫలముగ స్వర్గంబుఁబొంది జీవి
యది సమాప్తంబుగా భూమియందుఁబుట్టుఁ;
గర్మనాశంబువలన మోక్షము లభింప
మరలఁబుట్టక కలియు బ్రహ్మంబునందు. ౪౫౬

గీ. జనుఁడు సేవింపవలయు నౌషధము విడక
దీర్ఘరోగంబు నశియింప దీర్ఘకాల;
మట్లు మనపూర్వపూర్వజన్మాఘు మడఁగఁ
బెద్దవడి దైవతంబు సేవింపవలయు. ౪౫౭

గీ. విరియఁగ మొగిళ్లపిండు వేవెలుఁగులడర
నంబుజాప్తుండు ప్రత్యక్షుఁ డగునుగాదె?
సంచితంబగుకర్మ నాశమునుబొంద
నరగఁ బరమేశ్వరుండు సాక్షాత్కరించు. ౪౫౮

మ. చెఱసాలంద్రుబుధుల్ప్రపంచము నిసీ!
జీవుల్ పురాజన్మలం
బొరిఁగాపించిన పాపకర్మలఫలం
బుం బొంద నేతెంచుచుం

దురు; త త్తద్దురితంబుఁబట్టి కలుగుఁ
న్యూనాధికంబైన శి
క్ష రుజాదుఃఖముఁ దొట్టి; శాశ్వతిక సౌ
ఖ్యంబబ్బు మోక్షంబునన్. ౪౫౯

ఆ.వె. మరలమరల జననమరణముల్ లేకుండ
భగవదైక్యమగుట ప్రాణికిగుఱి;
కర్మఁజిత్తశుద్ధి; జ్ఞానమద్దానఁ, ద
ద్భగవదైక్యమొదవు దానఁదుదికి. ౪౬౦

క. అన్యులెల్లరు దలఁచి సుధాబ్ధియంచుఁ
జిత్తగింపంగ సంసారజీవనంబు
భారతీయులు ముఱికికూపంబటంచు
నూబినేలంచుఁ గడు నేవగించినారు. ౪౬౧

సీ. పసిఁడిదువ్వలువలు విసిరిపాఱఁగవైచి
కావిపుట్టంబులఁ గట్టినారు
రమణీయరత్నసౌధము లలక్ష్యమొనర్చి
చీఁకటిగుహాల వసించినారు
రసరసాన్నములు నీరసమంచుఁ బోఁద్రోసి
వ్రేళ్లు వెల్లఁకుల సేవించినారు
పువ్వులసెజ్జలు దవ్వుదవ్వుల రోసి
పటపురానేలలఁ బండినారు.

సీ. ఆత్మభోగార్థము విచిత్రయంత్రములను
బహులు గనిపెట్టుచుండంగ భారతర్షు
లాత్మమోక్షార్థము తపంబు నాచరించి
యాపరాత్పరుఁగాంచి రత్యద్భుతముగ ౪౬౨

సీ. అన్యదేశ్యుల గమ్యలక్ష్యంబు చూడ
నాకలోకంబ; ప్రాచ్యదేశర్షి "అదియు
నశ్వరంబిస్సి" యని రోసి శాశ్వతంబు
నపునరావృత్తియగులోక మభిలషించె ౪౬౩

సీ. అన్యదేశ్యులసంస్కృతి యాశ్రయించి
పత్తనపురంగములఁ దాండవంబునాడ
భరతదేశ్యులసంస్కృతి వాసముండె
శైలగుహాలందు వనతరుచ్ఛాయలందు ౪౬౪

కం. పరతత్త్వంబును సాక్షా
త్కరించుకొన్నట్టి ఋషులు ద్రష్టలు గల రెం
దఱో! హిందుదేశమందుం;
బరదేశములం దొకండు పరగనె! చెప్పుఁడా! ౪౬౫

మ. తనచుట్టుం బెనుగూఁటి నల్లుకొని త
ద్గర్భంబునంజిక్కి పై
ల్చన రాఁజాలక పైకి నందె మడియున్
సాలీం; డ్లటుల్ భోగ్యవ

స్తునికాయంబును సృష్టిసేసికొని హా
ద్దుల్ మీఱి నందుండి మో
క్షణముం బొందఁగ దారిఁగన్గొనరు పా
శ్చాత్యుల్ శతాబ్దాలకున్ ౪౬౬

గీ. ఇదె సనాతనమతతత్త్వ; మీమతంబె
హైందవీయంబు, వైదికం, బౌపనిషద,
మార్షము, నటంచు భిన్నభిన్నాహ్వయముల
వ్యవహరింతురు; వీని సిద్ధాంత మొకటె ! ౪౬౭

గీ. విశ్వభాషలఁగల గ్రంథబృందమందు
నాద్యములు వేదముల; వాసి నూది దెలియు;
దట్లగుట వేదమతమును వ్యవహరింతు రి
విబుధులు సనాతనంబని పేరుపెట్టి ౪౬౮

గీ. అవనిఁ గ్రీస్తుమహమ్మదీయాదిమతము
లయ్యయిప్రవక్తలంబట్టి యాధునికము;
లీసనాతనమతము గా కివ్విధంబు
ఉన్న దజ్ఞేయకాలంబునుండి కనుఁడు. ౪౬౯

గీ. కావున సనాతనమతంబె కన్నతల్లి
యఖిలమతముల; కిందు లేనట్టి వితర
మతములం గానరావు ధర్మములు; దీన
నున్న వేకొన్నియో యొప్పుచుండు నందు." ౪౭౦

ఆ.వె. ఇట్లు సజలజలదమట్లు గంభీరరా
వంబుతోడ సభ నుపన్యసించు
చాఁగి నిముస, మడిగె హైందవమతతత్త్వ
మెఱిఁగియున్న వార లెందఱంచు ౪౨౧

చ. అనవుడుఁ జేతులెత్తి రట
నైదుగు రార్గురె వేలమందిలో
ననె నపు డావివేకుఁ డిటు;
"లక్కట! మామతబాలశిక్షలుం
గనుఁగొననట్టి పండిత శి
ఖామణు లెందఱో! వెఱ్ఱిగా విమ
ర్శన మొనరింత్రు; లాఁతు లిటు
సల్పిన మీరలు సైఁచియుందురే? ౪౨౨

గీ. స్వమతపరమతధర్మతత్త్వము లెఱింగి
పరమతవిమర్శనము సేఁత పాఁడియగును;
జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులఁ గాంచి వీరి
బాలకు లటంచు క్షమియింత్రు ప్రాజ్ఞవరులు." ౪౨౩

ఆ.వె. అని యుపన్యసించి హస్తాబ్జములుమోడ్చి
వినయమునఁ గృతజ్ఞతను వచించి
యాసనంబుడిగ్గ నత్యద్భుతముగఁ జ
ప్పట్లవాన గురిసి పెద్దవఱదవాఱె. ౪౨౪

కం. ప్రతివిషయము క్రొంగ్రొత్తై
ప్రతిశబ్దము నూతనార్థబంధురమగుచున్
అతితమముగ నాశ్చర్యచ
కితులం గావించె నతనికృతభాషణలోన్. ౪౭౫

కం. దివిటీకడ దివ్వెలవలె
'వివేకు'కడఁ గానఁబడిరి పెఱప్రతినిధు; ల
స్తవలోకించిరి సభ్యులు
భువికి దిగిన దేవదూతపోలికి నతనిన్. ౪౭౬

కం. కరచాలనంబొనర్చిరి
తఱిసి మహామహులు పండితశిరోమణు ల
త్తఱి; స్వామిఁ బ్రశంసించిరి
పరస్పరముఁ ద్రోసికొంచువచ్చి సభికుల్. ౪౭౭

చ. మతసభయందుఁ బాల్గొనిన
మాన్యులలో శశిబోలెఁ దారకా
వితతినిఁ దేజరిల్లెను వి
వేకుఁడె సర్వకళాప్రపూర్ణుఁడై
కుతుకమెలర్ప సభ్యులు చ
కోరములట్టులు ప్రీతిఁ దద్వచో
మృతమునుగ్రోలి; రివ్విధము
నెవ్వరుఁగాంచరు పూర్వ మెన్నఁడున్.

సీ. పులకండములమొత్తమును బైకిదొరలించు
మాద్రి నింపారెను మధురకంఠ;
మతిలోకమైన పూజ్యతకు సాక్ష్యంబిచ్చు
తెగనుండె వినయవిధేయవృత్తి;
లమరగంగాప్రవాహమునకు సైదోడు
రహినొప్పు నాశుధారాక్రమంబు;
విజ్ఞానరాశిని వెసఁ జేటలంజెర్వు
నట్టులం దగె నుపన్యాససరణి;

గీ. మేరమీఱిన ప్రతిభ, మైసా, రివెల్ల
మించి యొకదానినొకటి యూహించరాని
పగిది లోకోత్తరత్వంబుఁ బగటు; నిట్టి
విబుధమణి "సభాంతో సభవిఖ్యాతి" క్షితి ౪౭౯

కం. అతని ముఖనిస్సృతంబగు
ప్రతిశబ్దము వదల కక్షరము నాత్రముతోఁ
బ్రతివారు వినిరి; నిశ్చే
ష్టితులయి వీక్షించి; రుగ్గడించిరి వానిన్. ౪౮౦

శా. వార్తాపత్త్రికలెల్ల స్వామిమహాత్మో
పన్యాసముం, బాండితీ
స్ఫూర్తిం, గీర్తిసెఁ, బూర్తిసిం బొగడుచున్
ముద్రించె వ్యాసంబులన్;

హోత్రింబట్టె 'షికాగో' పత్రసజసరి
బాపూజ్యుఁ జూరేఁగుచో;
సత్రించెం బురకుడ్యపంక్తిని నగ
ణ్యంబైన తచ్చిత్రముల్. ౪౮౧

కం. అహమహమిక నప్పౌరులు
మహామహునికి నతనికి సమర్పించిరి తా
రహరహ మాతిథ్యంబులు;
విహాయసంబంటె యతఁడు వెలిఁగె నవినలెన్. ౪౮౨

కం. అలక్రైస్తవపాషండుల
కులపత్రిక వ్రాసె; "నిట్టికోవిదులకుఁ దా
వలము భరతదేశము; వా
రలకే మనబోధకులు గఁజప్పువార లిసీ? ౪౮౩

కం. రతనంబు శ్రీవివేకుం
డితరబుధులు గులకరాలిసీ! మతసభలో;
రతనము లితరులనగుచో
నతఁడు * "కులీనన్" రతనమయగు నిక్కముగన్. ౪౮౪

* ప్రపంచమందలి రత్నములన్నిటిలోఁ బెద్దది 'కులీనన్' రత్నము. ఇది 3౦౧గో కేరట్లతూకము గలది.

గీ. వేయునేఁటికిఁ ? బాశ్చాత్యవిజ్ఞకోటి
వారి శుశ్రూషఁగావించి వ్రాల్చి శిరసు
వారివిద్యలుగఱచుటే వాంఛనీయ;
మందుకై బోధకులఁబంపు టర్హ" మనుచు. ౧౨౬

చ. "నలువదియేండ్లనాఁడు మత
నాయకులైన భవాదృశార్య లీ
స్థలమున నిట్లు క్రైస్తవ ను
తంబు విమర్శమొనర్చియున్న చోఁ
శిలలను రువ్వియో ? శిరసు
ఛిన్నమొనర్చియొ ? కాల్చివేసియో !
నిలువునఁ జంపియుం"డని య
నెన్ బుధుఁడొక్కఁడు డాసి స్వామితోన్

కం. "స్వమతాహంకారోన్మా
దము నరనరముల జిలించి తప్పితిరుగు ప
శ్చిమసీమఁ జికిత్సింపఁగ
నమోఘవైద్యుండవీవె !" యని యొక్కఁడనెన్. ౧౨౭

గీ. సభ్యరంజన మొనరింపఁజాలనట్టి
వక్తృపన్యాసమును వీడి బయలికేగు
పారిషద్యులఁగని సభాపతి వచించు
"వేఁచుఁడీ ! యుపన్యసించు వివేకుఁ"డంచు. ౧౨౮

గీ. "అయిదునిమిషాల తడవె మాటాడు"మనిన
గొణుఁగుకొంచేదొ? వక్తపై సణుఁగుకొంచుఁ
నయిదుగంటలు వేచియుండ్రతనికొఱకు
విసరుకొంచును నా మండు వేసఁగితఱి. ౪౮౯

౧౪ అమెరికాదేశ పర్యటనము

కం. మతసభలోఁ బ్రాపించిన
ప్రతీతినింగాంచి స్వామ్యుపన్యాసములన్
ఇతరత్ర నేర్పరచిరి
మతిమంతులు గొందఱొక సమాజము పేరన్. ౪౯౦

చ. అనుకొనె స్వామి" యయ్యమెరి
కాదిక పశ్చిమసీమలన్ సనా
తనమతధర్మతత్త్వమును
దానఁ బ్రచారముసేయవచ్చు" నం;
చనుకొని యా సమాజగతు
లా మిషచే ధనముంగడింప వ
చ్చుననుచు ; స్వార్థబుద్ధు లవి
శుద్ధులు పశ్చిమఖండమానవుల్. ౪౯౧

గీ. అమెరికాదేశమందు ముఖ్యాతిముఖ్య
పట్టణంబుల నన్నింటి స్వామి దిరిగి
వరసనాతనధర్మ ముపన్యసించి
మోహముంద్రుంచి వారి యపోహ లడఁచె. ౪౯౨

కం. పలువురు క్రైస్తవ గురువులు
గల యొక సభయందు నమెరికాఖండమునన్
బిలువఁబడి స్వామి చని యట
దులిపివయిచె హైందవమతదూషకుల నిటుల్. ౪౯-౩

శా. " మీరల్ క్రీస్తుమహాత్ము శిష్యులరు నే
ర్మెల్ ; మీ మతాచారముల్
చారిత్ర్యంబులు రొచ్చుగుంటల పరీ
క్షంజేయ ; మా భారత
క్ష్మారంగంబు మరమ్మతుం జలుపు సా
క్షా ద్దేవదూతల్వలెన్
నోరున్ వాయియు లేని జానపదులన్
మోసించి లోఁగొం ద్రిసీ ! ౪౯-౪

చ. గుడికడనిల్చి మీదుమత
కోవిదు లచ్చటి కేఁగుదెంచుచుం
జెడి జనసంఘమాఁపి " గమ
నింపుఁడు ! విగ్రహపూజసేసి మీ
ర్చెడుదురు ; నారకంబునకుఁ
జేరుదురందురు ; మాదు వేల్పులన్
గుడులను , వేదశాస్త్రముల
గ్రుక్కను ద్రిప్పక తిట్టుచుం ద్రొగిన్.

కం. పరనిందయు, నాత్మస్తుతి,
యరయఁగఁ గులవిద్యమీకు ; నా శాస్త్రమునన్
బిరుదులుగాంచినవా ర్మత
గురువులు ; లోకోద్ధరణమె గుఱికాఁ బోలున్. ౪౯౬

సీ. ఏల? ప్రేలెత్తినాపుఁడా! యెవ్వఁడేని
హైందవుండొక్కఁ డీగడ్డ కరుగుదెంచి
మిమ్ము విమృశించినాఁడె? నమ్మెదము నేము
కృష్ణోక్తి "శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణ" యటంచు ౪౯౭

ఆ.వె. కత్తిదూసి నెత్తుకాల్వలు గట్టించి
కాదె? మీరు ఖండఖండములను
ప్రాఁకఁ జేసితిరి; భవన్మతంబునఁ బ్రేమ
సహనములకుఁ గలదె స్థలము సిలువ ? ౪౯౮

మ. పతితోద్ధారము పేరుపెట్టుకొని సం
పాదించి యీసము ప్ర
వ్రతతిం గ్రీస్తుమతప్రచారమునకై
యద్దాని వెచ్చించి భా
రతదేశంబునఁ "జీల్చియేలుఁ"డను మీ
రా ధర్మముం గార్యరూ
పత నొందించుచునుంటిరి; రా జనులు మా
పన్ మాపయిన్ ద్వేషమున్. ౪౯౯

ఆ. వె. ఓనమాలురాని, యోబయ్యలకు నేర
గొలిపికాడె ? మీరు గలుపుకొంద్రు;
పాలకులును మీదు వంశస్థులగుటచే
సాగివచ్చు మీదు నాగడంబు. ౫౦౦

కం. శ్రుతియు క్త్యనుభవములచే
మతిధీరులతోడఁబోరి మార్చెను దొలిఁ ద
న్మతమును శంకరుఁ; డీరలు
వెతకి నిరక్షరుల మార్చివేతురు సరియే ! ౫౦౧

కం. హిందూమహాసముద్రము
నందుంగల యడుసుఁదీసి యా మీపై నే
మందఱము వేసినను మా
యందలి మీచేయుద్రోహ మడఁగదు చుండీ! ౫౦౨

సీ. ఎంతవిద్వాంసులైన మీ రిక్కృతమునఁ
గారు నిజమైన క్రైస్తవుల్ కారు! కారు!
పరమతద్వేషమును క్రీస్తు గఱపినాఁడె ?
అతఁడు జీవించియున్న నేమనితలంచు ? ౫౦౩

కం. నిజముగ మీయాచార్యత
"సజీవమయి యుండవలయు" ననిఁదలఁచితిరేఁ
ఋజుగతి మతప్రచారముఁ
బ్రజలకుఁ జేయుండు! సవ్యపథమున మనుఁడా!" ౫౦౪

మ. అనుచుం గ్రైస్తవదేశమధ్యమునఁ గ్రై
స్తాచార్యసంసత్త్వలిం
బెనుభూతం" బిదినాఁగ నిర్భయముగా
నిశ్శంకగాఁబల్కె యి
ట్లనె; "నే నిచ్చకమాడ; నున్నయది యు
న్నట్లందు మోమోటలే
కను; దప్పించినవానినిక్ సఖునిగాఁ
గైకొంద్రు మాహైందవుల్" ౫౧౫

కం. సుడిగాలి ధూళిరేఁపిన
వడువునను వివేకుఁడిడు నుపన్యాసమునక్
గడుఁగడు నుక్కిరిబిక్కిరి
పడితి మతాచార్యులా సభారంగమునక్ ౫౧౬

కం. విని దీనిఁ గొంద ఱుత్తమ
జను లెద స్సిగ్గిలిరి; పరు లశక్తతయును దు
దుర్జనతయుఁగలవారగుటను
ఘను నాతని బ్రువ్వఁ దిట్టగాఁ గడఁగి రిసీ! ౫౧౭

కం. అతనిపయి వేయఁబూనిరి
మతకరిపూఁబోండ్ల వాని మనికి కనిపి కు
త్సితమతులగు నామతగురు
హతకులు నీలాపనింద లనవధికముగాక్. ౫౧౮

కం. కుక్కలు మొఱిఁగిన నేనుఁగు
లెక్కింపనిచంద మెద నిలిపి దూషణముల్,
ధిక్కారములు, గణింపక
ముక్కుకుసూటిగ నతండు పోవుచునుండెన్ ౫౦౯

గీ. ఆ యుపన్యాససంస్థకు నధికధనము
స్వామ్యుపన్యాసములచేత వచ్చుచున్న
దొంగ లెక్కలు సూపి యాదొర లొసంగి
రందు నాలవవంతె యాయతివరునకు. ౫౧౦

కం. తెలిసికొని వారియనృజుతఁ
దొలంగి యాసంస్థనుండి దూరంబుగ, న
ర్మిలి నుచిత మొసఁగుచుండెను
వలసిన వారలకుఁ దా నుపన్యాసములన్. ౫౧౧

కం. ఎచ్చటవిన్న వివేకుని
ముచ్చటె! యెచ్చోటఁగన్న బూజ్యతముని భా
స్వచ్చిత్రములే గోడల;
మెచ్చెడిపత్త్రికలె నాఁ 'డమెరికా' యందున్. ౫౧౨

చ. పలువురు శిష్యులై యతని
వద్దను బాసికపట్టువైచి భూ
తలమునఁగూరుచుండి యమి
తంబగుభక్తియు శ్రద్ధయుం దగన్

గోలుచుచుఁ బాఠముల్ చదువు
కొఁగఁదొడంగిరి యాత్మవిద్యలో;
నలఁతితెలిక సుశిక్షితుల
నాతఁడొనర్పఁగ నైరి పండితుల్. ౫౧౩

గీ. ఆబుధుఁడు గుడజహ్వాకొన్యాయమునను
దెలుపు దుర్గ్రాహ్యవిషయముల్ తేటతెల్ల
హాస్యమధుర సూక్తులనుముంచి హర్షపఱచు;
చతనిబోధన మద్వితీయం బటంద్రు. ౫౧౪

గీ. అమెరికాలోని స్వామి జయారవంబు
పిక్కటిలె మాఱుమ్రోఁగుచు దిక్కులెల్ల
స్వసుతు వైభవముంగాంచి భరతమాత
విడిచె నానందబాష్పంబు లెడఁదగరఁగ. ౫౧౫

కం. మదరాసుపత్తనంబునఁ
బెదపెద్దలు గూర్చిసభ వివేకానందుం
బదిఁబదిగఁ బ్రశంసించిరి
తదీయమతసేవకొసఁగి తగ జోహారుల్. ౫౧౬

కం. కలకత్తానగరంబునఁ
బలువురుపండితులు ప్రాడ్వివాకులు, నుద్యో
గులుఁ, బత్రికాధిపతులును
నలంకరించి లోకసభఁ దదర్చార్థముగాన్ . ౫౧౭

కం. "భూనుతయశస్వికి, వివే
కానందస్వామికిఁ, మహాపూజ్యునికిఁ
మానితసనాతనమతా
ఖ్యానకదుందుభికి నివియె ! సాష్టాంగంబుల్. ౫౧౮

శా. స్వామీ ! క్రైస్తవలోకమధ్యమున నా
స్మాకీనహిందూమత
ప్రాముఖ్యంబు సహస్రకంఠములతో
వ్యాఖ్యానముం జేసి త
ద్ధీమత్సంఘము బుద్ధిమార్చిన భవ
త్కీర్తుల్ శ్రవఃపేయముల్;
సామోదం బభినందనంబులను మీ
కర్పించుచున్నా మిగో ! ౫౧౯

మ. మనసర్గసభ్యత లే; దధఃపతితమా
స్మాకంబు సంఘంబటం
చు నవాచ్యంబులు పెద్దవాగెడు ప్రతీ
చ్యుల్ వాసి దృగ్దోషమా
ననముల్ వ్రాల్చిరి నీప్రబోధమున; ధ
న్యత్వంబుఁ గాంచెన్ నినుం
గని శ్రీభారతమాత; నీయనుజులై
గర్వింతు మేముం సుధీ ! ౫౨౦

కం. తనుఁగనఁజాలక విశ్వం
బునుగనఁగయతించు నద్వైమూఁకకు దయతో
ననఘమగుదృష్టి నొసఁగిన
మనీషిచంద్రా ! యివే ! నమస్కారంబుల్. ౫౨౧

గీ. ఆర్ష మతధర్మసంప్రదాయములఁ బెరిగి
తదవలంబంబు విడిన హైందవుల కీవు
నాయకతఁబూని యార్ష ఋణంబుఁదీర్ప
జాగరూకులఁ జేసితి స్వామి ! జేజె. ౫౨౨

గీ. అర్థకామైకతత్పరం, బాత్మమాని
యయిన పాశ్చాత్యఖండమిం కనవరతముఁ
బ్రాచ్యఖండంబునొద్ద, ఛాత్రక మొనర్ప
సాఁగు; నీయధమర్ణు లీజాతివారు. ౫౨౩

గీ. మీసదుద్యమ మెల్లభూమీతలంబుఁ
బ్రాఁకి శాఖోపశాఖలై వర్థిలంగ
స్వామి ! దీర్ఘాయురారోగ్యభాగ్యము లిడి
చెలఁగి విశ్వేశ్వరుండు రక్షించు మిమ్ము." ౫౨౪

కం. అనుచు నభినందనలే
ఖ నైకకంఠ్యముగ వ్రాసి కడుబత్తిని వా
రనిపి రమెరికాఖండ
స్థ నభోమణియై వెలుంగు స్వామివరునకుఁ. ౫౨౫

కం. పలువురు హిందూదేశపు
నలుమూలలనుండి సదభినందనశత మి
ట్టులెపంపిరి ; పత్రికలుం
దొలిపుట నింపెను జొహాన్నర్గ్షోడనె ప్రీతిన్. ౫-౨౬

మ. పోరి నాపశ్చిమఖండదేశ విబుధుల్
పుంఖానుపుంఖంబు పం
పిరి యాహ్వానము లామహామహుని వా
క్ప్రియూషముంగ్రోల నా
తురులై ; స్వామియు నుద్దిధీర్షువయి యు
ద్యోగించి తద్యాత్రకై
చరియించె న్నగరంబులుం, బురము, ల
శ్రాంతంబుగాఁ బల్లెలున్. ౫-౨౭

గీ. ఇసుకవేసిన రాలక యెల్లవేళఁ
జుట్టుకొనుచుండ్రు చుబ్బనచూఱఁగ్రోల
స్వామియుపదేశదివ్యవాచామృతంబు
వీర వారన; కాతండు విసువుగొనఁడు. ౫-౨౮

మ. ఒకరా ? యిద్దఱ ? ముగ్గురా ? నలువురా ?
యూరూర వేవేలు స్వా
మికృపం గ్రైస్తవధర్మముర్ వదలి సా
మీచీన్యసంపాదికై

దికధర్మంబును బూని తత్పదయుగాం
తేవాసు లైరన్న, బం
ధకమా లాఁతిమతంబు; హిందుమత మే
తన్మోక్షకంబై తగున్. ౭౨౯

గీ. మతము నేకాదు; వారు నామములు, వేష
ములును మాఱిచికొనిరి సమూలముగ నె;
మాఱ హృదయంబె యెయ్యది మాఱిపోదు?
అదియు మాఱుట కష్టసాధ్యంబుగాని. ౭౩౦

గీ. నాస్తికులుఁ, గ్రైస్తవులును, మానసిక శాస్త్ర
వేత్త, లజ్ఞేయవాదులు, భిన్నభిన్న
ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞు లాతనివాదమునకు
నంజలిఘటించి యయిపోయి రాస్తికులుగ. ౭౩౧

కం. వాదింపవచ్చి యయి త
త్త్వాదాక్రాంతుండు క్రైస్తవమతాచార్యుం
డాదినమునుండి శుశ్రూ
షాదులఁగావించె శిష్యుఁడై స్వామి కొగిన్. ౭౩౨

ఆ.వె. స్వామితో నొకండు చర్చింపఁగావచ్చి
చదువులేమిఁ దుర్టినిఁ జదికిలఁబడి
గుండెజాఱ, నాల్కెండ, మంచముఁబట్టి
బ్రదికెఁ జావుదప్పి తుదికి నెట్లొ! ౭౩౩

సీ. స్వామిసందేశమాలించి వానిఁగొలిచి
యాత్మవిద్యోపదేశంబునంది తుదికి
సన్న్యసించిరి స్త్రీపుంసజనులుగొంద;
ఱమృతములభించె నేని స్పృహ్యంబుగలదె ? ౫౩౪

కం. తదుపన్యాసశ్రవణముఁ,
దదీయసాన్నిధ్యవృత్తి , దచ్ఛిష్యత్వం
బొదవుటయుఁ బ్రజలు దలఁచిరి
యదృష్టఫలమేయటంచు నాఖండమునన్. ౫౩౫

సీ. అతని సన్నిధియందున్న నతని దివ్య
బోధ లాలించుచున్న, స్త్రీపుంసగణము
దివ్యలోకంబునందువర్తిలుచు గొందు
రద్భుతంబు నతీంద్రియంబగు సుఖంబు. ౫౩౬

కం. ఎక్కడిపశ్చిమఖండం ?
బెక్కడిప్రాక్కాలికంబు హిందూమత ? మె
ల్లెక్కెనో ? గిరిశృంగముపై
కెక్కినచదంమునఁ గ్రిందియేఱ్ఱబముగన్. ౫౩౭

మ. తమ ప్రాబల్యము నాఁడునాఁటికిని
విద్వన్మండలంబందు క్షీ
ణముకాఁజొచ్చె; మతోద్యమార్థము వదా
న్యత్వంబు లోపించె లో

కమునన్; రాబడిదగ్గఁ; గ్రైస్తవగురుల్
గగ్గోలుపాటొంది స్వా
మి మహత్త్వంబున మచ్చఁదేఁ దెగిరిసీ!
మిథ్యాప్రవాదంబులన్. ౨౩౮

ఆ. వె. లోకబాంధవుని విలోకింపఁజాలక
గుహల నణఁగియుండు గూబలనఁగఁ
గట్టు! యెదురుపడక క్రైస్తవాచార్యులు
చాటుమాటులందు సణుఁగుచుంద్రు. ౨౩౯

ఆ. వె. మాటలాడకుంటె మందని స్వామి ప్ర
త్యుత్తరింపఁబోఁడు దూషకులకు
నంతరరుల గెలిచినట్టివాఁ డెవ్వండు
నరకుసేయు బాహ్యశత్రువులను? ౨౪౦

౧౫. లండన్ సమాగమము

గీ. అమెరికాలోని స్వామి డిండిమముమ్రోఁత
వినికి "లండన్" మహాపురీ విజ్ఞగణము
అతని దరిసింపఁ, దద్బోధ లాలకింప,
నట్టులను సాఁచియుండి రాహ్వానమంపి. ౨౪౧

సీ. "ఈ దివ్యపూరుషుండే? షికాగోపురీ
మతసభానాయకమణి యనఁబడె;"
"ఈ జగాజెట్టియే? యీ మన క్రైస్తవా
చార్యులపాలి చిచ్చుఁబిడుగఁట"

"ఈ మహాభాగుఁడే? యెలప్రాయమందు న
స్ఖలితవృత్తబ్రహ్మచారి యనిరి"
"ఈ పుణ్యమూర్తియో? యిల నరాకృతిఁగొన్న
చదువులవేలుపుఁజూస యంట"

తే.గీ. "ఈ మహాత్ముకుండె హిందూమతాచార్యుఁ?"
"డీ ఘనుండొకో? యమోఘవక్త"
యనుచు నోడదిగిన యా వివేకానందుఁ
గనులపండువుగను గనిరి ప్రజలు. ౫౪౨

కం. అతనికిఁ దత్పౌరులు స్వా
గతంబు నర్పించి పూజఁగావించి సుసే
వితునింజేసిరి; "అభ్యా
గత స్స్వయంవిష్ణు"వన్న కథ సరిదాఁకన్. ౫౪౩

శా. మాయావాదముఁగూర్చి, ముక్తైజఁగు క
ర్మంగూర్చి, యోగంబునుం
బ్రేయశ్శ్రేయములం గుఱించియు సగం
భీరంబు పాశ్చాత్యదే
శీయుల్ మున్ విననట్టి యంశములు భా
షించె న్నుపన్యాసమం
దాయా క్రైస్తవ హైందవీయమత
సిద్ధాంతంబులన్ విప్పుచున్. ౫౪౪

కం. అడిగినప్రశ్నలకెడు నా
తఁడు ప్రత్యుత్పన్నబుద్ధిఁ దగిన సమాధానల్;
బిడివాదమునకు దిగెనా?
పడుపాటులు బ్రహ్మకెఱుకె; పలుకం దరమే? ౫౮౫

కం. ద్యుతి నలుగడఁ జిమ్ముచు న
ద్భుతదీపసహస్రకంబు ద్రోచిన వెలుంగుల్
యతిచంద్రుండు సభాంతః
స్థితుఁడయి సభ్యుల కుపన్యసించుచునుండెన్. ౫౮౬

కం. తదుపన్యాసపరంపర
పదింబదిగ సాఁగఁదొడఁగెఁ; శ్రావకులును స
మ్మదితాంతఃకరణుల; త
ద్వాదానదుని కౌశలం బవర్ణ్యంబుగదా! ౫౮౭

కం. దొలుతటి గురుకులమందుం
బలె నాంధ్రులు, మగలు, నేలఁ బద్మాసనులై
కొలువం దొడఁగిరి; పాశ్చా
త్యలోకమును స్వామి సలిపె నధఃకృతముల్. ౫౮౮

కం. జనసంఖ్య మెరగఁదొడఁగెను
దినదినమును స్వామిసభలఁ జెప్పలఁ దేలన్;
వినఁబడియె నతనినామమె
వనముల, వీధులను, విడిదిపట్టుల, నిండ్లన్. ౫౮౯

కం. ప్రకటించెను వార్తాప
త్త్రిక లాతనియద్భుతోపదేశములను, ద
త్సకలోదంతములను, విడు
వక నొకటియుఁ బూసగ్రుచ్చుపదిగిఁ బొగడుచున్. ౫౫౦

మ. యతిసందేశముఁ బ్రత్యహంబు విను చా
హ్లాదించి "మిస్ మార్గరెట్"
సతి విద్యాధనశీలసంపదల కా
స్థానం; బుపాధ్యాయి; య
ర్పితముం జేసి సనాతనార్ష మత సం
వృద్ధ్యర్థమై స్వామికిన్
సత్ప్రాణంబాత్మధనంబు, శిష్యయయి దీ
క్షం బొందె మోక్షేచ్ఛతోన్. ౫౫౧

కం. నామకరణంబొనర్చెను
స్వామి 'నివేదిత' యటంచుఁ బ్రస్తుతయగు సా
ధ్వీమణికి; నామె భగవ
త్స్వామినియై తను నివేదితం జేసి కొనెన్. ౫౫౨

ఆ.వె. విడువలేక తన్ను విడువ లండన్ పౌరు
లమెరికాకుఁ దిరిగి యరిగె స్వామి
ఆత్మదర్శనంబు నర్థించు 'హారిదాసి'
ముఖ్యశిష్యతతి సముద్ధరింప ౫౫౩

సీ. అమెరికాదేశ విశ్వవిద్యాలయముల
స్వామి యాహూతుఁడయ్యె నుపన్యసింప;
విని యుపన్యాస మాతని వేఁడికొనిరి
ప్రాచ్యతత్త్వోపదేశకపదవిఁ గొనఁగ ౨౨౪

కం. పిలువఁబడి మరల మరల
న్నొలికించెను రాజ,భక్తియోగంబుల సి
ట్టలముగ బోధాసవమును
బలుసంస్థల; స్వామిఁ జేనెపట్టనిరి జనుల్. ౨౨౫

కం. మొదలిడి కఱపం దొడఁగెను
వదలినపుటనుండి క్రొత్తపాఠంబుల నొ
ప్పిదముగ శిష్యావళికిం;
దదభ్యుదయకాంక్షఁ బ్రార్థనముసేయు గురున్. ౨౨౬

కం. కనుచుం గ్రమ్మఱఁ గ్రమ్మఱఁ,
బునఃపునము వినుచు నతని బోధలు, ఛాత్రుల్
తనిసియుఁ దనియరు మది ధా
త్రిని "శ్రేయసి కేన తృప్యతే?" యంద్రు గదా! ౨౨౭

కం. గేహేశూరులు బళిరా!
గేహేనర్దులును నయిరి క్రీస్తుమతగురుల్
బాహాబాహి నెదుర్కొన
సాహసమెదజాఱ స్వామిసాన్నిధ్యమునన్. ౨౨౮

కం. "అనుభూతాత్మాచరణంబులు
వినా కళవుచున్న క్రైస్తవియగురుల క
న్నను లెస్స యవ్విగల యీ
ఘనుండు (శ్రేష్ఠు"డని పత్రికలు స్తుతియించెన్. ౫౫౯

౧౫. కేంబ్రిడ్జి (అమెరికా) మహిళాసంఘాభినందనము.

గీ. అమెరికాఖండ "కేంబ్రిడ్జి"యందు స్వామి
చని యుపన్యాసమొసఁగె స్త్రీసమితియందుఁ
దమిని హిందూపురంధ్రి యాదర్శములను
వారలాలించి యద్భుతంపడి స్తవింప ౫౬౦

కం. మఱునాఁడు సభ్యరాంధ్రం
దఱు స్వామిని గౌరవించి తనియక దానన్
బరిపూర్ణభక్తి 'భువనే
శ్వరి'మహామాత కిట్లు వ్రాసిరి లేఖన్. ౫౬౧

శా. "మేరీమాత కుమారరత్నమును స్వా
మిన్ లోకకల్యాణకా
ర్యారంభార్థము క్రీస్తునింగనినయ
ట్లత్యంతపుణ్యాస దే
వేరీ! కాంచితి దివ్యమూర్తియయి పృ
థ్వీరత్నమై, సర్వలో
కారాధ్యుండయి శ్లాఘ్యుఁడైతగు వివే
కానందునిం బుత్రునిన్ ౫౬౨

కం. దరిసించి, యీ మహామహు
కథలు విని, దేవదూతగా ననుకొని, శి
ష్యాళికంబు సేయుచుంటిమి
తరింప ; నీకతన మేము ధన్యుల మంబా ! ౫౬౩

కం. తావకసుతుమూలంబునఁ
గావించెడు లోకసేవఁ గని భగవతి ! నీ
పావనపదపద్మములకు
మావిధి యందుము నమస్సమర్పణ మిదిగో ! ౫౬౪

గీ. తల్లి ! "హిందూపురంధ్రి యాదర్శము"లను
స్వామ్యుపన్యాస మాలించి సత్యముగను
నీచరిత్రంబె యంచుఁ జింతించినాము
స్వామి రోమాంచహర్షబాష్పములఁ బట్టి. ౫౬౫

ఆ.వె. పుత్రవతివి నీవ భువి వివేకానందు
కతన ; మాతృమంతుఁ డతఁడు జనని !
వేల్పుటావునోలె విబుధార్చ్యవైన నీ
కతన ; మిమ్ముఁ బట్టి క్షితియు ధన్య. ౫౬౬

కం. నీపెంపకము మహత్త్వమొ ?
నీ పుణ్యాశీఃఫలంబొ ? నీ దివ్యతయో ?
నీ పుత్త్రుఁడు నీరాజన
దీపంబై వెలిఁగె భూమిదేవి కరమునన్. ౫౬౭

ఆ.వె. అందుకొనుము ! మాత ! అస్మదర్పితము కృ
తజ్ఞతాపురస్కృతంబునైన
వందనాళి ; మాకు నందింపుమీ ! దివ్య
జీవనంబు గలుగ దీవనంబు." ౫౬౮

సీ. అమెరికాయందు స్వామియుద్యమము సాఁగె
మూఁడుపూలాఱుకాయల పోలుపుగొఁడ;
సరవిఁ జదలంటె నార్షవిజ్ఞానమందు,
హైందవులయందు బూజ్యత్వ మద్భుతముగ. ౫౬౯

సీ. స్థాపనముసేసి "న్యూయార్కు" పట్టణమున
స్వామివర్యుండు వేదాంతసంఘ మొండు
అచట వేదాంతపాఠ, ప్రవచన, మోక్ష
పథగవేషణ, మతసహాత్వము లమర్చె. ౫౭౦

కం. దరిసింప మరల "లండన్"
పురజను లాహ్వానమంపఁ బోయెను ; శిష్యో
ద్ధరణంబు, జగత్క్షేమం
కరకార్యాగంభ మివియె కద ! లక్ష్యంబుల్. ౫౭౧

శా. ఆరంభించెను స్వామి పాఠములు వే
దాంతంబునన్ ; మెల్లఁగా
వారిం గన్గొని వీరు, వీరిఁగని వా
ర్వార్వచ్చి భూమిష్ఠులై

తా రబ్రంబుగఁ దాల్చి చుక్కల నమూం
తం బభ్రమార్గంబునన్
సౌరావాసము కేగుచున్నటులె చిం
తం జేయుచుం ద్రత్తతిన్. ౫౨-౧

గీ. కర్మయోగంబు, జ్ఞానయోగంబు, రాజ
యోగహఠయోగములు, భక్తియోగకథలుఁ,
బాటఁబాడిన యట్లై యుపన్యసించె
విజ్ఞుఁ డాతండు ; కొట్టినపిండిదెల్ల. ౫౨౩

గీ. చివరి పాశ్చాత్యతత్త్వశాస్త్రియు, హిందు
తత్త్వశాస్త్రీయవిషయ సిద్ధాంతములను
త్రాసునం దూఁచి తత్తారతమ్యములను
స్వామి సభ్యుల నిర్ణయింపంగ నడుగు. ౫౨౪

గీ. స్వామ్యుపన్యాసములు పెద్దవరదల వలె
ముంచివేసెను లండనుపురజనంబు;
సలజడి జనించె వారి హృదంతరముల ;
విపరిణామంబు గలిగె జీవితమునందు. ౫౨౫

కం. ఆతని సందర్శనమును,
నాతనితో ముచ్చటించు, టాతనితో సం
గాత మొనర్చుటయుఁ, బ్రజా
వ్రాతంబు విశిష్టపుణ్యఫలమని తలఁచెన్. ౫౨౬

చ. వదలిరి బేరసారములు
వర్తకు; లిండ్లకుఁ బెట్టి తాళముల్
కదలిరి పిల్లజెల్లగొని
కాంతలు; బాలురు వీడి రాటలన్
ఉదయమునందు సాయమున
యోగివివేకుని బోధలన్ వినన్;
దదమృతపానలాలసమ
నస్యూల కన్య మిలన్ రుచించునే? ౨౭౭

కం. శతవృద్ధగు 'మాక్స్ముల్లరు'
యతి నామంత్రింపఁబోయి యాంగ్లంబునకున్
శ్రుతు లనువదించిన మహా
మతి యాతనిచేతఁ బెద్దమన్నన లందెన్. ౨౭౮

కం. ఇరువురును జ్ఞానవృద్ధులె;
యిరువురుఁ దాత్త్వికులె; వారి యాకూటమి సుం
దరమయ్యెను రత్నముతో
ధర రత్నముగూడుకొను విధంబున బళిరా! ౨౭౯

కం. చనె నంత స్వామి * 'ప్యారి'కి
'జినివా'కు నచటఁగదలి "స్విజ్జర్లాండుం"
గని పిమ్మటఁ జేరెను "జ
ర్మని"కిన్ "డాయిసను" బుధుని మన్నన లందన్. ౨౮౦

*"ప్యారిస్" లోని 'స' కారము మూకాక్షరము (Silent letter)

మ. తను స్తోత్రించు యతీంద్రుతోఁ బలికె నం
తన్ "డాయిసన్" పండితుం
"డనఘా ! హైందవు లారసుల్ నిగమవి
ద్యారాశి; కస్మాదృశుల్
వినుమీ ! దత్తులు; పంచమాంశకమె ప్రా
ప్తించుంగదా! మాకు; నా
య్యాన వేయేండ్లు తపంబొనర్చినఁ జతు
ర్థాంశంబునున్ రాదుగా !" ౫౮-౧

ఆ.వె. బ్రహ్మరథముఁ దనకుఁబట్టినయట్టి "డా
యిసను"పండితునకు నొసఁగి ముదము
విడువలే కతండు వెంబడింపఁగ స్వామి
మరల లండనునకు నరుగుదెంచె. ౫౮-౨

ఆ.వె. అతఁడువచ్చినట్టి యానాఁడు 'లండను'
పౌరజనము దలఁచెఁ బంధువుగను
దప్పిగొన్నయట్లు దద్బోధనములకుఁ
బరుగువారెఁ దొంటికరణి బత్తి. ౫౮-3

కం. మరల నుపన్యాసంబులు,
మరలం బోధనలు, మరల మరలం బ్రశ్నో
త్తరములుఁ స్వామిప్రయత్నం
బరయఁగఁ బ్రతివాని మోక్షమందించుటయే. ౫౮-౪

కం. కని తనయుద్యమ మెంతేఁ
గొనసాఁగుచు వేరుదన్ను కొనఁ బశ్చిమ భూ
మిని, స్వామి పయనమయ్యెను
దన మాతను మాతృభూమి దరిసింపంగన్. ౫౮౫

మ. తన వేదాంతమహోపదేశములచే
తన్ లోకముల్భ్రాంత లూఁ
పి నివర్తించి తదీయదృక్పథముఁ దె
ల్విం దత్త్వజిజ్ఞాస నా
త్మను బుట్టించె; విచిత్రవృత్తమిది; ప్ర
త్యగ్దిక్ప్రవాహంబుఁ దూ
ర్పునకుంద్రిప్పిన ప్రాజ్ఞచంద్రుఁడు నరేం
ద్రుం డర్చనీయుం డిలన్. ౫౮౬

గీ. తెలిపి తనయాశయంబు శిష్యుల కతండు
పయనమునకు ముహూర్తనిర్ణయ మొనర్చ
వదలి వ్రేపల్లె మధురకుఁ బయనమైన
శౌరినింబోలెఁ గాంచిరి పౌరులెల్ల. ౫౮౭

౧౭. లండను వీడ్కోలు

ఆ.వె. ఛాత్రపుంగవుండు 'స్టర్డీ' మహాశయు
యాజమాన్యమునను యతివరునకు
వీడుకోలొసంగ విపులసన్నాహంబు
నాగరాళి యొక్కనాఁడొనర్చె. ౫౮౮

మ. కమనీయంబు వితానమంటప మలం
కారంబుఁ గావించి, ధూ
పములన్, దీపములన్, మనోహరముగా
భాసించి, పూఁదోరణాల్
ప్రముఖద్వారములందుఁగట్టి గొనుక సౌ
వర్ణాసనంబందు స్వా
మి మహోత్సాహతఁ గూరుచుండ నిడి రు
న్మీలింప హస్తధ్వనుల్. ౨౦౯

కం. విభవోపేతము, దివ్యం
బభూతపూర్వమగు నా సభాంతరమందున్
అభినందనపత్త్రింబును
సభాపతి పఠించె నిలిచి 'స్వస్తి' బుధుఁ డిటుల్. ౨౧౦

కం. "శ్రీమహనీయగుణా! ఉ
ర్వీమండలమండనా! వివేకానంద
స్వామీ! సర్వప్రేమీ!
గోమీ! గ్రహియింపుమీ! యనో!మా ప్రణతుల్. ౨౧౧

చ. దినదినవర్ధమానమయి
దిక్కుల శాఖలు విస్తరిల్లఁగా
ఘనముగ నేల వేరులు ది
గన్ ప్రబలంబగు మా దుసభ్యతాం

గొని తగ నాత్మవిద్యయను
గొడ్డలిపెట్టులు వేసి చేసి ఛే
దనమును, దివ్యజీవనర
థంబున కడ్డడలించి తో యతీ! ॥-౨

గీ. యుగయుగంబులనాఁటి; దనూహ్యమైన
యాదిగల దార్ష సంస్కృతి యార్యమిశ్ర!
'ప్రాఁతది పసిండి 'యను మేలిపలుకు మాకు
ననుభవమునకువచ్చె నీదైన దయను. ॥-3

గీ. బుద్ధభగవాను నెల్లరు పూజసేతు
"రాసియా జ్యోతి" యంచు; మహాత్మ! నీవు
శోభమానుండవల 'జగజ్జ్యోతి' నాఁగ
నగు స్వభావోక్తి యిది; కాద యతిశయోక్తి ॥-౪

ఆ.వె. నేలవిడిచి సాము నెఱపుచు గడపైని
నెక్కి తాండవించు నీప్రజలకు
నీవు "బ్రహ్మవిద్య యిదిగాద" "యిది"యంచుఁ
దెలిపి గర్వముడిపితివి మహర్షి ! ॥-౫

కం. వడఁగొన్న యట్టి వారల
కెడసేరన జీవయాత్ర నెంతయుఁదాపం
పడు మాదృశులకు దేవా!
ఇడెఁ గడునూఱటఁ ద్వదీయహితబోధనముల్ ॥-౬

కం. నీసేలు మఱువఁజాలము
స్వామీ! కైకొంటి మమ్ము ఛాత్రులఁగా; మీ
భూమికి మాభూమికిసిఁ
క్షేమంకర! కట్టినావు సేతువు నడుమన్ ౫౭

గీ. లోకబాంధవు భాతి సుశ్లోక ! నీవు
పూర్వపశ్చార్ధగోళముల్ పొందఁబెంపు
సలిచి పర్యాయమున వాని వెలుఁగఁజేసి
తమముఁబాఁపుము దివ్యబోధమున సతము.” ౫౮

మ. పెరలుం బల్కు రోకశ్లోకశ్లుగ సభా
వేదీతటి న్నిల్చి “ స్వా
మిరుణం బెట్టులుఁదీర్పఁజాల”మనుచున్
“ నేమింక నేరీతిఁ దం
డిరినిం బాసినయట్టి యర్భకుల మా
డ్కిన్నుందు?” మం “చెల్లరుం
బరిదేవించుచు స్వామి నాఁపుఁ”డనుచున్
భాషించి రుద్బాష్పులై ౫౯

చ. పలుకుచుఁ బల్కఁ జొక్కఁడు స
భాస్థలి నిల్చి యెలుంగు రాల్పడన్
బలుకఁగ రాక పైపలుకు
మానె సగంబున; నాఁచి యాఁచి యె

ట్టులో! యొకరుండు, వాక్కులఁగ
డుం దడఁబాటువహించు చోండు, మా
టలఁదునియించుకొం చోకఁడ
టన్ స్వకృతజ్ఞతఁ దెల్పిన త్రతిన్ ౬౦౦

కం. ఒక కన్యానందాశ్రువు,
లోకకను దుఃఖాశ్రుకణము, లోలికింపంగా
సకలజనంబులు స్వామికిఁ
బ్రకటించిరి తమజోహా ర్లపారభక్తిన్ ౬౦౧

గీ. తదభినందనపత్రి మాతఁడు గ్రహించి
సభ్యకరతాళనాదముల్ చదలుముట్ట
శాంతరసమొల్కుచున్న యాస్యమున నిలిచి
శిష్యవత్సలుఁడై వచించెను సమాధి. ౬౦౨

కం. అనుకొన్న ముహూర్తంబున
జనవంద్యుం డాంగ్లశిష్య సహితుండై త
న్ననుపఁగ వేవేల్పెద్దలు
వనధితటిన్నిలిచి నావపయిఁ బయనించెన్. ౬౦3

గీ. పత్రికావార్తలం బట్టి స్వామిరాక
నెఱిఁగి యాసేతుహిమశైల భరతదేశ
మార్షధర్మసముద్ధర్తయైన యతని
కర్పణమొనర్పనుండె సుస్వాగతంబు. ౬౦౪

౧౫. సింహళ స్వాగతము

ఆ. వె. విజయభేరి మ్రోడ వేంచేయు యతి కర్ఘ్య
పాద్యముల నొసంగఁ బరమభక్తి
నోడరేవునొద్దఁ గూడిరి సింహళ
ద్వీపగతులు పెక్కువేలమంది. ౬౦౫

మ. మినుముట్టంగను హర్షనాదములు స్వా
మిం దింపి; కైసేసి యా
యన కంఠంబును బూలమాలికలతో,
నర్పించి నీరాజనల్,
పెనువాద్యంబులు మ్రోఁగ బుష్పరథసం
విష్టుఁ యతిం బుష్పతో
రణమార్గంబున వారు సేర్చిరి సభా
రంగోల్ల సద్వేదికన్. ౬౦౬

కం. అనఘుం డలంకరింపఁగ
గనకమయాసనముఁ గురిసెఁ గల్పితసుమవృ
ష్టి నభంబునుండి వింతగ ;
జనకౌతూహలము పెరిగెఁ జాలక యెల్లల్. ౬౦౭

గీ. దివ్యలోకంబునుండి ధాత్రికిని దిగిన
దేవఋషి కట్లు ప్రజలు జేజే వచింప
శాంతరసమును, బ్రహ్మతేజంబు మెరయ
వేయిసూర్యులపెట్టయి వెలిఁగె గద్దె. ౬౦౮

కం. హిందూప్రతినిధి యగు "ఆ
నందకుమారుండు" ముందునన్ నిలఁబడి యా
నందాశ్రువుల వివేకా
నందస్వామ్యంఘ్రులకుఁ బ్రణామ మొనర్చెన్. ౬౦౯

ఆ. వె. "స్వాగతంబు! స్వామివర! వివేకానంద!
స్వాగతంబు! నీకు జ్ఞానరాశి!
స్వాగతంబు! నీకు సర్వలోకారాధ్య!
స్వాగతంబు! నీకుఁ బారికాంక్షి! ౬౧౦

కం. స్వామీ! విశ్వమతసభా
ధామము శృంగమున నార్షధర్మపతాకన్
స్థేమమున నిలిపి పశ్చిమ
సీమ తలను వ్రాల్చె నీకు జేజేలయ్యా! ౬౧౧

గీ. ఓ మహామతి! యయ్యగస్త్యోదయమున
బురదవిఱిగినయట్లు నీపోకకతన
విఱిగి పాశ్చాత్యపాషండ వివిధమతము
లాసభం దేఱె జలమట్లు లార్షమతము. ౬౧౨

కం. మనలను హీనులనుకొను
జనులను మనహీనులుగఁ జలిపితి స్వామీ!
నిను గౌరవించుటనఁ జం
ద్రునకున్ నూల్పోగొసంగు త్రోవ యగుఁగదా! ౬౧౩

ఉ. ముప్పదిమూఁడుకోట్ల జన
ముల్ తలయెత్తి మనంగఁ జేసి నా;
వెప్పుడు నీదుపేరు స్మరి
యించుకొనంగను జేసినావు ; క
న్యాప్పావనరించి మోక్షపద
విన్ నడిపించితి వన్యధర్ములన్;
ఇప్పుడమిన్ భవాదృశుల
నెయ్యెడలం గనమైతి మో ఋషీ! ౬౧౪

గీ. మన సనాతన మత ధర్మమునకు స్వామి !
నీవొనర్చిన మహనీయ సేవఁ దలఁప
బదములు సమర్థములుగావు పలుకుటకును
వ్రాయుటకు ; మౌనమే సమర్థకము నిజము. ౬౧౫

కం. ఏతఁడు జననంబందుట
జాతిసమున్నతి వహింపఁజాలును భువి యం
దాతని జన్మమె సఫలము;
లాఁతులుగారే? యజాగళస్తనసదృశుల్. " ౬౧౬

చ. అనిపఠియింపఁగాఁబడిన
స్వాగతపత్రిక స్వీకరించి యా
యన కరతాళనాదనిన
దంబులు నింగినిముట్ట నిల్చె వం

దనములచేత వారికిఁ గృ
తజ్ఞతఁ దెల్పి వచించెఁ దా "సనా
తనమత ధర్మదేవతదె
త్వత్కృతసత్కృతి"యంచు నమ్రుఁడై.

మ. మరియుం బల్కెను స్వామి "ఆర్షమతధ
ర్మంబుం గ్రియాశూరులై
చరియింపుండు! గ్రహించి సాంఘికదురా
చారంబులం ద్రోలుఁడీ!
పరిరక్షింపుఁ డనాథలోకముఁ గృపా
వచ్చిత్తులై నిచ్చ; లి
ద్ధరణిన్ మాధవసేవగాఁ దలఁపుఁడీ!
తత్సేవ మోక్షార్థులై." ౬౧౮

కం. అతఁ డంతటఁ "బావనభా
రతవర్షము"గుఱించి కనులు రహిఁవిప్పి కనన్
శ్రుతపూర్వముగాని కథా
తతితోడ నుపన్యసించెఁ దత్రత్యులకున్. ౬౧౯

గీ. ఆ'కొలంబో'పురమునుండి యతఁడు గదలి
"కాండి" 'జాఫ్నా'దులందు స్వాగతముఁ గొంచు
దివ్యసందేశ మిడుచుండెఁ దీర్ఘసేవ
కట్లు తనుఁ జూడవచ్చినయట్టి ప్రజకు. ౬౨౦

౧౯ భాస్కరసేతుపతి స్వాగతము

కం. అటనుండి స్వామి 'పాంబన్'
పుటభేదనమునకుఁ జనియె; భూనాథుం డా
దట "భాస్కరసేతుపతి" య
చటఁ బ్రతిపాలించుచుండె సందర్శింపన్. ౬-౨౧

మ. అతఁ డాస్వామిపదాంబుజంబులకు సా
ష్టాంగప్రణామంబు లా
యతభక్తిన్ సవరించి యిచ్చియును పా
ద్యార్ఘ్యంబు, లర్పించి హా
రతి, నాసీనునొనర్చి యాత్మశకటీ
రాజంబుపై, లాఁగె నూ
డ్చి తురంగంబుల రాజవీథిఁబడి "జే
జే స్వామి"కం చాడుచున్. ౬-౨౨

గీ. రామలింగేశ్వరస్వామి స్వామివరుఁడు
దర్శనమొనర్చి యాత్మసందర్శనమున
కరుగుదెంచిన భక్తసంప్రార్థితుఁడయి
భక్తియోగంబుగుఱించి యుపన్యసించె. ౬-౨౩

గీ. "తీర్థమందురు తత్త్వోపదేశనమును,
దదుపదేష్టను; నిలను దత్ప్రాప్తి పొంది
దేశదేశంబులందు యాత్రింపవలయు;
నతఁడు హిమమును రవివోలె నఘము లడఁచు. ౬-౨౪

ఆ.వె. భక్తిలేనిపూజ పత్రిచేటందురు;
పత్రిపూజ సలుపవలయు భక్తి;
హృదయసరసిజమున నీశ్వరార్చనసేఁత
యుత్తమోత్తమంపు బత్తి సుండు. ౬-౨౫

కం. గుడిలోపలివిగ్రహమే
యొడఁదను భ్రమియింపవలవ దీశ్వరుఁడని; యా
తఁడు పడుగుపేకలై యె
ప్పుడుఁ దరతమభావముడిగి విశ్వమునందున్. ౬-౨౬

కం. విరిదండ బొందువలె నీ
శ్వరుండు భాసిల్లు జీవజాలమునఁ, దదీ
శ్వరు సేవింపుఁడు దీనో
ద్ధరణద్వారమునఁ జూపి త్యాగము సతమున్. ౬-౨౭

గీ. సకలకాలంబెనో! దురాచారములనె
సలుపుచు జనుండు దీర్ఘయాత్రలకు వెడలుఁ;
గడుగఁజాలవు జలములకల్మషములఁ
గాలు నను తాపతప్తుండు గా నతండు." ౬-౨౮

ఆ.వె. ఇట్లు బోధసేసి యెలమిఁగొల్పిన స్వామి
బ్రీతిగొలుప నాఁడు సేతుపతియు
నన్నవస్త్రదాన మాచరించెను; బీద
సాదు లెదిగినట్లు మోదపడిరి. ౬-౨౯

సీ. సేతుపతిరాజు శ్రీస్వామి మాతృభూమి
నడుగువెట్టిననాఁటి చిహ్నముగఁ బెద్ద
ప్రస్తర స్తంభ మొండు నిర్మాణపఱచి
యందుఁ జెక్కించె నీ క్రింది యక్షరములు. ౬౩౦

మ. "అనవద్యుండు ప్రతీచ్యఖండము వివే
కానందుఁ డుద్బోధఁ బా
వనముం జేసి సనాతనార్ష మతముం
స్థాపించి సౌభ్రాత్రముం
జెనుపొందించి, సశిష్యుఁడై భరత భూ
మిం డిగ్గి మున్ముందుగాఁ
దనపాదార్పణముంబొనర్చిన పవి
త్రక్షేత్ర మీసీమయే." ౬౩౧

ఆ.వె. రామనాథనగరరాజు భాస్కరసేతు
పతిని ననుగమించి స్వామి సభను
స్వాగతము గ్రహించి స్తవియించె 'రాజర్షి'
యంచు ధర్మరతుని నతనిఁ బెద్ద. ౬౩౨

ఆ.వె. మహితుఁ డతఁడు వెడలి మధురను, తిరుచ్చినా
పల్లి, కుంభఘోణపత్తనములఁ
గనుచు, స్వాగతములు గొనుచుఁ జెన్నపురంబుఁ
జనుచునుండె ధూమశకటిపైని. ౬౩౩

ఉ. స్వామిదిదృక్షమాణజన సంఘ
మొకానొకస్టేషనొద్దఁ ద
త్స్వామిని రైలునాఁపుమని
ప్రార్థనఁ జేసి, వృథాశులై క్షణం
బేమియుఁదోఁచకుండ దుది
నెల్లరు నిస్పృపటాలబద్దెలం
'దేమయినన్ సరే' యని శ
యించిరి పెద్దశరించి యుత్తతిన్. ౬౩౪

ఆ.వె. దూరదర్శియైన ధూమశకటయంత
బండినాఁపఁ, గనులపండువుగను
దర్శనంబొనర్చి తండోపతండముల్
ప్రజలు గొనిరి స్వామిపాదధూళి ౬౩౫

కం. ఆశీర్వదించి, ధర్మ
ప్రాశస్త్యము, దుర్గతోద్ధరణమును దగ ను
ద్దేశించి కఱచె స్వామి ; హృ
దాశ ఫలించుటను వారలరిగిరి ప్రీతిన్. ౬౩౬

మ. భగవానుండగుస్వామి రైలు నట "నాఁ
పంజాల"నం జెంతయుం
బొగరుంబోతయిపల్కు 'మాస్టరు' మహా
మూఘుండు దర్శించి కే

లొన్గిచేఁ స్వామికి ; నాప్రజంబలికె
"మీ పుణ్యాన నేఁగంటి శ్రీ
భగవత్పాదుని ; దోషినైతి మొదటం ;
ప్రార్థింతు"నంచుఁ దగఁ. ౬౩౭

౨౦ చెన్నపుర స్వాగతము.

గీ. స్వర్గపురలక్ష్మి ధర్మదేవతకుఁబోలెఁ
జెన్నపురలక్ష్మి యాగాగ్నిసన్నిభుఁడగు
స్వామి కాతిథ్యమర్పింప సజ్జితయయి
చెలువుమెయినిల్చె "ఎగ్మూరుస్టేష"నందు ౬౩౮

కం. పురజనులెల్లరుఁ దమ హ్యా
త్తురంగమంబులనుగట్టి కోడ్కాని వెసఁదె
చ్చిరి తద్వేళంబ మోర్వక ;
యరుదెంచెను రైలు జయజయధ్వని చెలఁగఁ ౬౩౯

ఆ.వె. త్రొక్కుకొంచు నొండొరులఁ ద్రోసికొంచును
స్వామిగూరుచున్నబండి డాసి
ప్రజలు గర్భగుడినిఁ బరిఢవిల్లెడు వేల్పు
భాతి మెరయుచున్నవానిఁ గనిరి. ౬౪౦

కం. కోమాలెఁబోని చక్కని
పూమాలను జారుకంఠమునఁ దొడుగంగా
దామోదరుఁడై మెరసిన
స్వామికిఁబాద్యార్ఘ్యములను సలిపిరి పూజల్ ౬౪౧

సీ. 'జయ ! వివేకానంద ! జయ ! రామకృష్ణ శి
 ష్యాగ్రగణ్య ! స్వామి ! స్వాగతంబు"
"జయ! సనాతన ధర్మ సంస్థాపనాచార్య !
 జయ ! విద్వదగ్రణీ ! స్వాగతంబు"
"జయ ! విశ్వమతసభాజయపట్టభూషణ !
 జయ ! పుణ్యపూరుషా ! స్వాగతంబు"
"జయ ! భారతీయ యశశ్చంద్రికా చంద్ర !
 జయ ! దీనసేవకా ! స్వాగతంబు"

గీ. స్వస్తి! భువనేశ్వరీ పుణ్యభాగ్యమూర్తి !
"స్వస్తి ! (శ్రీ) విశ్వనాథార్య వంశరత్న !"
అని పతాకితమగు తోరణాధ్వమందుఁ
బ్రజలు మెరవణి నడిపింప స్వామివెడలె. ౬౮౯

కం. పునరుక్తపదాభాసము
లనఁదగె జయజయరవంబు, లాయతివర ద
ర్శనములును, వానిమృదుభా
షణసంశ్రవణములు, నాప్రజాస్తోమములోఁ. ౬౮౮

కం. స్వకళాశాలసమీపము
నకురాఁగ మహోత్సవము ప్రణతులిడి విడి త
చ్ఛకటాశ్వంబుల లాగిరి
స్వకరంబుల 'జే'యటంచు బాలురు స్వామిన్. ౬౮౮

ఆ. వె. అడుగులంటి, కావిమడుఁగు గండ్లకునద్ది;
తోడనడచి, పాదధూళిఁదాల్చి,
గాలిదాఁకఁగోరి, కడిఁది సేవించిరి
చిన్న పెద్దలెల్లఁ జెన్నపురిని. ౬౮౫

మ. నవరాత్రంబులు చెన్నపత్తనమునన్
వాసించి కావించె శి
ష్యవరప్రార్థితుఁడై యపూర్వ ముప
న్యాసంబులన్ స్వామి " హైం
దవవేదాంతులు"; "భారతర్షితతిఁ"; ప్ర
త్యక్షమ నాయుద్యమ
పువిధానంబు"ల "భావిభారతపథం
బుం"గూర్చి రుచ్యంబుగన్ ౬౮౬

గీ. చెన్నపురమందు స్వామి యున్నన్నినాళ్ళు
ప్రజకుఁ దిరునాళ్ళయయ్యెను; స్వామికథయు
రామకథయయ్యె నదసీయరమ్యమూర్తి
శ్రీసదాశివమూర్తియై చిత్తమెక్కె. ౬౮౭

గీ. ధర్మశాస్త్రోక్తసన్న్యాసిధర్మముల న
తండు పాటింపఁడఁట; నిషిద్ధము సముద్ర
యానమొనరించెనంట; యయ్యఘము మోఁపి
తెగడికొనుచుండి రచటి శ్రోత్రియులు వాని. ౬౮౮

మ. తిలకోపాధ్యాయుఁడు, లోకమాన్యుఁడు, మహో
ధీ బాలగంగాధరుం
డలస్వామిం దనపుణ్యపత్తనమునం
దర్శించి సందేశవా
క్కుల నాలింపఁగఁజేయ రాష్ట్రీయులకు
త్కుంఠయ్యె; నాకోర్కె ని
ష్ఫలమయ్యెన్ సని లేమి స్వామికిఁ దదా
హ్వానంబు సెల్లింపఁగన్. ౬౪౯

ఆ.వె. లోకమాన్యుఁడతఁడు; లోకమాన్యుఁడితండు;
నొండొరువుల కెడఁదనుండెఁ బ్రీతి;
కర్మయోగి యతఁడు; జ్ఞానయోగి యితండు;
క్షేమకరులె జగతికిని నిరువురు. ౬౫౧

ఆ.వె. పలవరించుచుండె స్వసుతరత్నము, లోక
రత్నమైన స్వామి రాకకొఱకు
వంగదేశమాత పవలును రేయియుఁ
గనుచునుండె దారి దినదినంబు. ౬౫౧

ఆ.వె. చెన్నపురికి స్వామి చేరిన ట్లాలింప
నారటంబు హెచ్చె నతనిఁ గాంచఁ;
బ్రియజనంబు దగ్గఱించినకొలఁది సం
బంధిహృదయ మక్షమత్వ మొందు. ౬౫౨

౨౧. కలకత్తా స్వాగతము

కం. కలకత్తానగరమునకు
వెలల బయలుదేరు శ్రీ వివేకానందుఁ
జలనిధి తలపైఁ దాలిచి
కొలునరిచందమున మోసికొనిపోయెఁ దగన్ ౬౫౩

మ. అలదర్భాంగ మహామహీంధవుని యా
ధ్యక్ష్యంబునం బెద్ద పె
ద్దలతో స్వాగతసంఘమేర్పడియె ; ప్ర
స్థానించి మున్ముందు స
భ్యులు ప్రద్యుద్గమియించి పానసపదం
బుల్ మ్రొక్కి యయ్యోడ దిం
పి లలిం దెచ్చిరి వేఱు రైలుపయి స్వా
మిన్ వంగభూభాగ్యమున్. ౬౫౪

ఆ. వె. వేచియున్న వేలవేలజనం బైక
కంఠ్యమును జయప్రకారరవము
ప్రీతి వంగ జనని వేనోళ్ళఁ దదభినం
దన మొనర్చునట్లు దనరె నపుడు. ౬౫౫

మ. తను, శుభ్రాంశుని నాచకోరముల చం
దానం బ్రతీక్షించు వా
రి నమోవాకములం గడుందనిపి త
చ్ఛ్రేష్ఠుండు వార్వారు వే

సినపూదండలరాసి మున్గి విజయం
చేసెం బ్రాహ్మోళీముఖం
బున సౌధస్థపురంధ్రు లాదట
మెయిం బుష్పంబులం జల్లఁగ౯. ౬౯౬

గీ. ఆంగ్లశిష్యసమేతుఁడై యరదమందు
వచ్చుస్వామిని దరిసించి పౌరజనులు
సపరిజనముగ నూరేఁగు శంకరునకుఁ
బగిది గొబ్బండ్లుఁ, బూలు, నివ్వాళులిడిరి. ౬౯౬

ఆ. వె. ఆఁపి స్వామిరథము నచట మధ్యోఽధ్వము
తురగములను విప్పి త్రోలి దవ్వు
జనులు లాగినారు ‘ జైస్వామి ’ కనుపల్కు
భూనభోంతరముల బోరుకలఁగ. ౬౯౭

ఆ. వె. స్వామి యుత్సవంబు సాఁగిన రథ్యలో
నేల రాలినట్టి పూల నేటి
నేత్రములకు నద్ది నిర్మాల్యముగ నెంచి
పౌరజనము శిరసుపైనిఁ దాల్చె. ౬౯౮

మ. చనుచుం దోరణాలం, బతాకలను, భా
స్వంతంబుగా నున్న ర
థ్యను వాద్యధ్వని పిక్కటిల్లఁగ వివే
కానందుఁడానాఁటి యు

ద్రిని కాయంబు గురుత్వపరంపర సము
తకృత్తంబుఁ గావించి వ
చ్చిన వాస్తోష్పతినిం దలంపునకుఁ దె
చ్చెం దద్ద్విజాగ్రేణికిన్. ౬౬౦

కం. జనులెవ్వరుఁ గనివిని యెఱుఁ
గని స్వాగత సభను స్వామిఁ గాంచనపీఠం
బున నునిచి పుష్పవృష్టి న
తనిపైఁ గురియించి స్వాగతముఁ జదివిరిటుల్. ౬౬౧

సీ. "స్వాగతము! రామకృష్ణ శిష్యాగ్రగణ్య!
వంగ జననీ శిరోరత్న! స్వాగతంబు!
భారతజ్యోతి! కైకొమ్ము స్వాగతంబు!
వైదికసముద్ధరణ! యోగీ! స్వాగతంబు! ౬౬౨

గీ. "ఇది మహోదయంబ" "యిద్ది బ్రహ్మోత్సవం"
"యిదియె విజయదశమి యిలకు" అనిరి;
సర్వపర్వములును స్వామి మొత్తంబయిఁ
గూడినట్లు మాకు నేఁడు దోఁచె. ౬౬౩

కం. ధరియించినావు స్వామీ!
నరేంద్రనామంబు చిన్ననాఁ; డది యయ్యెం
బిరు దపుడు నిపుడు; పొగడం
దరంబె? త్వత్పితృసుదీర్ఘదర్శిత్వ మిలన్. ౬౬౪

ఆ.వె. ఆఱిపోవనున్న యార్షధర్మజ్యోతిఁ
జమురు నింపి లెస్స శతసహస్ర
భానుదీప్తి వెలుఁగు దానిచే నెల్ల ఖం
డముల యిరులఁ ద్రోలఁచినావు స్వామి! ౬౬౫

గీ. రత్నగర్భాహ్వయంబు సార్థత వహించె
స్వామి! సుతరత్నమైన నీ జన్మమునను;
'మాతృదేవో భవ' యటన్న మాట నిలిపి
తివి భరతమాత ఋణమును దీర్చివైచి. ౬౬౬

గీ. రాష్ట్రముల నీకతన వంగరాష్ట్ర మలరె;
దేశములయందు భారతదేశ మొప్పె;
ఖండములయందు 'ఆసియాఖండ'మమరె;
"అత్యతిష్ఠద్దశాంగుళ మ్మ"నఁగ స్వామి! ౬౬౭

ఆ.వె. మా సహోదరుఁడవు; మా సహాధ్యాయివి;
మా సఖుండవ; వింక మా గురుండ;
వాక్కుటేమి? స్వామి! నిక్కంబు మాకేమి
కావు? నీకు నేమి కాము మేము?" ౬౬౮

గీ. సభ్యపక్షంబునఁ బఠించి స్వాగతంబు
రజతపేటిక నిడి సమర్పణ మొనర్ప
స్వామి తదనుగ్రహార్థంబ సంస్పృశించె;
ధన్యవాదంబులు వియత్పథంబు నంటె. ౬౬౯

ఆ.వె. అంత స్వామి లేచి హర్షధ్వనులతోడఁ
దన కృతజ్ఞభావమును వచించె
మొగిచి కేలుదోయి దృగమృతపూరంబు
సభ్యజనము మీఁద జాలువాఱ. ౬౨౦

మ. 'ఎవరెస్ట్' శృంగముకన్నఁ దుంగమునుఁడీ!
హిందూమతం బొంపె; యి
య్యవనిం; గన్పడ రాత్మదర్శనముకై
యంతంత యత్నించిన
ట్టి వివేకుల్ మన నేలఁ దక్క, 'నహి' చుం
డీ! యార్షధర్మంబుక
న్న విశాలంబు సహిష్ణువైన దొకఁడ
న్యం బీ ప్రపంచంబునన్. ౬౨౧

కం. శ్రుతియుక్త్యనుభవముల నీ
మతంబె స్థాప్యంబు; లాఁతిమతములు గావీ
క్షితి; మన కుపదేశింపఁగ
నితర మతాచార్యవర్గ మేమి యెఱుంగున్? ౬౨౨

కం. మన కెద్ది హేయమో! దా
ని నుపాదేయముగ మది గణించు ప్రతీచ్యుల్
మనకుం గఱపెడివారఁట!
జనుషాంధులు చూపఁగలరె సరియగు బాటన్? ౬౨౩

ఆ.వె. ఒక్కయూరి కొప్పుచుండు వేత్రోవలు;
దనరు నందు సత్పథంబొకండె;
ముక్తికున్న మార్గముల నార్షమార్గంబె
యుర్వియందు నుత్తమోత్తమంబు. ౬౭౪

కం. మనల సనాతన సంస్కృతి
యనుదార, మనుత్తమంబు, నని పొగడికొనం
బని తీఱునె? యౌషధగుణ
మును వర్ణించిన నె రోగము ప్రశాంతిలునే? ౬౭౫

కం. "సకలంబు బ్రహ్మమయ" మని
శుకానువాదంబొనర్తు సూరులు గడు జా
తి, కుల, తరతమత్వంబులు
ప్రకటించుచు; సందొసంగెఁ గ్రైస్తవుల కిదే! ౬౭౬

కం. కులతారతమ్యరాహువు
గళంబు వెల్వడిన గాని కనఁబడదు సుఁడీ!
ఇలవేరికినిఁ బ్రహ్మము;
కలుగదుగద! మోక్షమపుడుగానియరయఁగ. ౬౭౭

ఆ.వె. వట్టిసాంఘికములు వర్ణధర్మంబులు;
కావు పారమార్థికములు దలఁప;
ఆకు నాకుచుండి రవివేకులై బెల్ల
మవలఁ బాఱవైచి యవనిజనులు. ౬౭౮

సీ. తల్లి రోసిన పిల్లను దాదిరోయు ;
బ్రాహ్మణుఁడుదాఁకకున్న నెవ్వఁడు దాఁకు ?
మాలనింగాంచి త్రోసి పాదాలకేఁగ
నీశ్వరుఁడు వాని దాదాలకేఁగఁజేసి ? ౬౭౯

ఆ.వె. వాదులాట వలదు పరమతస్థులతోడ ;
నెవరిత్రోవ వారినేఁగ నిండు ;
ఆత్మరక్షణార్థ మాయత్తులరగుండు ;
రమ్మనుండు వారు రాఁదలంప." ౬౮౦

కం. అనిమరియు 'షికాగో' పుర
మునుపన్యాసముల సారమును, దద్దేశం
బునఁ దనపూనిన యుద్యమ
మును బూసంగ్రుచ్చినట్లు బోధలొనర్చెన్. ౬౮౧

౨౨. 'రామకృష్ణ సేవా' సంఘస్థాపనము

కం. తరువాతఁ గొలఁదినాళ్ళకు
జరిపించెను రామకృష్ణ జన్మోత్సవ మే
గురువున కేశిష్యుండును
జరిగింపనిపగిది లోకసంస్తుత్యముగన్ ౬౮౩

కం. మతసామరస్య పూర్వము
క్షితివేదాంత ప్రచారకృత్యము, దీనో
ద్ధృతి, దేశీయపరిశ్రమ
తతివృద్ధియు, సంస్థ ముఖ్య ధర్మములయ్యెన్. ౬౮౪

ఆ.వె. సూత్రములకు వ్యాఖ్యఁజొప్పున నిమ్మాఁడు
ధర్మములకు వివృతి దద్దఁబెరిగెఁ ;
త్యాగసేవలే ప్రధానంబు ; శుద్ధస
న్న్యాసివరులె దానినడపువారు. ౬౦౫

మ. నిగమాంతంబుల నాత్మమోక్షణమె వ
ర్ణింపంబడెఁ లక్ష్యమై ;
తగ నీసంస్థకు దీనమానవసము
ద్ధారంబు వేఱొండు రెం
డగులక్ష్యం ; బిదె యార్షధర్మమగుఁ ; గ
ణ్యాదుల్ స్వమోక్షేచ్ఛ లి
వ్వగ దుఃఖార్తశకుంతలాదులకు సే
వల్ సేసి రక్షింపరే ? ౬౦౬

౨౩. స్వామి దివ్యానుభవములు

ఆ.వె. దాని దీనిఁగూర్చి తన్నుఁ బ్రశ్నించెడు
వారలకు వచించు స్వామివరుఁడు
స్వానుభూతు లప్పుడప్పుడు ; శంకింప
వలనుగాదు ; నమ్మవలయు వాని ౬౦౭

సీ. "అమెరికాఖండమున నొక్కయంబుజాక్షి
నిండుఁ బాయంపుఁజిన్నది ; నే వచింపఁ
గృష్ణకథ విని యెడఁద రేకెత్త బత్తి
విడిచి సర్వస్వ మొక్కదివినిఁ దపించె." ౬౦౦

మ. "ఎల్లప్రాయంబునఁగామపీడ పడ లే
కిద్దానినిన్ మించు బా
ధ లభింపం బ్రశమిల్లు నిద్దియని ని
ర్దగ్ధజ్వాలత్స్వదినీ
స్థలిఁ గూర్చుంటిని ; మాయమయ్యె స్మరసం
తాపంబు; నేఁ బొందితిన్
బలవద్బాధను బుండువాఱుట నితం
బద్వంద్వ మూర్మ్యాసముల్." ౬౮౬

ఆ. వె. "పెక్కుచోట్ల నాకుఁ బెనుపిశాచంబులు
గానిపించి నన్ను దీనముగను
గాంచుచుండ వానికథ నెఱింగి విముక్తి
కొఱకుఁ బ్రార్థనములు జరిపియుంటి." ౬౯౦

ఆ. వె. 'అమరనాథ' శివుని నర్చించు నాకు సా
క్షాత్కరించి కని ప్రసన్నదృష్టి
సంస్పృశించి శిరసు "స్వచ్ఛందమరణంబు
గలుగు నీ" కటంచుఁ బలికి పోయె. ౬౯౧

మ. "గుడినింగూల్చిరి క్రూరకర్ములు దురు
ష్కుల్; 'దేవి మైలయ్యె'' నం
చెడ క్షోభిల్లుచునుండ నొక్కయెడ నే
నెందుండియో వింటి ని

నుడువుల్; " నీదగు కొంపగూలినటులన్
దుఃఖింతు; వేమయ్యె? నా
కెవరే? మెవ్వఁడు ప్రాఁపు వాఁడు? నను ని
న్నీ! నీవు రక్షింతువే ?" ౬౯-౨

గీ. క్షుద్రదేవతావిష్టుఁడో కొఱఁగుప్పుఁడో కటఁ
గడిఁది జ్వరతాపమునఁ గేకలిడుచుఁ, బఱచు,
చెగురుచును, పొమ్మపిలుచుండ, నే స్పృశింప
వానియూఁదల, ద్రుష్టిఁగోఁన స్వస్థుఁడయ్యె. ౬౯-౩

కం. మఱునాఁ డెట నేని సభాం
తరమందు నుపన్యసింపఁ దలఁచిన విషయం
బఱేఁదిగ నారాతిరి యె
వ్వరో? నాకుంగ ఱపుచుంద్రు స్వప్నంబులందున్. ౬౯-౪

చ. అలసటఁ జెంది కూలఁబడి
యప్పుడు ప్రాటను, జింకిపాఁతయుం
గలుగని వేళఁ గప్పుకొన,
నాఁకట నేలనుబ్రాలి సత్త్వం
బలము నొసంగి గాత్రమున,
భట్టను బైఁబడవైచి, కూర్మి ని
చ్చలమగు చద్ది చేతికిడి
నాఁకె మహోత్సుఁ డెవండో? యాత్రిలన్

కం. జ్వరితుఁడగు శిష్యుఁడొక్కఁడు
మరణోన్ముఖుఁడైనతఁడతి నమఃపూర్వముగా
గురు దేవు సన్నిధితీర్థము
శిరసునఁ బ్రోక్షించి త్రాగఁ జేసితి; బ్రతికెన్. ౬౯౬

కం. ఒకని మొగంబును గనఁగనె
సకలంబగు ప్రకృతియగును సాక్షాద్భూతం
బు కరామలకంబన రా
మకృష్ణుని యనుగ్రహము సమగ్రము నాపై. ౬౯౭

౨౪. శిష్య సన్న్యాసదీక్ష

గీ. తన మతంబునఁ దనబోధ ననుసరించు
చుత్తమబ్రహ్మచర్య సముజ్జ్వలులగు
నాత్మశిష్యుల కతఁడు సన్న్యాసదీక్ష
శాస్త్రవిధి నిచ్చి యిట్లు శిక్షణ మొనర్చె. ౬౯౮

ఆ. వె. "మీర లింతదనుక దూరస్థులయి లోక
మునకు జపతపముల మునిఁగి సతత
మాత్మమోక్షమునకె యారాటపడుచుంటి;
రింక నలయు లోకహిత మొనర్పు. ౬౯౯

కం. గురుదేవుఁడు వాక్రువ్వఁడె ?
దరిద్రనారాయణులను దమి సేవింపం
భిక్షువీఁకను బుట్టఁగ వే
మఱు లేనియు శ్యానమయ్యు మహాయం దనుచున్.

గీ. జాతిమతభేదములు ద్రుంచి సతము మీరు
గ్రుడ్డివాండ్రకుఁ గన్నులై, కుంటివాండ్ర
కడుగులై, క్షుధార్తుల, కామయావితతికి,
నీరలై, యౌషధంబయ్యు నోమువలయు. ౨౦౧

కం. నెలకొలుపుఁడన్నసత్రం
బులు, విద్యావైద్యశాలములు భైక్షముచేఁ;
గొలువవలె సర్వథా పతి
తులఁ; దమ్ములనలె సముద్ధృతులఁ జేయవలెన్. ౨౦౨

గీ. మాతృగమనాదులగు మహాపాతకముల
కర్తలైనను మన కనుకంపనీయు
లవని ననుతాపవహ్ని దాహంబొనర్చి
స్వర్ణమునుబోలె వానిఁ బావను నొనర్చు. ౨౦౩

కం. ప్రతివానియందుఁగలవి
ద్రితశక్తిని మేలుకొలిపితిర యేని క్షితిన్
అతఁడు హనూమంతుండయి
ప్రతిరోధములేని వీరవరుఁడై పొలుచున్. ౨౦౪

ఆ.వె. కడుపు గాలుచుండఁ గావలె నెవనికి
ధర్మబోధ ? లౌషధమునఁ గాక
శాంతిపడునె ? తీవ్రసన్నిపాతవ్యాధి
పూయుఁ జందనంపుఁబూఁత పైని. ౨౦౫

ఆ.వె. "కర్మబంధకంబుగాదె ? మోక్షార్థికి"
నంచు మీరు సంశయించుచుంద్రు ;
ముక్కుమూసికొనియె మునులు గూర్చుండిరే ?
చేయరైరె లోకసేవ వారు ? ౨౦౬

ఆ.వె. స్వసుఖపరభిలాష భాస్కరుండటు లోక
బాంధవులుగ మెలఁగవలయు మీరు;
గాలకూటమట్లు కామినీకాంచనం
బులను దొలఁద్రోయవలయుఁ జుండు ! ౨౦౭

ఆ.వె. కోసివేసి మమతఁ, ద్రోసివేసి యహంత
మానవాళియెల్ల మాధవులని
నీచమనక దేశసేవఁ గార్యంబును
సలుప నుత్సహింపవలయు ! వినుఁడు ! ౨౦౮

సీ. కాదు ! మన లక్ష్య మాత్మమోక్షం బొకండె
లోకమోక్షంబుగూడ నాస్మాకలక్ష్య;
బుద్ధి వెలియైన యాత్మమోక్షేచ్ఛ దగదు;
పరులు పస్తుండఁదాఁదింట భావ్య మగునె ; ౨౦౯

మ. తమప్రారబ్ధఫలం బవశ్యమనుభో
క్తవ్యమ్మటం చార్తబృం
దము నీక్షింపనివా రపండితులు స
న్న్యాసిబ్రువుల్ చుండి ! యా..

ర్వమతాదర్శము రామకృష్ణగురు భా
ష్యం బిద్దిగా ; దాత్మమో
క్షముతో పాటు యతింపఁగావలె జగ
త్కల్యాణ కార్యార్థమై. ౨౧౦

కం. యములగు నస్మదృశుతే
యమోఘముగ నిర్వహింప నర్హులు పైకా
ర్యములను ; గృహి సంసృతి పం
కము నుండి పదంబుఁ గదపఁగాఁజాలఁ డయో!" ౨౧౧

గీ. ఛాత్రు లుపదేశములు శిరసావహించి
వ్రాల నడుగుల దీవించి స్వామిపలికె
" చేరితిరి మీరు జీవితశిఖరమునకు ;
ధన్య మీమాత ; మీజన్మధన్య" మంచు. ౨౧౨

కం. పదఁపడి సుగ్రీవాజ్ఞగ
నెద గురునానతిఁ దలంచి యేగిరి శిష్యుల్ ;
మొదలిడిరి నాఁటినుండియె
వదలక తూచా లొనర్ప స్వామివచనముల్. ౨౧౩

సీ. అలసి వేదితతో 'జోసఫైను' కాంత
'ఓలిబుల్' సతి, 'మెక్లౌడు' యువతి, 'ముల్ల'
రంగనయు బ్రహ్మచారిణులయి సురాప
గాతటిఁదపింపఁజనిరి దీక్షనువహించి. ౨౧౪

గీ. తీక్ష్ణతపములనేని సాధింపరాని
యాత్మసాక్షాత్కృతి లభించె నాసతులకుఁ
దనదు గురుదేవుఁడిడిన చందమున స్వామి
తనదు కరపంకజమున నెదలను దాఁకి. ౨౧౫

ఆ.వె. వచ్చికర్మఠుండు స్వామిఁబ్రశ్నించె "న
స్పృశ్యులగు ప్రతీచ్యశిష్యుల కెటు
నీవు బ్రహ్మవిద్య నేర్పితి? వారితోఁ
గలిసి కుడుతువిద్ది కాదె దోసఁగు? ౨౧౬

కం. ఇతరులనుకొందుపసియును
మదిఁదలఁపక యాంగ్లయువతిమండలితోడన్
సతతంబుఁ జరింతువు 'మిం
డతపసి' యను బిరుదు నీకు న్యాయము దాల్పన్". ౨౧౭

ఆ.వె. అనుడు స్వామియనియె "నార్య! యియ్యది నె
వ్వాని తాతముల్లె బ్రహ్మవిద్య?
చేరి కోరినట్టి జిజ్ఞాసువుల కెల్లఁ
గాదు నాక కఱపఁ గడఁగవలయు. ౨౧౮

కం. మడుఁగేమిటి? మైలేమిటి?
పుడమిని సన్న్యాసులకు; నపుణ్యులనే నీ
తఁడు తాఁకులఁ బుణ్యులఁజే
యఁడే? చేయఁడేని నెట్లు యతియనఁబరఁగున్? ౨౧౯

కం. లోకము మూయఁగ గలదే?
మూకుడు; క్షుద్రులగు కోటిమూఁకల యడపుల్
సైకోనము; ధర్మ్యమార్గము
నేకరణిని విడువఁజాల మేలా పెక్కుల్ ?''   ౭౨౦

కం. ఒకనాఁడు స్వామి (శ్రీ) రా
మకృష్ణమఠసృష్టిసేయ మదిఁదలఁపఁగఁ గొం
చ కహంప్రథమిక నిజ శి
ష్యకోటి గావించె సిద్ధ సంకల్పునిఁగాఁ.   ౭౨౧

ఆ. వె. నామశేషుఁడయ్యె రామకృష్ణుఁడు మహా
కృతినవహించి మానవృత్తిఁ బూనె
శిష్యశిక్షణంబు; సిద్ధులు మరణింత్రె?
అపరమూర్తిఁదాల్చి యవతరింత్రు.   ౭౨౨

కం. గురుకులవిధానమున నే
ర్పఱచి కళాశాల శిష్యవర్గంబునకుం
గఱపుచుఁ, గళ, లాగమములు
జరిపెను గాలంబుఁ గొంత స్వామి మఠమునఁ.   ౭౨౩

గీ. అమరనాథాదులయిన క్షేత్రములఁ గాంచు
తమినిఁబయనించి దేశదేశములయందు
స్వాగతంబులు గొంచు స్వభక్తతతికి
ధర్మశిక్ష నొనర్చు చాతండు దిరిగె.   ౭౨౪

౨౫. ద్వితీయ 'అమెరికా' ప్రయాణము

ఆ. వె. తన్ను నమెరికకును దయచేయుమని రాఁగ
విన్నపంబుపైని విన్నపంబు
శిష్యవత్సలుండు, శ్రేయోభిలాషి; జి
జ్ఞాసుదీప మతఁడు చనియె మరల. ౭౨౫

కం. తనతన సమీపమందే
జనకుండు వసింపనలయు సవిఁ బుత్రుఁడు గో
రిన, నాతఁ డెల్ల పుత్రిక
లను బర్యాయమునఁ గాంచి లాలించుఁగదా ! ౭౨౬

సీ. స్వాగతముఁబొంది స్వామి 'న్యూయార్కు' పురినిఁ
బోఁగు మాసాలాతుఁడగుచు కాలిఫోర్నియాకు'
'లాసు ఏంజిల్సు' నకు ''ఓకులాండు'' నకును
నటు నూటాధికమిడె నుపన్యాసములను. ౭౨౭

కం. స్థాపించి గతసి 'వేదాం
తో'పన్యాసముల విస ఘటికా! 'సమితుల' నా
నా పత్తనములఁ బౌటిలు
దీపి జనింపంగఁ దదుపదేశములందున్. ౭౨౮

కం. దినదినము నుపన్యాసము,
దినదిన మభిలాషిశిష్యదీక్షాదానం
బనుదినము సంఘసంస్థా
పనయాత్రలు; లేదు తీరుబడి స్వామికటన్. ౭౨౯

కం. చెఱకును బిండిన కరణి న
మెరికా దేశజులు స్వామి మిక్కిలియును బిం
డిరి; యఱిది రసముమాత్రము
తఱుగక చిప్పిల్లె ధారధారలుగాఁగన్. ౨౩౦

ఆ. వె. స్వామి విడువరైరి పౌరులు; వారిని
స్వామి విడువఁడయ్యెఁ బగలు లేదు;
రాత్రి లేదు; నిద్దురయు లేదు; శృంఖలా
బద్ధు లట్టులుండ్రు వారు నతఁడు. ౨౩౧

ఆ. వె. బ్రహ్మచర్య పట్టభద్రుఁ; డస్ఖలిత తే
జస్కుఁ, డవని భీష్మసదృశుఁ డైన
స్వామి యొక్కనాఁడు బ్రహ్మచర్యముఁగూర్చి
వైద్యరాజసభ నుపన్యసించె. ౨౩౨

ఆ. వె. "బ్రహ్మచర్య మిలను బ్రకృతివిరుద్ధమం"
చన్న మీఁదువచన మర్థశూన్య;
మున్న వారు వేగు రూర్ధ్వరేతస్కులు
భరత దేశ శైల వనము లందు. ౨౩౩

కం. వినియే యుండరు మీరలు
మునీంద్రుఁడగు శుకునిఁగూర్చి; పూవుంబోండ్లా
తనిఁగని బిత్తల లయ్యును
వెనుకాడరు; లోకదృష్టి విరహితుఁడనుచున్. ౨౩౪

చ. జనకునికై వివాహమేల
జవ్వనమందె పరిత్యజించి వా
ఙ్మనసములం, గ్రియన్, మగువ
మాట స్మరింపక నిరపూని శాం
తనవుఁడు బ్రహ్మచర్యమును
నైష్ఠికుఁడై నడపెన్ శతాబ్దముల్
జనములు చేతులెత్తి స్తుతి
సల్పిరి ధార్మిక చక్రవర్తిగాన్. ౨౩౫

కం. గురుదేవుఁడు దన తల్లిగ
స్మరించి బ్రాహ్మణినిఁ బూజ సలిపెను; గలరే
ధర నసిధారావ్రతములు
చరించియున్నట్టి బ్రహ్మచారు లనేకుల్. ౨౩౬

కం. ప్రకృతి విరుద్ధంబనికద
ప్రకటింతురు మీకు సాధ్యపడనట్టి క్రియన్;
ప్రకృతిసహజంబునుఁడీ ! యోం
గికసిద్ధులఁ బుడికిపోన్న కృతులకు మూంకన్. ౨౩౭

గీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతం బధర్మముగ మదినిఁ
గొనఁ దలంత్రేనిగో ! వట్టి గొడ్లు మీరు !
ధర్మజనుపాంధులరు; 'పవిత్రత' యటన్న
నర్థమెఱుఁగని మూర్ఖుల రవనిమీరె." ౨౩౮

కం. అసి కోదమాసింగమన స
యన్యనఘుఁడు గర్జింప గుండెలదరఁగ, నొకఁడుం
గనరాఁడయ్యెను (శ్రీ) స్వా
మి నెదుర్కొనువాఁడు; నిర్గమించిరి మెల్లన్. 23౯

కం. నెఱఁజని 'శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో'
పుర 'కనకద్వారభవనమున' నాతండు
త్తఱి "విశ్వమతాదర్శము"
గుఱించి భాషించి మేలుకొలిపెను జనులన్. 280

చ. తనియక వారు స్వామి పద
తామరసంబులఁ గొల్చి పాఠముల్
దినదిన మభ్యసించుచుఁ బ
దింబడి సూక్తులు వించు, యోగ సా
ధనము లొనర్చుకొంచుఁ దము
ధన్యులుగా నెద నెంచుకొంచు, జీ
వన మొనరించుచుండ్రి, భవ
బంధము లూడ్చుతలంపు పెంపునన్.

కం. ఒకతూరి 'జ్ఞానయోగం';
బొకపర్యాయంబు "రాజయోగంబును"; వే
ఱొకతడవఁ "కర్మయోగం"
బొకపరి యతి కఱచె భక్తియోగంబు నిటుల్. 28౨

౨౬. రఘునాథదాసచరిత్ర

చ. మును 'రఘునాథదాసను ప్ర
భుత్వముసారి సిపాయి యొక్క తా
వున 'మహారాజవా' నయి ప్ర
బుద్ధత నుండఁగ నాఁటిరేయి నా
తనికడనుండి భక్తజన
తండము పెద్దగ రామనామ కీ
ర్తన మొనరించుకొంచునుగఁ
దత్క్షణమందు నొంటల్ గనుచ్చఁగాఁ.

ఆ. వె. తీసిపాఱవైచి వేసంబుఁ, గ్రాసంబు,
సరగ దూఁకి భజనసంఘమందుఁ
గలిసిపోయెఁ గానఁగాఁ రాక; మినుముల
రాసియందు నల్లపూసవోలె. ౨౪౪

కం. అతఁడాసరిచిన నియోగ
వ్యతిక్రమంబునకుఁగినిసి వాసిసి సేనా
పతి "ఓయి! యెఱుఁగవే? త్వ
త్కృతాపరాధార్హ దండ మిట్టు గాల్చుటయో." ౨౪౫

కం. అని గుఱిపెట్టి తుపాకిని
క్షణమాత్రకయుండి మనను గరఁగఁగ" ఓయీ!
నిను నైచితి నీతడనకుఁ;
జను; మిఁకముందెన్నఁడిట్లు చరియింప"క నే. ౨౪౬

కం. మఱునాఁటి రేయి నాతఁడు
మఱచి గతకథానకం బసూంతముగ నొడల్
పెరుగంగ భజనసంఘపు
వఱదం బడిపోయె నా ప్రభాతం బెటకో! ౨౮౭

ఆ. వె. దండనాయకుండు దయచేసి "రఘునాథ
దాసు" ప్రహరితిరుగు తావునందె
కాంచి తాఁ బరామృశించె ముహూర్ముహులు;
బదులువల్కె "దాసు" ప్రశ్నములకు. ౨౮౮

తే. దాసు మర్నాఁటి ప్రొద్దుట దండనాథుఁ
దఱిసి వచియించి తన నాఁటితప్పిదమును
దన్ను దండింపుమనుచుఁ బ్రార్థన మొనర్చె;
నక్కజంపడె దళవాయి యతని కథకు. ౨౮౯

ఆ. వె. నమ్మఁడయ్యె దండనాథుండు దదపరా
ధంబు; దోషినంచు దాసు వలికెఁ;
బ్రహరిఁ జుట్టినట్టివాఁడు 'రాముఁడె' యంచు
నిరువురెడఁద నిశ్చయించుకొనిరి. ౨౯౦

ఆ. వె. దండనాయకుండు దాసుని ధన్యుఁగాఁ
దలఁచి కౌఁగిలించె; దాసు మ్రొక్కె
రామదర్శనమున రాజమానుఁడై
యున్నవానిఁ బెద్ద సన్నుతించె. ౨౯౧

ఆ. వె. ప్రభువు కొలువు సేసి భక్తిన రాజ్యంబు
దాను గోరుచుండు దండనాథు,
దాస్యబంధము క్కిఁ దత్క్షణంబందె సం
సారబంధము క్కి సాధనముగ. ౭౫౨

కం. ఈదృశభగవద్భక్తులు
మా దేశమునందుఁ గోట్లమంది గలరు ; ప్ర
హ్లాదుండు గృహ స్తంభము
లో దేవునిఁ జూపెఁ జూడి ! ఖలుండగు పితకుఁ. ౭౫౩

కం. పరికించితి యతి, యాతఁడు
"సరస్వతీ" తీరమున వసతిగొని యున్నా
తురులకు స్థాపించిన స
త్రమును ; స్మరియించి యతని ధన్యుఁడ నైతిఁ." ౭౫౪

గీ. దినదిన మొసర్చుచు మహోపదేశమిట్లు
లమెరికా దేశ సంచార మాచరించి
"మతచరిత్రసభా" హ్వాన మతఁడు పొంది
'ప్యారి' పత్తనమునకుఁ బ్రయాణమయ్యె. ౭౫౫

గీ. భరతభూమినిఁ బ్రభవించి ప్రబలియున్న
"సర్వమతదర్శనచరిత్రి" స్వామి యచటి
బుధుల ఖండనమండన పూర్వకముగ
నచ్చెరువుగొల్పు చిరె నుపన్యాసములను. ౭౫౬

ఆ. వె. "ప్యారి" నుండిచని" "వియన్నా"కు, "కాన్స్టాంటి
నోపిలు" నకు "ఏథెనుసున" కేగి
పుటున" కందు ధర్మబోధామృతమును వ
ర్షించి చవుడుఁబండఁజేసె లెస్స. ౨౫౭

౨౮. భరతదేశాగమనము — మఠాగమనము

ఆ. వె. అచటినుండి స్వామి యాత్మదర్శనలాల
సముల దేశములను సరవిఁగనుచు
స్వాగతార్చనంబు లందుచుఁ బయనించె
దివ్యభూమి భరతదేశమునకు. ౨౫౮

కం. మఠమునకు స్వామి యేగెను
హాతాత్ముగా నొక్కరేయి; నవ్వ డానందో
ల్లసితాత్ములగుచు శిష్యుల
ముఠా తదభ్యర్చ సేసి ముదముం బొందెన్. ౨౫౯

ఆ. వె. స్వామి నాఁటనోలె వహాయించి మఠభార
మును యథాపురంబు మూసికొనును
దినకతిపయమున నె తనజీవితాబ్జము"ం
చెద నెఱింగె దివ్యదృష్టి కతన. ౨౬౦

కం. అవశిష్టంబు, విశిష్టము,
నవురకర్తవ్యంబుఁ దీర్ప యతివర్యుఁడహ
ర్దివ మంతేవాసులకుం
బ్రవచించుచు నుండె ధర్మపాఠావళినిన్. ౨౬౧

సీ. బ్రహ్మభూయావలంబన మైన పావన
 బ్రహ్మచర్యం బొక్కపరి వచించుఁ;
ప్రాచ్యప్రతీచ్య తత్త్వజ్ఞానముల భేద
 సామరస్యము లొక్కసారిఁ బలుకు;
నస్పృశ్యతాది దురాచార నిర్మూల
 న ప్రమాణము లొక్కసాఁడు గఱపు;
ధర్మసాధనము గాత్రముగానఁ బుష్టికై
 వ్యాయామకృషి నొక్కసారిఁ దెలుపు;

గీ. దివ్యజీవనమును, మాతృదేశసేవ,
సమరవాఙ్మయ, మాంగ్లవిద్యారహస్య
ముల గుఱించి పెక్కుమారులు బోధసేయు
స్వామి క్రొంగ్రొత్తయిన శిక్షాక్రమమున. ౨౬౨

కం. పునరుక్తులుఁ, జర్వితచ
ర్వణంబులును స్వామిభాషకుఁ జెనుభూ
షణములు; పరభాషకు దూ
షణములు; విచ్ఛిత్తికతన సవిసంద్రుబుధుల్. ౨౬౩

గీ. చండశాసనుఁడాతఁడు ఛాత్రగణము
తనదు గీచిన గీఁతను దాటిరేని
మఠమునం దిండిపెట్టక "మాధుకరము
నెత్తికొండని." పంపు రేకెత్తఁగింక. ౨౬౪

సీ. కఠినములయందు నాస్వామి కఠినతరుఁడు
మృదువులందు విచారింప మృదుతరుండు
చండభానుండ యయ్యు సూర్యుండు లోక
బాంధవుండన్న బిరుదును బడయలేదె? ౭౬౫

౭౫. స్వామియనారోగ్యము

కం. మొదలిడెను గుంటినడకలు
తదీయ మారోగ్య; మెపుడు దానిఁ గొనక తా
నెదురీఁదఁ దొడఁగినట్టులు
స్వదైనిక క్రియలు విడక సాఁగించు కొనెన్. ౭౬౬

గీ. మల్లమూర్తాండుఁడైన యామస్కరిఁగని
వ్యాధి భయమొంది దొలఁకుఁ బాఱుచుండు;
మరల నెదిరించు; వెనుకకుఁ బఱచు మరల;
వారలొండొరులకుఁ దీసిపోరు బలిమి. ౭౬౭

కం. భువనేశ్వరమ్మ యొకనాఁ
డు వివేకానందునకు నిటుల్ కబురుంబం
పె; "విచారించుచునుంటిని
భవదస్వాస్థ్యంబుఁగూర్చి పవలును రేయున్. ౭౬౮

ఆ.వె. నీవుచిన్ననాఁట నే నమ్మవారికిఁ
బొంగలు దండములను మ్రొక్కుకొంటి
సేమమయ్యెనీకుఁ; జెల్లింపుమీ! మ్రొక్కు
నేఁడు నీవు; మరల నెగడునేలు. ౭౬౯

మ. తనమాత్రాజ్ఞను స్నానపూజాది దివిష
ద్గంగా ప్రవాహంబునన్
జని చెల్లించెను బ్రహ్మదండములు; పూ
జల్ సేసెఁ; గాళ్యాలయం
బును జుట్టెం దగ సప్తవారములు; కై
మోడ్పుల్ ఘటించెం; బొన
ర్చెను హోమంబు; లశక్తుఁడయ్యు నెఱవే
ర్చెన్ స్వామి సర్వక్రియల్. ౨౨౭

కం. తనమాతృ ననారోగ్యముఁ
గని యాతఁడు దివ్యదృష్టిఁ గనుఁగను బత్తిం
జని దర్శనమొసరించె; స్వ
జననియుఁ గాళిజననియు సమలాతనికిన్. ౨౨౮

గీ. అయ్యెఁ బైచెయ్యి వ్యాధిది యంతకంత;
కతఁడు నానాఁడు దీసికట్టుగుచునుండెఁ;
దనదు కర్తవ్యములఁ దీర్చవెనుదివియక
కొలఁదులందాఁటి నిచ్చ వర్తిలుచునుండె. ౨౨౯

కం. ఒకనాఁడు స్వామి దలఁచెను
"స్వకియ కర్తవ్యమెల్ల సాధించితి; మా
మక దేశికసందేశముఁ
బ్రకటించితి; నేనదృష్టనంతుఁ"డ నంచున్. ౨౨౩

ఆ. వె. స్వరము సన్నగిల్లి పలుకఁ జాలకయును
ప్రవచనం బొనర్పఁ బట్టుదలను;
ఉపవిశింపలేకయును జేయుఁబెద్దయు
సేపు ధ్యాన మతఁడు రేపుమాపు. ౨౨౪

గీ. ఆతఁ డొకనాఁడు చూచి పంచాంగకంబు
నొక్కతిథి గుర్తువెట్టె; మరొక్కనాఁడు
దిరుగుచు స్వశిష్యులతో గాంగతీరమందుఁ
దన్నుదహించింపు డిట నంచు స్థలముసూపె. ౨౨౫

మ. తరులంబువ్వులు వాడె; నాశ్రమశకుం
తస్వాద్యకంఠం బప
స్వరగీతంబుల నాలపించె; మొదవుల్
పాల్చేఁప కుద్విగ్నతం
జరియింపంగఁ దొడంగె మేఁతవిడి; త
చ్ఛాత్రుల్ ప్రయత్నించియుం
జొరరై రాత్మసమాధి నొక్కదినమం
దు న్నేమి కానున్నదో? ౨౨౬

మ. చమురున్ వత్తియులేక యీభరతదే
శం బొక్కటే కాక ఖం
డము లైదింటిని వెల్గఁజేసిన యఖం
డ జ్యోతి నాఁడారె; లో

కము తెల్లంబడి చిమ్మచీఁకటుల గ్రుం
గంజొచ్చె; నీమర్త్య లో
కము పాతాళములోకిఁ గూలిన యటుల్
కంపించి రప్పెల్లరున్. 222

గీ. అవని నీశ్వరాంశమైనట్టి స్వామి
మేనినుండి మహాజ్యోతి మింటికెగసి
దివ్యమసి ప్రాఁకి కాశీపురిస్థమైన
లింగమును జొచ్చి యందు విలీనమయ్యె. 228

గీ. తన సహస్రకరంబులఁ బెనఁగుచున్న
స్వామిసూక్ష్మశరీరంబు భానుబింబ
మొయ్య భేదించికొని బిలంబుచ్చిపోయి
బ్రహ్మలోకంబునను ముహూర్తమున వ్రాలె. 229

ఆ. వె. స్వామిసూపినట్టి స్థలమునఁ దద్భస్మ
రాశియందు నొక్క రమ్యమైన
యాలయంబు వెలిసె; నా వివేకానందుఁ
డటఁ బ్రతిష్ఠఁగాంచె నద్భుతముగ. 230

సాధుపత్రము

పుట	అసాధువు	సాధువు
1.	కృష్టంభొట్లు	కృష్ణంభొట్లు
2.	డెరఁగు	డెరగు
3.	మున్నాఁటు	మున్నాటు
4.	తృటి	త్రుటి
5.	నంరేద్రు	నరేంద్రు
7.	ధాన్యంబునన్	ధ్యానంబునన్
8.	శ్రీ	శ్రీ శ్రీ
20.	నతడుఁ	నతఁడు
22.	కుటిచకుం	కుటీచకుం
28.	సమాధినిష	సమాధినిష్ఠ
32.	ఇదమిత్థంబని	ఇదమిత్థమ్మని
33.	తృటి	త్రుటి
34.	జనతప్రశ్నిల	జనతపశ్నిల
36.	జగద్గురుతనొదునటందురు	జగద్గురుతఁగారిలుదునందురు
40	వ్యథన్	వ్యథన్
41.	బలిష్ఠమై	వరిష్ఠమై
53.	అఱ	రఅ
58.	గనుఁగొని	గొనకొని
,,	గురుఁడభ్యర్చించితే	గురుఁడభ్యర్థించితే
59.	దవస్థ	దదవస్థ
60.	చయామెు	చయము
61.	మానసంరక్ష	మానసంరక్ష
69.	రామకృష్ణుఁడు	రామకృష్ణుండుఁ
78.	చెవులూఱు	చెవులూరు
85.	స్వికరించు	స్వీకరించు
87.	గూర్చిండి	గూర్చుండి
95.	వచిచిన	వచించిన
97.	దాటి	దాఁటి

పుట	అసాధువు	సాధువు
97.	జాతిక	జాతకీ
98.	హైంధవు నెల్ల	హైంధవుల నెల్ల
100.	ప్రపర్తన	ప్రవర్తన
100.	తలపుము	తలఁపుము
101.	స్వమహీవత	స్వమహిష్ఠత
108.	నాసిను	నాసీను
110.	నదసియ	నదసీయ
111.	భగత్సాయుజ్యము	భగవత్సాయుజ్యము
112.	సేవగించినారు	సేవ మొందినారు
113.	తరుర్ఛాయ	తరుచ్ఛాయ
115.	పాఁడి	పాడి
122.	యీ సిమ	యీ సీమ
124.	దుదుర్జనత	దుర్జనత
131.	చదంమున	చందమున
143.	సాఁగుచు	సాగుచు
162.	రామకృష	రామకృష్ణ
173.	పదఁపడి	పదపడి
174.	మవి	మతి
175.	యవరింత్రు	యవతరింత్రు
186.	కాళజనని	కాళీజనని
,,	స్వకయ	స్వకీయ

Presented In Memory Of
Late Vangapalli [illegible].

ఈ గ్రంథకర్త ఇతర గ్రంథములు

౧. తత్సమచంద్రిక		౫ ౦ ౦
౨. కావ్యాలంకారసంగ్రహము	(సవివరణము)	౮ ౦ ౦
౩. జాతకకథాగుచ్ఛము	(ప్రథమభాగము)	౧ ౮ ౦
(ఆంధ్ర, మద్రాసు, మైసూరు విశ్వవిద్యాలయములచే పాఠ్యముగా నిర్ణీతమైనది)		
౪. జాతకకథాగుచ్ఛము	(ద్వితీయభాగము)	౧ ౮ ౦
(మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయ విద్వాన్ B కి పాఠ్యము)		
౫. కీరసందేశము—ద్వంద్వయుద్ధము		౧ ౪ ౦
(మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయముచే పాఠ్యముగానిర్ణీతము)		
౬. గోవర్ధనాచార్య సప్తశతీసారము	(శృంగారము)	౧ ౦ ౦
౭. పువ్వులతోట	(ఖండకావ్యములు)	౦ ౮ ౦
౮. కావ్యమంజరి	,,	౦ ౮ ౦
౯. నడుమంత్రపు సిరి	(అధిక్షేపకావ్యము)	౦ ౮ ౦
౧౦. ఖడ్గతిక్కన		౦ ౧౨ ౦
౧౧. అమృతకణములు	(శృంగారము)	౦ ౮ ౦
౧౨. వాసవదత్త		౧ ౦ ౦
౧౩. రేణుక విజయము		౧ ౦ ౦
౧౪. ఆంధ్రప్రబంధకథలు	(గద్యము)	౧ ౮ ౦
౧౫. వివేకానందము	(పద్యకావ్యము)	౨ ౦ ౦
౧౬. ఆంధ్రకళావిలాసము	(గద్యము)	౧ ౦ ౦

అముద్రితములు

౧. డిణ్డిమడిణ్డిమోపాఖ్యానము (అధిక్షేపకావ్యము)

౨. వ్యాకరణకోశము

౩. పండ్లగంప (శృంగారపంచశతి)

౪. జాతకకథాగుచ్ఛము (తృతీయభాగము)

ప్రాప్తిస్థానము:—

శిరోమణి సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి
౪౪ జీరా,
సికింద్రాబాద్ (దక్కను)